٨١٤٨١
مجموعه ١٥
رساله

الحمد لله رب العالمين

والعاقبة [illegible] للمتقين

بسم الله الرحمن الرحيم

قال المفتقر الى الله الودود احمد بن علي بن مسعود غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه اعلم ان الصرف ام العلوم والنحو ابوها ويقوى في الدرايات دارُوها ويطغى في الروايات عاروها فجمعت فيه كتابا موسوما بمراح الارواح وهو للصبي صباح النجاح وراح رواح وفي حين راح مثل تفاح او راح وبالله اعتصم عما يصم واستعين وهو نعم المولى ونعم المعين اعلم اسعدك الله تعالى ان الصرف يحتاج في معرفة الاوزان

٨١٤٨١

الى سبعة ابواب الصحيح والمضاعف والمهموز والـ
مثال والاجوف والناقص واللفيف واشتقاق تسعة
اشياء من كل مصدر وهي الماضي والمضارع والامر
والنهي واسماء الفاعل والمفعول والمكان والزمان و
الآلة فقسمته على سبعة ابواب **باب** الاول في
الصحيح الصحيح هو الذي ليس في مقابلة الفاء والعين
واللام حرف علة وتضعيف وهمزة نحو الضرب
فان قيل لم اختص الفاء والعين واللام للوزن
قلنا حتى يكون فيه من حروف الشفة والوسط
والحلق شيء فقلنا الضرب مصدر يتولد منه الا
شياء التسعة وهو اصل في الاشتقاق عند البصريين
لان مفهومه واحد ومفهوم الفعل متعدد ولدلا
لته على الحدث والزمان والواحد قبل المتعدد

واذا كان اصل الادعا ان يكون اصل المتعلق بها
اولا انه امر والاسم ولا يستغنى عن الفعل ويقال
له مصدر لان مصدر الاشياء تصدر عنه والاشتقاق
ان تجد بين اللفظين تناسبا في اللفظ والمعنى وهو
على ثلثة انواع صغير وهو ان يكون بينهما تناسب
في الحروف والترتيب نحو ضرب من الضرب وكبير وهو
ان يكون بينهما تناسب في اللفظ دون الترتيب نحو
جبذ من الجذب واكبر وهو ان يكون بينهما تناسب
في المخرج دون الحروف والترتيب نحو نعق من النهق
والمراد من الاشتقاق المذكور اشتقاق صغير وقال
الكوفيون ينبغي ان يكون الفعل اصلا لان اعلال المد
ر لاعلال الفعل وجودا وعدما اما وجودا ففي يعد
عدة وقام قياما واما عدما ففي وجل وجلا و

وقام قوما ومد ارشية تدل على اصالته وانصابه
الفعل به نحو ضربت ضربا وهو بمنزلة ضربت و
ضربت والمؤكد اصل من المؤكد ويقال لانه
مصدر لكونه مصدرا عن الفعل كما قالوا
مشرب عذب ومركب فاره اي مشروب ومركوب
قلنا في جوابهم اطلاق المصدر للمشاكلة لا للمبدا
ئية كمن في لو او في نعت والطهرة في نحو مرورا
كدية لا تدل على الاصالة في الاشتقاق كما في
جاءني زيد زيد وقولهم مشرب وعذب ومر
كب فاره من باب جرى النهر وسال الميزاب ومصادر
الثلاثي كثيرة وهو عند سيبويه يرتقي الى اثنين وثلاثين
بناء نحو قتل وفسق وشغل ورحمة ونشدة وكدرة ودعوى
وذكرى وبشرى وكتابة وحرمان وغفران ونزوان

وطلبٍ وخنقٍ وصغرٍ وبعدٍ وغلبةٍ وسرقةٍ
وذهابٍ وصهالٍ ومدخلٍ ومرجعٍ ومسعاةٍ ومحمدةٍ
وسؤالٍ ورهادةٍ وزرايةٍ ودخولٍ وقبولٍ ووجيفٍ
وصهوبةٍ ويجيء على وزن اسم الفاعل والمفعول نحو قمت
قائما ونحو قوله تعالى بأيكم المفتون ويجيء للمبالغة
نحو التهذار والتلعاب والخليقى والدليلى ومصدر
غير الثلاثي يجيء على سنن واحد الا في كلم كلاما وفي
قاتل قتالا وقيتالا وفي تحمل تحملا وفي زلزل
زلزالا الافعال التي تشتق من المصادر وهي خمسة
وثلثون بابا ستة للثلاثي نحو ضرب يضرب وقتل يقتل
وعلم يعلم وفتح يفتح وكرم يكرم وحسب يحسب
ويسمى الثلاثة الاول دعائم الابواب لاختلاف
حركاتهن في الماضي والمستقبل وكثرتهن وعجم

وفتح يفتح لا يدخل في الدعائم لا يفعل ام اختلا فيه لحركة
ونعل ام مجيئه بغير حرف الحلق واما ركن يركن
ركن وابى يابى فمن اللغات المتداخلة شاذ وما
بقي يبقى وفني يفنى وقلى يقلى فلغات بني طي قد فروا
من الكسرة الى الفتحة وكرم يكرم لا يدخل في الدعا
ئم لانه لا يجيء الا من الطبائع والنعوت وحسب
يحسب لا يدخل في الدعائم لقلته وقد جاء فعل يفعل
على لغة من قال كدت تكيد وهي شاذة كفضل يفضل
ودمت تدوم واثنا عشر المنشعبة التي
نحو اكرم وقطع وقاتل وتفضل وتضارب والصرف
واحتقر وستخرج واخشوشن واجلوذ واحمار
واحمر اصلهما احمارر واحمرر فادغما للمجانسة
ويدل عليه ارعوى وهو من باب فعل ولا يدغم

لانفعل اصل الخمسة وواحد للملحق بالرباعي نحو دحرج وثلثة
للشعبة الرباعي نحو احرنجم واقشعر وتدحرج و
ستة للملحق بدحرج نحو شملل وحوقل وبيطر وجهور
وقلسى وقلنس وخمسة للملحق بتدحرج نحو تجلبب وتجورب
وتشيطن وترهوك وتمسكن واثنان للملحق
باحرنجم نحو اقعنسس واسلنقى ومصدر الالحاق والاتحاد
المصدرين **فصل** في الماضي وهو مبني على اربعة
عشر وجها نحو ضرب الى ضربنا انما بني الماضي
لفوات موجب الاعراب وعلى الحركة لمشابهته
الاسم في وقوعه صفة للنكرة نحو مررت برجل ضرب
وضارب وعلى الفتح لانه اخو السكون لان
الفتحة جزء الالف ولم يعرب لان اسم الفاعل
لم ياخذ منه العمل الذي في المضارع لان اسم الفاعل

اخذ منه

احد منه الحمل فأعطي لا عراب له عوضا عنه او
الكسرة متشابهة يعني يعرب المضارع لكثرة مشا
بهته له وبني الماضي على الحركة لقلة مشابهته و
بني الامر على السكون لعدم مشابهته وزيد
الالف والواو والنون في اخره يدل على هما و
هم وهن وضم الباء في ضربوا الا على الواو فجاز لا
موالات الميم ليست كما قبلها وضم في رضوا وان
لم يكن الضاد بما قبلها حتى لا يلزم الخروج من
الكسرة الى الضمة وكتب الالف في ضربوا للفرق
بين واو العطف وواو الجمع في مثل حضروا وقتل
وقيل للفرق بين واو الجمع وواو الواحد
في مثل لن يدعوا ولن يدعو واجعلت التاء
علامة للمؤنث في ضربت لان التاء من المخرج

الثاني ولم تؤنث الضمرتان في التحقيق هذه التاء ليست
بضمير كما يجيء واسكنت اللام في مثل ضربن وضربت
حتى لا يجتمع اربع حركات متواليات فيما هو
كالكلمة الواحدة ومن ثمه لا يجوز العطف على ضمير
بغير التاكيد لا يقال ضربت وزيد بل يقال ضربت
انت وزيد بخلاف ضربتا لان حركة التاء فيه
في حكم السكون ومن ثم يسقط الالف في رمتا لكون
التحرك عارضا الا في لغة ردية يقول اهلها
رماتا وبخلاف مثل ضربك لانه ليس كالكلمة ا
الواحدة لان ضميره ضمير منصوب وبخلاف هدبد
لان اصله هدابد ثم قصر كما في المحيط اصله مخابط
وحذف التاء في ضربن حتى لا يجتمع علامتا التانيث
كما في مسلمتات وانما لم يكونا من جنس واحد لنقل الكم

لفعل الكل وجمعيات وسوى بين المثنى المخاطب
والمخاطبة وبين الاخبارات القلة الاستعمال
في التثنية ووضع الضمائر للاختصار وعدم الالتباس
في الاخبارات وزيدت الميم في ضربتما حتى لا يشتبه
بالف الاشباع في مثل قول الشاعر اخوك اخو مكا
شرة وضحك وحياك الاله فكيف انتا وان يكن صاحبا
بالرزق حيى توفي كل القسما ضمنتا وخصت الميم في
ضربتما لان الحكم انهما مضمر يدخلت في انتما
لقرب الميم الى التاء في المخرج وقيل لتشاكلهما لما يجيء
وضمت التاء في ضربتما وضربتم وضربتن لانها
ضمير الفاعل وفتحت في ضربت للتخفيف ما لا
لئلا يلتبس الا اللبس في التثنية وقيل اتباعا للميم لان
الميم شفوية فجعلوا حركة التاء من جنسها و

هو الضمير المستوي لزيادت الميم في ضربتهم حتى يلتبس
بتثنية وضمير الجمع فيه محذوف وهو الواو
لان اصله ضربتموا فحذفت الواو ولان الميم
بمنزلة الاسم ولا يوجد في اخر الاسم واو قبلها
مضموم الا هو ومن ثم بقي الجمع في دلوا ادلا
ضربوا لانه ليس بمنزلة الاسم بخلاف ضربتمو
لان الواو قد خرج من الطرف بسبب الضمير
كما في خطابيه وشدد النون في ضربتن دون
ضربن لان اصله ضربتمن فادغم الميم في النون
لقرب الميم من النون ومن ثم تبدل الميم من النون
كما في عمبر اصله عنبر وقيل اصله ضربتنن فان لا
ان يكون ما قبل النون ساكنا ليطرد في جميع نونات
النساء ولا يمكن اسكان تاء الخطاب لا

لاجتماع الساكنين ولا يمكن حذفها لاخلالها
بعلامته والفتحة لا تحذف فادخل النون لتقرب
النون من النون ثم ادغم فان قيل لم زيدت الالف
في ضربنانّ لاختها انما يضمر لا يمكن زيادة
من حروف العلة للالتباس فاختيرت الالف لوجوده في
اخواته زيدت نون في ضربنا الان لاختها ثم مضمر
ثم زيدت الالف حتى لا يلتبس يضربن فصار ضربنانّ
وتدخل المضمرات في الماضي واخواته وهي ترتقي
الى ستين نوعا لان المعاني الاصلية مرفوع و
منصوب ومجرور ثم يصير كل واحد اثنين نظرا الى
اتصاله وانفصاله فاضرب الاثنين في الثلثة
حتى يصير ستة ثم اخرج المجرور المنفصل حتى
لا يلزم تقديم المجرور على الجار فبقى امور

يدٍ لانه لا يقال مررت بزيد يعني لك خمسة مرفوع متصل
ومنفصل ومنصوب متصل ومنفصل ومجرور متصل ثم الظاهر
المرفوع المتصل وهو يحتمل ثمانية عشر نوعاً في الفعل ستاً
في الغيبة وستاً في المخاطبة وستاً في الحكاية والكيفية خمسة في
الغيبة باشتراك التثنية لغلبة استعمالها وكذلك في المخاطبة
والمخاطبة وفي الحكاية ثلثين لان المتكلم يرى في اكثر الاحوال
او يعلم بالصوت انه مذكر او مؤنث فبقي لك اثنى عشر نوعاً فاذا
صار كل واحد من تلك الاقسام الخمسة اثنى عشر نوعاً
فيصير كل واحد منهما مثل ذلك فيحصل لك بضرب الخمسة في
اثنى عشر ستون نوعاً اثنى عشر للمرفوع المتصل نحو ضربا الى
ضربنا واثنى عشر للمرفوع المنفصل نحو هو ضربا الى نحن ضربنا
الاصل في هو كما يقال هو هوا هو ولكن جعل الواو فيها في الجمع
لاتحاد مخرجهما او اجتماع الواوين فصار هموا ثم حذفت

الواو

الواو لما مر في نصر نحو ادلي على التسمية عليه دليها قدر وحتى
يقع على العلم القوى وادخل الميم في انتما لما ذكر في ضربتما وحمل
الجمع عليه قبل ادخل الميم في ضربتما لانه ادخل في انتما وادخل في
انتما الالف لانه ادخل في هما وادخل فيهما الالف لانه ادخل في هموا لا
جتماع الواوين هما في الطرف ولا يحذف واو لقلة
حروفه من آخر الكلمة ويحذف الواو على الطرف فيبقى الهاء
مضموما على حاله نحو له ويكسر ذالكها قبلها مكسورا ويا ساكنة
حتى لا يلزم الخروج من الكسرة الى الضمة نحو في غلامه وفيه
ويجعل الياء ما في التثنية حتى لا تقع الفتحة على الياء الضعيف
ويشدد نون هن لما مر في يفعلن وانما غير للمنصوب
المتصل نحو ضربه في ضربنا ولا يجوز فيه اجتماع ضمير الفاعل
والمفعول في ضربتك وضربتني حتى لا يصير الشخص الواحد
فاعلا ومفعولا في حالة واحدة الا في افعال القلوب

ويجعل ياء في لغاء
ثم كجعل في يا ... ما
غلاما وفي يا ...
يا با دا ... الطن

نحو علمتنيك حاصلا وعلمتني فاضلا لان المفعول الاول كالفاعل
في الحقيقة ولهذا قيل تقديره علمتُ فضلي وعلمتَ فضلك
واثنا عشر للمنصوب المنفصل نحو اياه ضربت الى ايانا ضربنا واثنا
عشر للمجرور المتصل نحو ضاربه الى ضاربنا وفي مثل ضاربي كان قبل
الواو ياء ثم ادغم فصار ضاربيّ كما في مهدي يهدي اصله مهدوي
والمرفوع المنفصل عرف وخمسة مواضع في غائب نحو ضرب يضرب
واضرب لا تضرب في الغائبة نحو ضربت وتضرب لتضرب
ولا تضرب في المخاطب الذي في غير الماضي نحو تضرب اضرب لا تضرب
وفي المخاطبة نحو تضربين واضربي ولا تضربي يا وتضربين علامة
الخطاب فاعله مستتر عند الاخفش وعند العامة من ضمير
ضمير بارز للفاعل كواو تضربون ونحت الياء للمخاطبة
المجتمعة هذي للتانيث لم يزد من حروف التثنية الا الالف
في الالف واجتماع النونين في النون وتكرار التائين في

التاء وابرز ليعرف سببه وفي جمعه ولم يعرف بحركة ما

ما قبل النون حيث لا يلتبس بالنون الثقيلة والخفيفة في الامر

المؤنث ولا يحذف النون حتى لا يلتبس بالمذكر وفي

المضارع المتكلم نحو اضرب ونضرب في الصيغة نحو ضارب ضاربان

ضاربون واستتر في المرفوع دون المنصوب والمجرور لانه

بمنزلة جزء الفعل واستتر في الغائب والغائبة دون التثنية

والجمع لان الاستتار خفيف واعطاء الخفيف للمفرد اولى

ودون المتكلم والمخاطب الذي في الماضي لان الاستتار

قرينة ضعيفة والابراز قرينة قوية فاعطاء الابراز

القوي للمتكلم القوي والمخاطب القوي اولى وقيل استتر في

هذه المواضع دون غيرها لوجود الدليل وهو عدم الابراز

في مثل ضرب والتاء في مثل ضربت والياء في مثل يضرب والهمزة

في مثل اضرب والنون في مثل نضرب في الصيغة وفي مثل ضارب وضاربة

والتاء فيه مثل تضرب

وضاربون ولا يجوز ان يكون نائبا فضربت ضمير الغائبة فضربتا
لوجود عدم حذفهما بالغائبة الظاهرة نحو ضربت هند ولا يجوز
ان يكون الف ضاربان وواو ضاربون ضميرا لانه تتغير في
حالة النصب والجر والضمير لا يتغير كالف ضربان والاستمرار
واجب في مثل افعل ونفعل وافعل وتفعل لدلالة الفتحة
عليه وفتح افعل زيد وافعل زيد وتفعل زيد ونفعل في
المستقبل وهو يحكي على اربعة عشر وجها نحو يضرب الى ويقال
له مستقبل لوجود معنى الاستقبال في معناه ويقال له مضارع
لانه مشابه لضارب في الحركات والسكنات وعدد حروفه
ووقوعه صفة للنكرة في مثل مررت برجل يضرب مقام ضارب
وفي دخول لام الابتداء نحو ان زيدا لقائم وليقوم وبالاسم
الجنس في العموم والخصوص يعني الاسم مبهم يختص بلام
العهد كما يختص يضرب بالسين وسوف بالاستقبال وباللام ح

فان قيل لم ٢

ومشتبها بالحال وبالتعيين في الاشتراك بين الحال والاستقبال فان قيل
لم زيدت على الماضي حروف اتين قلنا حتى يصير مستقبلا ولم ينقص
لان بتقدير النقصان يبطل الاصل من القدر الصالح فان قيل لم زيدت
في الاول دون الآخر قلنا لان في الآخر يلتبس بالماضي وبالمشتق
من الماضي لان في الماضي مثل ما يدل على الثبات وزيدت في المستقبل
دون الماضي قلنا لان المزيد عليه بعد المجرد والزمان المستقبل بعد
زمان الماضي فاعطي السابق للسابق واللاحق للاحق وعينت
الالف للمتكلم الواحد لان الالف من اقصى الحلق وهو مبدأ
المخارج والمتكلم هو الذي يبدأ الكلام منه فاعطي المبدأ
للمبدأ وقيل للهمزة قربة منه وبين انا وعينت الواو للمخاطب
لكونه منتهى المخارج والمخاطب هو الذي ينتهي الكلام به ثم قلبت
الواو تاء حتى لا يجتمع الواوات في مثل ووجل في العطف
ومن ثم قيل الاول من كل كلمة لا يصلح لزيادة الواو وحكم بان واو

وزيد على أصل وثبت الياء للغائب لأن الياء من وسط الحروف
والغائب هو الذي يكون في وسط كلام المتكلم والمخاطب و
ثبت النون للمتكلم إذا كان معه غيره لتعينها لذلك في نحو
نبا فإن قيل لم زيدت النون لأنه لما بقي من حروف العلة شيء وهو قريب
من حروف العلة في خروجها من الخيشوم وفتحت هذه الحروف للخفة
إلا في الرباعي وهو فعلل وأفعل وفعّل وفاعل لأن هذه الأربعة
رباعيات والرباعي فرع الثلاثي والضم فرع الفتح وقيل لقلة استعمال
ويفتح ما ورائهن لكثرة حروفهن وأما يهريق فأصله يريق
وهو من الرباعي فزيدت الهاء على خلاف القياس وتكسر حروف
المضارعة في بعض اللغات إذا كان ماضيه مكسور العين أو مكسورا
بالهمزة حتى تدل على كسر الماضي نحو تعلم وإعلم ونعلم وتستغفر و
واستغفر ونستغفر وفي بعض اللغات لا تكسر الياء لثقل الكسرة
على الياء الضعيف وعين حروف المضارعة للدلالة على

كسر العين في الماضي لانها ابنية والابنية بالمعرفة ولم يجز
لانه يلزم بكسرة الفاء توالي اربع حركات وبكسرة العين يلزم
الالتباس بين يفعل ويفعل وبكسرة اللام يلزم ابطال الاعراب وكذا
التاء الثانية في مثل تتقلد وتتباعد وتتجنب لاجتماع الحرفين
من جنس واحد وعدم امكان الادغام وحذف التاء الثانية
لان الاولى علامة والعلامة لا تحذف وكذا حذفت الفاء في يعد
فرارا عن توالي الحركات فان قيل لم حذفت الفاء للاسكان قلنا لان
توالي الحركات يلزم من الياء فاسكان الفاء التي تكون قريبا منه
اولى من ثم حذفت الياء في يعدن للاسكان لانه قريبا من النون الذي
يلزم منه توالي الحركات سوى بين المخاطب والغائبة في مثل
تضربين وتضربين لاستوائهما في الماضي نحو ضربت وضربت
ولكن لا يسكن التاء التي للغائبة في المستقبل لضرورة
الابتداء بالساكن ولا تضم حتى لا يلتبس بالمتكلم مثل يدحرج

ولا تكسر حتى لا يلتبس بلغة تعلم فان قيل يلزم الالتباس ايضا
بالفتحة بين المخاطب والغائبة نحو تضرب قلنا في الفتحة موافقة
بينهما وبين اخواتهما مع خفة الفتحة فان قيل لم ادخل في آخر
المستقبل نون علامة للرفع نحو يضربان يضربون تضربان تضربون
تضربين قلنا لان آخر الفعل صار باتصال ضمير الفاعل بمنزلة
وسط الكلمة الاولى تضربن وهو علامة التأنيث كما في فعلى ونحو
ثم لا يلتبس بالتاء حتى لا يجتمع علامتا التأنيث والياء في تضربين
ضمير الفاعل كما مر واذا دخل عليه لم ينقل معناه الى الماضي
لانه مشابهة لكلمة الشرط في الامر والنهي الامر صيغة
يطلب بها الفعل من الفاعل نحو ليضرب الى آخره وهو مشتق من
المضارع لمشابهتهما في الاستقبالية فان قيل لم زيدت اللام
في الغائب قلنا لا ابهام وسط المخاطب والغائب ايضا متوسطة
بين المتكلم والمخاطب كالامر والغائب من الحروف الزوائد والحروف

الزوايد هي التي تشتمل ما في قول الشاعر هويت السمانا فشيبنني وقد
كنت قدما هويت السمانا اي حروف هويت السمانا وكسرت
اللام لانها مشبهة باللام الجارة لان الجزم في الافعال كالجر
في الاسماء وسكنت اللام بالواو والفاء نحو وليضرب فليضرب
لما امكنت الى دفع الثقل ونظيره وهي فهي بالواو والفاء وسكون
الهاء ولم يرد من حروف العلة حتى لا يجتمع حرفا علة فيث وحذف
حرف الاستقبال في المخاطب للفرق بينه وبين المستقبل وعين
الحذف في المخاطب لكثرته وحرم لا يحذف اللام في مجهوليهم
عنه بقل لتضرب لقلة استعماله واجتلبت الهمزة بعد حذف
حرف المضارعة اذا كان ما بعده ساكنة للافتتاح وكسرة الهمزة
في ضرب لان الكسرة اصل في همزة الوصل ولم تكسر في مثل اكتب لانه
بتقدير الكسرة يلزم الخروج من الكسرة الى الضمة لا اعتبار
للفاء الساكن لان الحرف الساكن لا يكون حاجزا حصينا عندهم

ومنه ثم جعل واو قولوا ياء او قيل في قيتة وقيل بضم للاتباع وبه
تكسر كلا أن اعمل بكسر الهمزة وفتح العين لانه يلتبس بقول
الشعراء الشعر اليوم اشرب من غير مستحق اثما من الله تعالى
ولا واغل بسكون الباء لجواز السكون في مثل ان تمنع امنع
وفتحت الالف مع كونه للوصل لانه جمع بين والفه للقطع ثم
جعل للوصل في اللفظ لكثرته وفتح الف التعريف لكثرته ايضا وفتح
الف اكرم لانه ليس من ابواب الامر بالف قطع محذوف ومن اكرم
وحذفت لاجتماع الهمزتين في ااكرم لانه اصله اكرم ولا الحذف
همزة اعلم في الوصل في الخط حتى لا يلتبس الامر من علم يعلم بان
يحصل العلم بالاعلام قلنا الا يخاف تنبيه كثيرا ومن ثم زيدوا ابن عمر
وعمرو بالواو وحذف في بسم الله لكثرة الاستعمال ولم يحذف
في اسم ربك الذي لقلة الاستعمال وجزم اخره في الغائب باللام
اخضاعا لكن الاخر مشابهة لكلمة الشرط في النقل وكذلك في المخاطب

فعند الكوفيين لان الاصل في اضرب لتضرب عندهم وجزمه
قرأ النبي ص فبذلك فلتفرحوا فحذف اللام لكثرة الاستعمال ثم
حذف علامة الاستقبال للفرق بينه وبين المضارع فبقي الضاد
ساكنا فاجتلبت همزة الوصل ووضعت موضع علامة الاستقبال و
اعطي له اثر علامة الاستقبال كما اعطي لفا رب بحمل رب
في قول الشاعر فمثلك حبلى قد طرقت ومرضع فالهيتها
عن ذي تمائم محول * وعند البصريين مبني لان الاصل في الا
فعال البناء وانما اعرب المضارع لمشابهته بينه وبين الا
ولم يبق المشابهة بين الامر والاسم لحذف حرف المضارعة وحجتهم
عن قوله فلتفرحوا معرب بالاجماع لوجود علة الاعراب
وهو حرف المضارعة وزيدت في آخر الامر نونا التاكيد لتاكيد
الطلب ليضربن ليضربان ليضربن لتضربن لتضربان ليضربنك
وفتح الباء في ليضربن فرارا عن اجتماع الساكنين وفتح النون

للخفيفة وحذفت الواو في ليضربن اكتفاء بالضمة وياء اضربي اكتفاء
بالكسرة ولم يحذف الف التثنية حتى لا يلتبس بالواحد وكسرة النون
الثقيلة بعد الف التثنية لمشابهتها بنون التثنية وحذفت النون
التي تدل على الرفع في مثل هل تضربان لان قبل النون الثقيل يصير
مبنيا فان قيل لم ادخل الالف الفاصلة في مثل ليضربنان قلنا فرارا
عن اجتماع النونات وحكم الخفيفة مثل حكم الثقيلة الا انه لا يدخل بعد
الالفين لاجتماع الساكنين في حده وعند يونس يدخل قياسا
على الثقيلة وكلاهما يدخلان في سبعة مواضع لوجود معنى
الطلب فيهما في الامر كاضربن والنهي نحو لا تضربن والاستفهام نحو هل
تضربن والتمني نحو ليتك تضربن والعرض نحو الا تضربن والنهي مثل
الامر في جميع الوجوه الا انه معرب بالاجماع ويجي المجهول من الابواب
المذكورة من الماضي نحو ضرب الى اخره ومن المستقبل نحو يضرب الى اخره
والغرض منه وضعه حسابه الفاعل او عظمته او شهرته او خسته

اصله فعله فعلى في الماضي لان معناه غير معقول وهو اسناد
الفعل الى المفعول فجعل صيغته ايضا غير معقولة وهي فُعِلَ ومن
ثَمّ لا يجيء على هذه الصيغة كلمة الا وُعِلَ ودُئِلَ وفي المستقبل على
يُفعَل لان هذه الصيغة مثل فَعَلَ في الحركات والسكنات
ولا يجيء عليه كلمة ايضا ويجيء في المزيد فيه من الثلاثي بضم الاول وكسر
ما قبل الآخر في الماضي نحو أُكرِم وبضم الاول وفتح ما قبل الآخر في
المستقبل تبعا للثلاثي الا في سبعة ابواب بضم الاول متحرك
مع ضم الاول وكسر ما قبل الآخر وهي تُفُعِّلَ وتُفُوعِلَ وافتُعِلَ وانفُعِلَ وا
واستفعل وافعنلل وافعوعل وضم الثاني الاولين من خمسة المبني
لمضارع فعلل وفاعل وضم في الخمسة الباقية حتى لا يلتبس بالامر
في الوقف بعضها اذا اقت وافتعل في المجهول في الوقف بوصل
الهمزة وافتعل في الامر بلزوم اللبس فضم الثاني لا لازالة اللبس
فقط لما في عليه في اسم الفاعل وكونه مشتق

من المضارع لمن قام به الفعل ويشتق منه لمناسبتهما في الوقوع
صفة للنكرة وغيره وصيغته من الثلاثي على وزن فاعل وحذف
علامة الاستقبال من الفرق ودخل الالف لخفتها بين الفاء
والعين لان في الاول يصير مشابها بالمتكلم وبالتفصيل وكسر
عينه لان بتقدير الفتح يصير مشابها بماضي المفاعلة وبتقدير
الضمة يثقل وبتقدير الكسرة ايضا يلزم الالتباس بامر باب
المفاعلة ولكن انتفى مع ذلك للضرورة وقيل اختيار الالتباس
بالامر اولى لان الامر مشتق من المستقبل والفاعل ايضا مشتق
من المستقبل ويجيء على وزن فعل وفعل وفعل وفعل وفعل وفعل
وفعال وفعال وفعلان وفعل نحو ورف وشكس وصلب وملح و
جنب وحسن وجبان وشجاع وعطشان واحول وهو يختص
بباب فعل الا انه يجيء من باب فعل نحو اصم وضربت ادم اذا
وسمه ويجيء وزنا دا لا صمع الاعظم وقال الفراء يجيء صمو في صمو

ويقولون في حمق وكذا الكلام في ضرب ونحو وعجف اعجف فعل لغة
فيه حسن ويجي افعل لتفضيل الفاعل من الثلاثي غير مزيد فيه مما
ليس بلون ولا عيب ولا يجي من المزيد فيه لعدم امكان بناء فعل منه جميع
حروفه في افعل ولا يجي من لون ولا عيب لان فيهما يجي افعل
للصفة فيلتبس ثم الالتباس ولا يجي التفضيل للمفعول
حتى لا يلتبس بتفضيل الفاعل فان قيل لم يجعل على العكس
العكس حتى لا يلزم الالتباس قلنا جعلنا للفاعل
اولى لان الفاعل مقصود والمفعول فضلة والقصد يكون
التعميم في الفاعل دون المفعول ونحو اشغل من ذات النحيين
لتفضيل المفعول ونحو اعطاهم واولاهم من الزوائد و
واحمق من هبنقة من العيوب شاذ ويجي الفاعل على فعيل
نحو الظريف ويستوي فيه المذكر والمؤنث اذا كان بمعنى مفعول نحو
قتيل وجريح فرقا بين الفاعل والمفعول الا اذا جعلت الكلمة

من أحد أوزان الأسماء نحو ذبيحة ولقيطة وقد يشبه ما هو بمعنى
فاعل نحو قوله تعالى إن رحمة الله قريب من المحسنين ويجيء
على فعول للمبالغة نحو منوع ويستوي فيه المذكر والمؤنث إذا
كان بمعنى فاعل نحو امرأة صبور ويقال في المفعول ناقة حلوبة
وإعطاء الاستواء في فعيل للمفعول وفي فعول للفاعل طلبا
للتعادل ويجيء للمبالغة نحو صبار وسيف مخذم وهو مشترك بين
الآلة وبين مبالغة الفاعل وقد يبنى كبار وطوال وعلامة
ونسابة وراوية وفروقة وضحكة ومجزامة ومقدام ومعطار
يستوي المذكر والمؤنث في التسعة الأخيرة لقلتها مع أقوامها مسكينة
محمولة على فعيلة كما قالوا هي عدوة الله تعالى وإنما لم يدخل التاء
في فعول الذي للفاعل حملا على معنى مبالغة لأنه يقتضيه وصيغة
من غير الثلاثي على صيغة المستقبل بميم مضمومة وكسر ما قبل الآخر
نحو مكرم واختير الميم لتعذر حروف العلة وقرب الميم من الواو

في كونهما ثبوتية وضم الميم للفرق بينه وبين الموضع نحو مستحب
للفاعل على صيغة المفعول من استحب ومرتفع من ارتفع شأن
ويبنى ما قبل تاء التأنيث على الفتح في ضاربة لأنه صار بمنزلة
وسط الكلمة كما في نوني التأكيد وياء النسبة وعلى الفتح للخفة

في اسم المفعول وهو اسم مشتق من يفعل لمن

وقع عليه الفعل وصيغته من الثلاثي المجرد على وزن مفعول نحو مضروب
وهو مشتق من يضرب لمناسبتهما كما قيل لم أدخل الميم مقامها
الزائدة قلنا لتعذر حروف العلة فصار مضربا ثم فتح الميم حتى لا
يلتبس بمفعول الإفعال فصار مضربا ثم ضم الراء حتى لا يلتبس
بالموضع فصار مضربا ثم أشبعت الضمة لانعدام مفعل في كلامهم
بغير التاء فصار مضروبا وغير مفعول من الثلاثي ودونه
المفعول سائر الأفعال الموضع حتى يصير مشتبها ما في النعم
باسم الفاعل أعني غير الفاعل من يفعل ويفعل إلى فاعل والقياس

كفاعل وفاعل فغير المفعول الغير للمؤاخات بينهما وصيغته من
غير الثلاثي على صيغة الفاعل بفتح ما قبل الآخر مثل مستخرج

في اسمي المكان والزمان واسم المكان هو اسم مشتق من

يفعل لمكان وقع فيه الفعل وزيدت الميم كما في المفعول للمناسبة
بينهما ولم يرد الواو فيه لالتباس وصيغته من باب يفعل
كالمذهب الا من المثال فانه منه بكسر العين نحو الموجل حتى لا
يظن انه وزنه كان فوعلا مثل جورب لا يظن في الكسر لان
فوعلا لا يوجد في كلامهم ومن باب يفعل مفعل الا من الناقص فانه
يجيء بفتح العين نحو مرمى ومرامي لتوالي الكسرات ولا يجيء من
يفعل مفعل لثقل الضمة فقسم موضعه بين مفعل وبين
واعطي للمفعل احد عشر اسما نحو المنسك والمجزر والمنبت
والمطلع والمشرق والمغرب والمرفق والمسقط والمسكن
والمسجد والمنخر فهو المعروف والباقي للمفعل لخفة الفتحة واسم الزمان

فصل المكان في اسم الآلة وهو اسم مشتق من يفعل لما يعالج

به الزمان وصيغته مفعل ومفعلة ثم قال الشيخ وشذ المفعل للموضع و

المفعل للآلة والفعلة للمرة والفعلة للحالة وكسرت الميم للفرق

بينه وبين الموضع وجئ على وزن مفعال نحو مقراض ومفتاح وجئ

مضموم العين والميم نحو المسعط والمنخل ونحوهما قال سيبويه هذان

من عداد الأسماء يعني المسعط اسم لهذا الوعاء وليس بآلة

وكذلك أخواته الباب الثاني في المضاعف ويقال له أصم لشدته

ولا يقال له صحيح لصيرورة أحد حرفيه حرف علة في نحو تقضى البازي

وهو يجئ من ثلاثة أبواب نحو سر يسر وفر يفر وعض يعض ولا يجئ من

فعل يفعل إلا قليلا نحو حببت فهو حبيب ولببت فهو لبيب

فإذا اجتمع فيه حرفان من جنس واحد ومتقاربين في المخرج

يدغم الأول في الثاني لثقل المكرر نحو مدّ مدّا امتدّ وإلى آخره وكذا

شطاه وقالت طائفة والإدغام إلباث الحرف في مخرجه مقدار

زمان

مقدار الالتباث الحرفين كذا نقل عن جار الله وقيل لسكون الا
دال ثم ادراجه في الثاني المدغم والمدغم فيه حرفان في اللفظ وحرف
واحد في الكتابة وهذا في المثلين الساكن واما في المتقاربين
فحرفان في اللفظ والكتابة جميعا كالرحمن واجتماع الحرفين على
ثلثة اضرب لان الاول ان يكونا متحركين يجوز فيه الادغام اذا كانا
في كلمتين نحو مناسككم واما اذا كانا في كلمة واحدة يجب
الادغام الا في الالحاق نحو قردد وجلبب حتى لا يبطل الالحاق
ولا في الاسماء التي يلزم فيه الالتباس نحو صكك سرر وجدد و
طلل حتى لا يلتبس بسكر سرر وجدد وطلل ولا بالفعل في مثل رد
وفر وعض لان رد يعلم من يرد ان اصله ردد لان المضاعف
لا يجي من باب فعل يفعل وفر يعلم من يفر لان المضاعف لا يجي
من فعل يفعل وعض ايضا يعلم من يعض لان المضاعف لا يجي من فعل يفعل
ولا يدغم في حيي في بعض اللغات حتى لا يقع الضمة على الياء ×

الصحيح نحو يحيى وقيل الياء الاخيرة غير لازمة لانها تسقط
تارة نحو حيوا وتقلب اخرى نحو يحيان والثاني ان يكون الاول
ساكنا فيجب فيه الادغام ضرورة نحو مدّ وهو على فعل والثالث ان
يكون الثاني ساكنا فالادغام فيه ممتنع لوجود الخفة بالساكن ولكن
يجوز الحذف في بعض المواضع نظرا الى اجتماع المثلين نحو ظلت
كما يجوز القلب في نحو تقضي البازي وعليه قراءة من قرأ قرن في
بيوتكن من القرار اصله اقررن فحذفت الراء الاولى فنقل حركتها
الى القاف ثم حذفت الهمزة لانعدام الاحتياج اليها فصار قرن
وقيل من قر بالمكان بفتح القاف وهو لغة في يقر فيكون اصله اقررن
على وزن اعلمن فنقل حركة الراء الى القاف فصار قرن وهذا اذا
كان سكونه لازما واذا كان عارضا يجوز الادغام وعدمه نحو
امدد ومدّ بفتح الدال للخفة ومدّ بالكسر لانه اصل في تحريك الساكن ومدّ
للاتباع وبنو تميم لا يجوزون لعدم الاتباع ولا يجوز الادغام في امددن
لان سكون الثاني لازم وتقول بالنون الثقيلة مدّن مدّن

مدان مدان مدان امددنان وبالنون الخفيفة مدن مدن مدن اسم
الفاعل ماد الى آخره اسم المفعول ممدود الى آخره اسم الزمان والمكان ممد اسم الآلة
ممد وممداد ومد ممدة ممداد ويجوز الادغام اذا وقع قبل تاء الافتعال
من حروف اثنى عشر ث ذ ز س ش ص ض ط ظ ي نحو اتجد وهو شاذ
ويجوز نحو اثار بالثاء لان التاء والثاء من المهموسة وحروفها
ستشحثك خصفه فيتكونان من جنس واحد نظرا الى المهموسية فيجوز
الادغام بجعل التاء ثاء والثاء ثاء ونحو ادان لا يجوز فيه غير
ادغام الدال في الدال لانه اذا جعلت التاء دالا بعدها جنس الدال
في المهموسية ولقرب الدال من التاء في المخرج فيلزم حينئذ حرفان
من جنس واحد فيدغم ونحو اذكر يجوز فيه اذكر وادكر لان الدال من
المجهورة فيجعل التاء دالا اي فرادان فيجوز الادغام نظرا الى
اتحادهما في المجهورية بجعل الدال ذالا او الذال دالا ولهذا وجه
اذكر نظرا الى عدم اتحادهما في الذات ونحو ازدان ولكن لا
يجوز الادغام بجعل الزاء دالا لان الزاء اعظم من الدال في مثل ازد

الصوت

الصوت في غير حينئذ لو جمع التضعيف الهمزة في الصعقة ونحو
اسمع يجوز فيه الادغام بجعل التاء سينا لان السين من المهموسية
ولا يجوز فيه الادغام بجعل السين تاء لعظم السين عن التاء في
المهموسية والصوت ويجوز البيان لعدم الجنسية في الذات ونحو اثبته
مثل اسمع ونحو اصبر يجوز فيه اصطبر لان الصاد من المستعلية المطبقة
وحروفها صطضظ خقغ الاربعة الاولى مستعلية مطبقة والثلاثة
الاخيرة مستعلية فقط والتاء من المنخفضة بجعل التاء طاء
لمباعدة بينهما وقرب التاء من الطاء في المخرج فصار اصطبر
كما في استاصبر بجعل السين ولهذا لا تاء لقرب السين من التاء
في المهموسية ومن الدال في المخرج ثم ادغم فصار استا ثم يجوز ذلك
الادغام بجعل الطاء صادا لقرب الطاء من الصاد في الاستعلاء ونحو
نحو اصبر ولا يجوز ذلك الادغام بجعل الصاد طاء لعظم الصاد
عن الطاء في الصفير ويجوز البيان لعدم الجنسية في الذات ونحو اصبر

مثل اصبر اصّبر يجوز اضّرب واضطرب لا يجوز اطّرب في نحو اطّلب
يجب فيه الادغام لقرب التاء من الطاء في المخرج وفي نحو اظّلم يجوز
فيه الادغام بجعل التاء ظاء والظاء طاء للمواخاة بينهما
في العظم ويجوز فيه ترك الادغام لعدم الجنسية في الذات
مثل اظّلم واطّلم واظطلم ونحو اتّقد اصله اوتقد يجعل الواو تاء
لانه لو لم يجعل تاء ليصير ياء لكسرة ما قبلها فيلزم حينئذ
كون الفعل مرة يائيا نحو ايتعد ومرة واويا نحو اوتقد ويلزم
توالي الكسرة ونحو اتّسر اصله ايتسر يجعل الياء تاء فرارا عن توالي
الكسرة انما لم يدغم في مثل ايتكل لان الياء ليست بلازمة لعين
بل هي بدل همزة اذ جعلت تاء دون ثم لا يدغم الا في بعض
اللغات وادغام اتّخذ شاذ ويجوز الادغام اذا وقع
بعد تاء الافتعال من ت د ث ذ ز س ص ض ط ظ نحو اقتّل
وبدّل وبعدّد وثبرّع وبذّخ يخصّم وفصّل ومطّرد وتظلّم

ولكن لا يجوز ادغامه الا بعد جعل التاء مثل العين
لضعف استدعاء الموخر وعند بعض الصرفيين لا يجوز
هذا الادغام في الماضي لئلا يلتبس بماضي التفعيل لانه عندهم نقل
حركة التاء الى ما قبلها ويحذف المجتلبة وعند بعضهم يحرك
بكسر الفاء نحو خصّم لان عندهم كسر الفاء لالتقاء الساكنين
وعند بعضهم يجيء المجتلبة نحو اخصّم نظرا الى سكون اصله يجوز
في مستقبله كسر الفاء وفتحها كما في الماضي نحو يخصّم وفي فاعله ضم
يخصم
الفاء للاتباع مع فتحها وكسرها نحو مخصّمون و
يجيء مصدره خصّاما بكسر الخاء الا عند التقاء الساكنين
او نقل كسرة التاء الى الخاء ويجيء خصاما ان اعتبرت حركة الفا
ء المدغم فيها ويجيء اخصاما اعتبارا بسكون الاصل
ويدغم تاء تفعل وتفاعل فيما بعدها باجتلاب الهمزة كما مر
في باب الافتعال نحو اطّهر اصله تطهر واثاقل اصله تثاقل ولا يدغم في

نحو استطعم لسكون الطاء لحقيقتها وفي استمد لان لا تغير اولكن
يجوز حذف تائه في بعض المواضع نحو اسطاع يسطيع كما مر
في ثلث الافراد [illegible] فان اسطاع بفتح الهمزة يكون
السين زائدا كالهاء في اهراق اصله اراق لانه من
لا الاستفعال ثم زيدت عليها السين الهاء على خلاف القياس الباب
الثالث في المهموز ولا يقال له صحيح لتغيير همزة حرف
العلة في التليين وهو يجيء على ثلثة ضرب مهموز الفاء نحو
اخذ والعين نحو سأل واللام نحو قرأ وحكم الهمزة كحكم الحرف
الصحيح الا انها تخفف للقلب وجعلها بين بين اي بين
مخرجها وبين مخرج الحرف الذي منه حركتها والحذف الاول يكون
اذا كانت ساكنة ومتحرك ما قبلها فتقلب الهمزة بجنس حركة ما قبلها
لليّن عن حركة التاكيد وتسهيل ما قبلها نحو راس ولوم وذيب والثاني
ان يكون اذا كانت متحركة و[illegible] ما قبلها لا القلب بل يجعل

وذيب

بين بين لقوة حركتها نحو سائل وقائم وسهّل الا اذا كانت مفتوحة
وما قبلها مكسورة و مضمومة فتجعل ياءً او واواً نحو مير وجون
لان الفتحة لما كانت في خفة اللين فتغلب كما في السكون في الفعل لم لا
تقلب في سئل وهمزة مفتوحة ضعيفة فلما فتحها صادفت قوته
لفتحة ما قبلها وتجوز لا هنا كالمرتقى منشاذ واللنا لنا ونحو اذا
كانت متحركة وما كان ما قبلها ولكن تليين فيه اولا اللين عوضها
لمجاورة الساكن ما قبلها ثم تحذف لاجتماع الساكنين ثم اعطي حركتها
لما قبلها واذا كان ما قبلها حرف صحيح او واو او ياء اصليتين
او مزيدتين لمعنى نحو مسئلة وملك اصله ملاك من الالوكة وهي الرسالة
والاحمر يجوز فيه الحمر لان الالف لاجل السكون اللام وقد انعدم ويجوز
فيه لحمر على الطرد حركة اللام ونجعل الحركة على حروف العلة في هذه المواضع
نظرا لقوتها وطرد الحركة واذا كان ما قبلها حرف لين مزيد لغير الالحاق
ككان ياء او واوا ومدة زائدة او ما شابهها المدة كياء التصغير جعلت

وحيل وجوبه والوجوب
وزيتيهج

مثل قيل ما لم يدغم لان نقل الحركة الى مدة لا تمكنها تقتضي الحمل
الضعيف فيه عسر نحو خطية ومقروّة ودريّة ولم يقل لم يحمل
المعنى الخفي في الادغام وهي الياء الثانية قلنا الياء الثانية
فلا يكون ضعيفة لياء ويكادر ومن ان يكون الفاء يحمل بين بين لان
الالف لا تحمل الحركة والادغام نحو قائل وسائل واذا اجتمع همزتان
وكانت الاولى مفتوحة والثانية ساكنة تقلب الثانية الفا نحو آمن وادم
واذا كانت الاولى مضمومة تقلب الثانية واوا نحو اوجر واودم
اذا كانت الاولى مكسورة تقلب الثانية ياء نحو ايسر الا في ائمة
جعلت بين بين الثانية في الاكثر لم تصر صحيحة ياء وكسرت لاجتماع الساكنين
ونحوه لا تقلب الالف لاجل اجتماع الساكنين وقرأ
عندهم ائمة لكونها بالابدل فلم تقبل اجتماع الساكنين في حد فهما
فلم لا يجوز قراءته قلنا الا في قراءته ممكن ان يجمع
الساكنين في حدة واما كل وخذ ومر فشاذ وهذا اذا كان في

كلمة

كلمة واحدة واذا كانتا في كلمتين فتخفيف الثانية عند الخليل نحو قد جاء
اشراطها وعند اهل الحجاز تحقيقهما معا وعند بعض العرب تخفيفهما
الف لا تفصل نحو أانت ام ام سالم ولا تخفف الهمزة في اول الكلمة لتوقع
المتكلم في الابتداء وتخفيفها بالحذف ... اصله اناس فحذف وكذلك في
الله اصله الإله فحذفوا الهمزة فصار لاه ثم ادخلوا عليه الالف واللام فصار
اللاه ثم ادغم اللام في اللام فصار الله وقيل اصله الاله فحذفت الهمزة
ونقلت حركتها الى اللام ... فصار اللاه ثم ادغم اللام في اللام فصار
الله كما يقال ... [illegible] ... لثبت
الهمزة فاجتمع ... بعد حذف الالف ... حركتها الى الراء فصار
يرى ... [illegible] ... مع اجتماع ... عليه الهمزة
في الفعل ... لكثرة الاستعمال ... ومن ثم لا يحذف ... ويسال
في يسال ... في الفعل ... ارأيت
رأيت ... في باب الناقص المصدر
ميكوى ... بيرون ... ترون ترى
ترى

ترين اريد بها وهي حكم بدون كما ترى ولا يمكن حذف
الالف الذي هي بدون الاجتماع الساكنين الالف وواو الجمع وحركة
ما قبلها ظاهرة ولا تنقلب الفا لانه لو قلبت لجمع الساكنان ثم لم
يحذف احدهما فيلتبس بالواحد فيسل ان ترى بعد ترى اصل ترين ترأين
على وزن تفعلين مجرد من الهمزة كما في نوى بعد ترين ثم جعلت
الياء والف الفتحة ما قبلها فصار تراين ثم حذفت الالف لالتقاء الساكنين
فصار ترين وسوى بينه وبين جمعه والاعتبار بالتقدير كما في ترمين
ويجري في الساقط في اذا وجد التعليل المشترك كما في قوله تعالى
فاما ترين من البشر احدا اصله حذفت النون علامة للجزم وكسرت الياء لالتقاء الساكنين
حتى يطرد لجميع النون التاكيد كما في اخشين ذكره تمامه وفي المنتقب
الا في رب يقع دارين بارين ولا يجعل الياء الفا وربما ثبت التريان
ويجوز بها الوقف مثل لخذ مرة كما في ترى ثم حذفت
الياء لاجل الساكنين وبانه التعليل ترى بان ولن ترين
ترنان وكذا بالياء في انعدام الساكن كما في ترين لم يحذف

واواوا

وواو الجمع في ردن لئلا يعدم ضمة ما قبلها نحو اغزن واغزن وارمن وبالنون
المخففة ارمن واغزن والفاعل راى ارى ولا يحذف همزته كما
يحذف في المفعول وقيل لا يحذف لان ما قبلها الف ولا الف لا يقبل الحركة
ولكن يجوز لك ان تجعل بين بين كما في سائل السائل وقس على هذا ارى يرى
اراءة والمفعول مرئي اصله مرؤوي فاعل كما في مهدي ولا يجب
حذف الهمزة لان وجوب حذف الهمزة في فعله غير قياسي كما مر فاذا
لم يستطع لمفعول وغيره وحذف في نحو ارى لكثرة مستعملة وجوز
يرى واخواتها وبموضع عرار والا له عرار واذا حذفت الهمزة
فيه فقال الشاعر يجوز القياس على نظائرها الا انه غير مستعمل المجهول
رئي يرى والمهموز الفاء يجئ من خمسة ابواب نحو اخذ يأخذ وادب يأدب
وأبه يأبه وارج يارج واثل يأثل والمهموز العين يجئ من ثلثة
ابواب نحو سأل يسأل ولؤم يلؤم والمهموز اللام يجئ من اربعة ابواب
نحو هنأ يهنأ وسبأ يسبأ وصدئ يصدأ وجرؤ يجرؤ ولا يجئ

في المضاعف الا مهموز الفاء نحو أز وأب ولا يقع الهمزة موضع
حرف العلة ومن ثم لا يجيء من المثال الا مهموز العين واللام نحو وأد و
وجاء وفي الاجوف الا مهموز الفاء واللام نحو أن وجاء و
في الناقص الا مهموز الفاء والعين نحو أتى ورأى وفي اللفيف
المفروق الا مهموز العين نحو وأى وفي المقرون الا مهموز الفاء
نحو أوى ويكتب الهمزة في الاوائل على صورة الالف في كل الاحوال
لخفة الالف وقوتها على تحمل الابتداء على جميع الحركات وفي
الوسط اذا كانت ساكنة على وفق حركة ما قبلها نحو رأس ولؤم
وسئم واذا كانت في آخر الكلمة تكتب على وفق حركة ما قبلها على وفق
حركة نفسها لان الحركة الطرفية عارضية نحو قرأ وجرؤ وصدئ واذا
كانت ما قبلها ساكنا لا يكتب على صورة شيء لطرو حركتها وعدم
حركة ما قبلها نحو خبء في المثال الفعل المعتل
الفاء مثال الاول ماضيه مثل ماضي الصحيح ومثل الامر منه مثل

امر الاجوف

اما الاول فنحو يعد ووزن وهو حكي من جملة الستة ابنية والاخرى في فعل يفعل الا وجد
في لغة بني عامر فيجد والثاني نحو يقتضي لثقل الواو مع ضمة ما بعدها وقيل هذه
لانه ضعيف فاتبع لبعد في الحذف ومنهم الواو والياء اذا وقعتا في اول
الكلمة فحكمه حكم حرف الصحيح نحو وعد ووعود ويسر لثقوب الملكم عند
الابتداء وقيل ان الاعلال انما يكون بالسكون فبالقلب الى حرف العلة و
ما الحروف في الابتداء لا يمكن ان السكون فيتعذره لانه مبتدأ والابتداء من
الساكن متعذر وكذا القلب لان المقلوب غالبا يكون الحرف العلة الساكنة
شي
واما الحذف فيقتضيه عدم العذر العالي في النقل في المزيد لامتناع الابتداء
ورد انه كوا ولج لولج اما جاء لا لقواعد والاول الاخر حتى لا يلتبس
بالمستعمل والمقدر في بعض الحروف من تمم لانه حال الثاني في الاول
في العرض لالتباس بالمستعمل ونحو في الكلام القدم الالتباس وعند سيبويه
نحو حسرف الثاني كما في قول الشاعر وجعلوه عند الامام المبرد وعدد الان
المعلول ما الامر المباشرة عنده وعند الفرا الا يكون الحذف لانها عوض من الحرف

الاصل اقوام اقامة لان الالف فيه تعوض مقامها وكذلك حكم الاقامة والاستقامة و

دلوهما ومن ثم حذف التاء من قوله تعالى واقام الصلوة وتقول الحرف الحاوي العين

وعده وعدا وعدة اي حذف الواو فيهما لعدم الدال والتاء لعرب المجرى

المستقبل لعدة الى اصله يوعد فحذف الواو لانه خرج المخرج من الكسرة الى ليقعد

ان الضمة المقدرة من الضمة المقدرة الى الكسرة الحقيقية ومثل هذا يثقل

ومن ثم لا يقال يعد على وزن يفعل وفعل الاجوف حتى حذف فيه يعد واخواته

تاملها كلها حذف في مثل يضع لان اصله يوضع فحذف الواو ثم جعل

يضع مفتوحا نظرا الى حرف الحلق لان حرف الحلق ثقيل والكسر ايضا ثقيلة

فابدلت الكسرة فتحة ولا تحذف في يوعد لان اصله وعد الامر منه الى قدره

الفاعل واحد المفعول موعود والجمع موعود والآلة ميعد اصله موعد

فقلبت الواو ياء لكسرة ما قبلها وهو تقلبوا بالياء لجري قياسه فيصير حاجز

يكون العلة ... الخامس في الاجوف ويقال له اجوف لخلو جوفه

عن الحرف الصحيح ويقال له ذو الثلاثة لصيرورته على ثلاثة احرف في الماضي المتكلم

نحو قلت وبعت فهو يجري في مثله الواحد في القول والبائع والبيع وخاف
لخاف وفي القول الغير المصدر من اصل اسما مراقبة الاعلال تخرج جميع
المسائل فيه هو قولهم ان الاعلال في حرف العلة في غير الفاء يتصور على
ستة عشر وجها لانه يتصور في حرف العلة الاربعة اوجه لحركات الثلث والسكون
وفيما قبلها ايضا كذلك فاضرب الاربعة في الاربعة حتى يحصل لك ستة عشر
وجها ثم اترك السواكن التي هي اربعة وجوه فيما ساكن لتعذر اجتماع الساكنين فيبقى
لك خمسة عشر وجها الاربعة اذا كان ما قبلها مفتوحا نحو القول والبيع
وخوف وطول والبيع الاولي لان حرف العلة اذا سكنت جعلت من جنس
حركة ما قبلها اللين عن حركة الساكن ويستدعي ما قبلها نحو ميزان اصله
موزان ويوسر اصله ييسر الا اذا انفتح ما قبلها لا القلب لخفة
الفتحة والسكون عند بعضهم نحو القلب في العال وبعل نحو اغزيت اصله اغزوت
بواو ساكنة تبع المعرب ويعل في نحو كينونة مع سكون الواو وانفتاح ما قبلها
لان اصله كونونة عند الخليل فابدل الواو ياء فادغمت كما في ميت ثم خففت

فصارت كلمة كما جعلت في مبيت ومهل ابطلها كونه تخفيف
الكاف ثم فتح حين لعسر الياء والواو في الحركة الضمير والعيبونة
والقيلولة ثم جعلت الواو والياء تبعا للالف لتقسيمها ومن ثم
قيل لا يجيء من الواو ما في الكينونة والديمومة والسيدودة والصيرورة
قال ابن جني في المنصف لا مرة تمكن حروف العلة الجميع في تعليل الفاء لا من
الف ولهذا عمد له الساكن اذا كن وفيه وفي بعضهم شيء وان فعل
وتفعل اذا كان حرف عين مع عارضه ويكون في حضر منها الا احكم
السكون ولا يكون في معنى الكلمة اختلاط الا الجمع فيها الا على الكم ولا
يلزم ضم حروف العلة في مضارعه ولا يترك للالة في
الاصل ومن ثم تعلل نحو قال اصله قول ونحو دار اصله دور لوجود الشرط
المذكورة ولعل مثل دعي تبعا للواحد ومثل قيام تبعا للفعل ومثل
سياط تبعا للواو وحذف وجه مشابهته للطرف ففي كونهما مثيبة اعني
تعل هذه الاشياء ولهم لم يكن معلا ولا كلمة ماطلا ونحو فعل للمبالغة

ولا يعل نحو الحوكة والخونة وحيد وصورى او وجهين ح وان العقل العلا
الثانية نحو دعوا القوم الطرد الحركة ونحو عور واحتور لان حركة العين
ولهما في حكم السكون لمن حملهم عليها ان عور والفحا وره ونحو صوان صحيحة
يدل حركته على اصفر اعتناه ولهوتا محمول عليه لانه نقيضه ونحو طوى
حيث لا يجتمع فيه اعلالان وطويا محمول عليه ان لم يجتمع فيه اعلالان ونحو حيى
لا يلزم ضم الياء في المستقبل اعني اذا قلت يحيى مستقبله يحاى ونحو القوو
حيث بنا على الاصل الاربعة اذا كان ما قبلها مضموما نحو يسر ويسع و
يعزو ان تدعو فجعل في الاولى اوادغمت ما قبلها ولين عن كلمة الساكن ×
فصار موسر وفي الثانية تسكن للخفة ثم يجعل واو الضمة ما قبلها ولين عن لمنة
الساع فصار يوعى واذا اسعلت حركته ما قبل ضم والعلة من جنسه فصار حنيذ بيع
ولست في الثالثة للخفة فصار يغزو ولا يعل في الرابعة للخفة الفتحة وح
ثم لا يعل نحو خشية ونوهته الاربعة اذا كان ما قبلها مكسورا نحو موزان ورد ا
نحوه ورخيو ومر منين فعل الاولى يجعل ياء لما مر وفي الثانية يجعل ياء لالا

لاستدعاء ما قبلهما ولم يكن بائية الفتحة فصار واجبة والا يعل مثل دول
لان الاسماء التي تشبه المشتقة من الفعل لا يعل لخفتهما الا اذا كان على
وزن الفعل فحينئذ يجوز الاعلال فيه وهو ليس على وزن الفعل وفي
الثالثة اشكل للمعة ثم تحذف لالتقاء الساكنين فصار رضوا والرابعة
منها في الاعلال النقلية اذا كان ما قبلها ساكنا نحو يخوف ويبيع ويقول
نقلت حركتهن الى ما قبلهن لضعف حرف العلة وقوة الحرف الصحيح
ولكن يجعل في يخوف الفا لفتحة ما قبلها ولكن عن يكنه ليس ا
له العارضة لازالة الخوف فصار يخاف ويبيع ويقول ولا يعل
في نحو ادور واعين حتى لا يلتبس بالافعال ونحو جدول
حتى لا يبطل الالحاق ونحو قوم حتى لا يلزم الاعلال في الاعلال ونحو
ارمى حتى لا يلزم التباس في افعل المعرب نحو تقويم وتبيان ومقول
ومخياط حتى لا يجتمع الساكنان بتقدير الاعلال ومخيط منقوص
من المخياط فلا يعل تبعا له فان قيل لم يعل الاقامة مع حصول الاجتماع

الساكنين

السين

اذا اختلفت كاعلال الاجوف نحو اقام فلما تعل لا اقام فالفعل اعل العين نحو
تبعا لقام وهو مثل اي اصل في الاعلال قلنا ابطل قوله فقوم استتباع
قام وان كان اصلا في الاعلال لغوه فقوم في الاجوف مع التقويم ولانه
يستلزم اقام ان يكون معلولا لقام لانه ليس فيه الا اصل ولا لعلة
مثل اقوله واعلت المرة واستحوذ حيث يدل على الاصل ويقول
في الحاق الضمائر قال الا قالوا اي اصله اصل قال قول فجعل الواو الفا
لما مر واصل قلن قولن فقلبت الواو الفا ثم حذفت لاجتماع الساكنين
فصار قلن ثم ضم القاف حتى يدل على الواو ولا يضم حقق لان الاصل
في هذا القلب تقلل حركة الواو المحذوفة ليسهو لتها ولا يمكن هذا
في قلن لانه يلزم فتحة المفتوحة ولا الفرق بينه بين جمع المؤنث
في الامر لانهم لا يعتبرون الاشتراك التقديري وهو مشترك بين المعلوم
والمجهول ويكتفون بالفرق التقديري كما في بعن اذ وقع من غير الواو
فتبع وكما في الاثنين والجماعة من الامر والماضي من تفعل وتفاعل وتفعلل

ويفعلن والاخر في يفعلن ويفعلن نحو يطلن ويقلن لانه يعلم من
الطويل ان اصل يطلن يطولن لان الفعيل يجيء من فعل غالبا كما يعلم
الغريب ان اصل يخفن ويعلم من مستقبلها اعني المعلوم يخاف ان اصل
يخفن يخوفن لانه باب علم يفعل لا يجيء الا من حرف الحلق ويعلم من
يبيع ان اصل يبعن يبيعن لان الاصل الاجوف لا يجيء من باب فعل يفعل
المستقبل يقول اه اصله يقول واعلاله فحذف الواو من يقلن
لاجتماع الساكنين الامر قل اه اصله قول ثم حذف الواو
لاجتماع الساكنين ثم حذف الالف لعدم الاحتياج اليها و
الواو في قولن وان لم يجتمع فيه الساكنان لان الحركة فيه
حصلت بالخارجي فيكون في حكم السكون بتقدير الكلام قولا
وقولن لان الحركة فيهما حصلت بالداخلي وهي الف
الفاعل ونون التاكيد وهو بمنزلة الداخلي وحكم
جعله مع آخر المضارع مبنيا نحو هل يفعلن ويحذف

الالف

الالف في دعوا وان اتصل الحركة بالف الفاعل لان التاء ليست
من نفس الكلمة بخلاف اللام في قولا ولتقول بنون التاكيد قولن
قولان قولن قولن قولانّ قلنانّ وبالخفيفة قولن قولن
القائل فانه اصله قاول فقلبت الواو الفا لتحركها وانفتاح ما قبلها
كما في كسا ولا اعتبار لالف الفاعل لانها ليست بحاجزة حصينة
فاجتمع الالفان ولا يمكن اسقاط الاولى لانه يلتبس بالماضي
وكذلك في الثانية فحركت فصارت همزة ويجري في البعض بالحذف
نحو هاع ولاع والاصل هائع ولائع ومنه قوله تعالى على
شفا جرف هار ويجري بالقلب نحو شاك وحاد اصله شائك وواحد
ويجوز القلب في كلامهم نحو القسي اصله قووس فقدم السين فصار
قسوو نحو عصوو ثم جعل قسيا لوقوع الواوين في الطرف ثم
كسر القاف اتباعا لما بعدها كما في عصي ومنه اينق اصله انوق ثم قدم
الواو على النون فصار اونق ثم جعل الواو ياء على غير قياس المعه

المفعول مقول اي اصله مقوول فاعل كاعلال القول فصار مقوول
فاجتمع الساكنان فحذف الواو الزائد عند سيبويه لان حذف الزائد
اولى والواو الاصلي عند الاخفش لان الزائد علامة والعلامة
لا تحذف وقال سيبويه في جوابه تحذف العلامة اذا لم توجد علامة
اخرى وفيه توجد علامة اخرى وهو الميم فيكون وزنه عنده مفعلا
وعند الاخفش مفولا وكذا مبيع لعين اعل اعلال يبيع فصار مبيوع
بالواو والياء الساكنين فحذف الواو عند سيبويه فصار مبيعا ثم
كسر الباء حتى تسلم الياء وعند الاخفش حذفت الياء فاعطي
الكسرة لما قبلها كما في يعد فصار مبوعا ثم جعل الواو ياء كما في ميزان
فيكون وزنه مفعلا عند سيبويه وعند الاخفش مفيلا الموضع مقال
اصله مقول فاعل كما في يخاف وكذلك مبيع اصله مبيع فاعل كما
في يبيع ولكن الفرق بالتقدير بين الموضع وبين اسم المفعول
وهو متعين عندهم كما في الفلك اذا قدرت سكونه كسكون

اسند يكون جمع المؤنث نحو قلن اذ لم يكن في الغائب وحذف لام واو قولت
بسكونه لسكون قولن وبيعن واو يجوز نحو قولت في الغائب المشتبه بن والمجهول نحو قيل
اذ اصله قول فاسكن الواو للخفة فصار قول وهو لغة ضعيفة لثقل الضمة
والواو في كلمة وفي لغة اخرى اعطى كسرة الواو الى القاف فصار قول
ثم صار الكسرة الواو ياء لكسرة ما قبلها وفي لغة يشم حتى يعلم ان الاصل ما قبلها
مضموم وكذا بيع وخير والفيد وقلن وبعن بعضهم يجوز فيهن ثلث لغات ولا يجوز
الاشمام في مثل اقيم لانعدام ضمة ما قبل الياء ولا يجوز بالواو والقيل لان
جواز الواو والاشمام ما قبل حرف العلة وهو ليس بموجود وقوله في مثل قلن
بين المعلوم والمجهول التفاوت بالحرف التقديري واشتغال القول مثل
كجاف   في لما فعل يقال انه ناقص لنقصانه في
الامر وذو الاربعة لانه يعبر على اربعة احرف في الاخبار يجوز مثل
وهو لا يجيء من باب فعل يفعل بفتح العين في الماضي والغابر من صار يصار الى اخره
اصل ارمي فقلبت الياء الفا كما في قال اصله قول واصل هو رميه ا

فقلب الياء في جميع الامثال فحذف الالف وكذلك رضوا الا انه
ضم الضاد فيه بعد الحذف حتى لا يلزم الخروج من الكسرة
الى الواو واصل رمت رميت فحذف الياء كما في رموا
وتحذف في رمتا وان لم يجتمع الساكنان لانه يجتمع
الساكنان عند رمت وتمامه في قول والعلل ويرمي
يجري على المستقبل يرمي اصله يرمي فاسكن لثقل الضمة ولا تعل
في مثل يرميان لان الفتحة خفيفة اصل يرمون يرميون
فاسكنت الياء ثم حذفت لاجتماع الساكنين ويستوي
بين الرجال والنساء في مثل يعفون اكتفاء بالفرق التقديري
لان الواو في الرجال علامة والنون علامة التانيث ومن ثم
لا تسقط في قوله تعالى الا ان يعفون واصل ترمين ترميين فاسكنت
الياء ثم حذفت لاجتماع الساكنين وهو مشترك في اللفظ جماعة مع
النساء واذا دخلت الجازم تسقط الياء علامة للجزم

نحو لم يرم ومن ثم تسقط في حالة الرفع الوقف في قوله تعالى والليل
اذا يسر وتنصب اذا ادخلت الناصب نحو لن يرمي ولم ينتصب في مثل
لن يخشى لان الالف لا تحتمل الحركة الامر ارم اصله ارمي فحذفت الياء
علامة للوقف واصل ارموا ارميوا فاسكنت الياء ثم حذفت لاجتماع الساكنين
اصل ارمي ارميي فاسكنت الياء الاصلية ثم حذفت لاجتماع الساكنين
وبنون التاكيد ارمين ارميان ارمنان وبالخفيفة ارمين ارمن
الرامي للفاعل رام اصله رامي فاسكنت الياء في حالة الرفع والجر ثم
حذفت لاجتماع الساكنين ولا تسكن في حالة النصب لخفة النصب اصله
رامون راميون فاسكنت الياء ثم حذفت لاجتماع الساكنين ثم ضم الميم
لاستدعاء الواو واذا اضفت التثنية الى نفسك قلت راميّ في حالة الرفع
راميّ في جميع الاحوال واصله في حالة الرفع راموي فادغم لانه اجتمع
الحرفان من جنس واحد في العلية وجعل الواو ياء لا الياء واوا
للخفة ولاستدعاء المدغم فيه ثم قلبت ضمة ما قبلها كسرة للموافقة ولئلا

يدغم الحرف بعد قلب الهمزة الى الياء والمفعول مرئي اصله مرءوي فادغم كما
ادغم في رامي واذا اضفت التثنية الى ياء الاضافة تقلب مرئيان في الرفع
وفي حالة النصب والجر مرئيي باربع ياءات واذا اضفت الجمع تقلب مرئيون في الرفع
باربع ياءات في كل الاحوال الموضع مر الاصل فيه ان يأتي على وزن مفعل
الا انهم فروا عن توالي الكسرة في الآلة من المجهول رئي يرى اه ولا يجعل
رئي لغة الفتحة في اصل رئي يرى بقلب الياء الفا كما في رمى وحكم نحو الجر
مثل رمى يرمي في كل الاحكام الا انهم يبدلون الواو ياء في نحو اغزيت
تبعا ليغزي مع ان الياء من حروف الابدال وحروفها قولك استجده يوم
تعال زطا الهمزة ابدلت وجوبا مطردا من الالف بعد الالف في نحو صحراء
وهم زادوا الفا في الاصل كالف سكرى ثم زيد قبلها الف للمد التأنيث
ثم جعلت همزة لوقوعها طرفا بعد الف زائدة وفيه ثم لا يجوز جعلها ٢
همزة في صحاري لعشر لوكان في الاصل همزة لجاز صحارى الهمزة في
صورة كما يجوز في نحو خطيئة خطايا ومن الواو وجوبا مطردا في نحو دائل

وزاد عنه اجتماع الساكنين لواوات ونحو قاول نحو جماعة نحو كساء
لوقوع الحركات المختلفة على الواو ومن الياء وجوبا مطردا نحو بائع كما
هو وجوازا مطردا في الواو المضمومة نحو اجوه وادور لثقل الضمة
على الواو ومن الواو غير المضمومة نحو ابن عم واحد احد في الحديث
ومن الياء في قطع الامداديه لثقل الحركة على الياء ومن الهاء نحو ماء
اصله ماه ومن عين نحو جمع مياه من الالف نحو وقد يجيء شئوت للهمتين
نحو قراءة من قسورة ولا الضالين ومن العين نحو اباب البلية عباب اى ضخم ع
الباء في نحو اباب بحر ضاحك يهوق لا ليح ومن حرف التسين ابدلت
من التاء نحو السحبد اصله تجيد عند سيبويه لقربهما في المهموسية التاء وابدلت
من الواو نحو تحمة وتخمة لقرب مخرجهما ومن الياء نحو ثنتان وكنعوا اى حصي
لانقل الحركة على الياء ومن السين نحو انه سدس ونحو عمرين ٢
بالرجوع نحو ارالت ومن الضاد نحو لعلك تفعيرهن في المهموسية ومن الباء
نحو الذعالة النفول ابدلت من الواو نحو فقعا للقريب نحو لي

من حروف [illegible] او الغين لقربهما من المهموسة المخرج [illegible]
المشددة نحو [illegible] الاشباع [illegible] مشتقة [illegible] غير المشددة
[illegible] المشددة نحو [illegible] ان [illegible] فلا [illegible]
الالف المبدلة من [illegible] نحو [illegible] لقرب مخرجهما [illegible]
من الهمزة نحو [illegible] الالف [illegible]
لمنافاتهما بحروف العلة في الخفاء ومن ثم [illegible] الامالة في
مثل [illegible] في [illegible]
[illegible] للفرق [illegible] التاء التي [illegible] الياء [illegible]
[illegible] بالكسرة [illegible]
[illegible] التشبيه [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

چرا که معنی این امر کرد که او را بسته دو باب است و این لازم حمل مفرد بر جمع
بود و محال است اما و عشر و ن تا اگاه عدد مرکبه محتاج به تمیز مفرد
منصوب است ممکن نیست که بیان ها نیست در علم نحو و بی اربعه مراتب است
چهار مرتبه است در کتب لغت مثل صحاح مذکور است المرتبة المنکسرة
مزیده مرتبه رابعه مقدار است که بوی ممتاز نشود حروف زاید الم
المرتبة الاولى الثلاثية المجردة و هی سته ابواب مرتبه اولی ... باب
مرتبه اولی از این چهار مرتبه ثلاثی مجرد است ثلاثی مجرد ...
لکن اند مرتبه های دیگر از جهت اندکی ... بر ما فوقش
سوال مقتضی شغل این است که ثلاثی مجرد ... چیزی
اگر ماضی مفتوح العین است مضارع او ... حال ... است
و اگر مکسور العین است ... و اگر مضموم العین
نیز ... به تتبع و استقرار معلوم شده است ... در
و لازم ... مضارع ... مضموم العین و مفتوح العین و مکسور العین

بنا مده است احدها فَعَل یَفعِل بر شش باب ثلاثی مجرد است که ماضی او مفتوح
العین و مضارع او مکسور العین است و از این باب متعدی و لازم می آید
طریقه اشتقاق او این است که فعل ماضی یفعل مضارع فعلاً مصدر
بمعنای کار کردن فاعل اسم فاعل مفعول اسم مفعول لم یفعل
فعل جحد لا یفعل فعل نفی افعل امر لیفعل امر با لام لا تفعل
فعل نهی حاضر لا یفعل نهی غائب مَفعِل اسم زمان و اسم مکان مِفعال
اسم آلت افعل اسم تفضیل فَعَلَ که ماضی است چهارده صیغه است
شش غائب و شش حاضر و دو متکلم طریقه گردانیدن این است
که فعل فعلا فعلوا فعلت فعلتا فعلن فعلت فعلتما فعلتم فعلتِ فعلت ۲
فعلتما فعلتن فعلت فعلنا اگر خواهی که معلوم فعل ماضی را
مجهول کنی ما قبل آخر را کسره بده و هر متحرک پیش از ما قبل آخر
باشد در آن ضموم کن تا فعل فُعِل شود طریقه گردانیدن این است که
فُعِل فُعِلا فُعِلوا فُعِلت فُعِلتا فُعِلن فُعِلت فُعِلتما فُعِلتم فُعِلتم ۲

فعلتما

فعلتما فعلتن فعلت فعلنا مضارع معلوم نیز چهارده
صیغه است طریقه صرف او این است که یفعل یفعلان یفعلون
تفعل تفعلان یفعلن تفعل تفعلان تفعلون تفعلین
تفعلان تفعلن افعل نفعل اگر خواهی که معلوم مضارع را
مجهول کنی قبل آخر را فتح کن و حرف مضارعت را که تا و یا و همزه
و نون است ضم کن تا یُفعَل شود طریقه صرف این است که
یفعل یفعلان یفعلون تفعل تفعلان یفعلن تفعل
تفعلان تفعلون تفعلین تفعلان تفعلن افعل نفعل
صرفش — اسم فاعل نیز شش صیغه می آید سه مذکر و سه مؤنث طریقه این
است فاعل فاعلان فاعلون فاعلة فاعلتان فاعلات
اسم مفعول نیز شش صیغه می آید طریقه صرف او این است
مفعول مفعولان مفعولون مفعولة مفعولتان مفعولات
فعل نهی نیز چهارده صیغه می آید طریقه صرف او این است

لا

لم یفعل لم یفعلا لم یفعلوا لم تفعل لم تفعلا لم یفعلن لم تفعل لم تفعلا
لم تفعلوا لم تفعلی لم تفعلا لم تفعلن لم افعل لم نفعل مجهول
فعل جحد مثل مضارع شش صرف مجهول این شش است لم یفعل لم
یفعلا لم یفعلوا لم تفعل لم تفعلا لم یفعلن لم تفعل لم تفعلا لم تفعلوا
لم تفعلی لم تفعلا لم تفعلن لم افعل لم نفعل طریقه صرف فعل نهی
و اینها شش است لا یفعل لا یفعلا لا یفعلوا لا تفعل لا تفعلا
لا یفعلن لا تفعل لا تفعلا لا تفعلوا لا تفعلی لا
لا تفعلا لا تفعلن لا افعل لا نفعل طریقه صرف او
شش است لا یفعل لا یفعلا لا یفعلوا لا تفعل لا تفعلا
لا یفعلن لا تفعل لا تفعلا لا تفعلوا لا تفعلی لا
تفعلا لا تفعلن لا افعل لا نفعل امر بلا لام بر شش صیغه می
آید سه مذکر را بود و سه مؤنث را بود صرف او اینها است افعل
افعلا افعلوا افعلی افعلا افعلن امر با لام بر هشت صیغه

صیغه میاید شش غائب و متکلم طریقه صرف او این است که لیـ
لیفعل لیفعلا لیفعلوا لتفعل لتفعلا لیفعلن لافعل لنفعل
اگر خواهیکه معلوم آخر با لام امر مجهول کنی بطریق مضارع مجهول
کنی ولیکن شش مخاطب را تقدیم کن و حرف لام را باین طریقه
که لتفعل لتفعلا لتفعلوا لتفعلی لتفعلا لتفعلن لافعل
لنفعل طریقه صرف معلوم فعل نهی این است که لا تفعل
لا تفعلا لا تفعلوا لا تفعلی لا تفعلا لا تفعلن لا یفعل لا
یفعلا لا یفعلوا لا تفعل لا تفعلا لا یفعلن لا افعل لا
نفعل طریقه صرف مجهول این است که لا تفعل لا تفعلا لا — مجهول
تفعلوا لا تفعلی لا تفعلا لا تفعلن لا یفعل لا یفعلا لا یفعلوا — لا تفعل
لا تفعل لا تفعلا لا یفعلن لا افعل لا نفعل اسم زمان
و مکان هر سه صیغه می آید طریقه صرف او این است مفعل مفعلان مفاعل
مفعال اسم آلت نیز سه صیغه است مفعال مفعالان مفاعیل

افعل اسم تفضیل بسین مفرد می آید افعل فعلان افعلون فعلا
فعلیٰ فعلیات وضرب یضرب صحیح این باب است طریقه اشتقاق
ادا این چنانست فرمانی یضرب مضارع ضربا مصدر و این بر شش
معنی آمده است یکی بمعنی زدن چنانچه گفته اند ضرب
بالسوط یعنی زدش بتازیانه ضربه فی الارض یعنی سیر کرد
در روی زمین وضرب علی اذنه یعنی بایندش بر گوش و
ضرب الجرح یعنی بجهید رگش و اللفظة علی ضربین ای
علی القسمین طریقه صرف های صیغه های این بر قیاس فعل
یفعل است که اصل باب است و فرق بعضی مضاعف این است طریقه
اشتقاق ادا این است چه فرمانی یفعل مضارع فعلا مصدر بمعنای
گرفتن فاعل اسم فاعل مفعول اسم مفعول لم یفعل فعل جحد لا یفعل
فعل نفی فعل افعل امر بلام لیفعل امر بلام لا تفعل لا یفعل اسم
آلت افعل اسم تفضیل فرکه فعل مانند است طریقه ادا این است که

یعنی سفر کرد در راه
سید اکبر داد

نهی حاضر نفی
زمان و اسم مکان

فرّا فرّوا فرّت فرّتا فررن فررتَ فررتما فررتم فررتِ فررتما

فررتنّ فررتُ فررنا ... را اصلش فرَرَ فرَرا فرَروا فرَرت فرَرتا

فررن فررتا فررنا در این هیچ صیغه که سه مذکر غایب و دو از

مؤنث غایب است حرکت راء اولی را انداختیم چرا که ما قبلش

حرکت طلب نیست شرط ادغام که حصول سکون حرف اول است

دو حرف از یک جنس است و تحرک حرف ثانی موجود شد پس

راء اولی را بثانی ادغام کردیم فرّ شد فرّ الخ که صیغه جمع مؤنث

غایب است و نه صیغه مخاطب فررت فررتما فررتم فررتِ فررتما

فررتنّ است و دو صیغه متکلم فررتُ فررنا است ... اجرا

اینها صیغه با اصل خود است ... در این نه صیغه

لو اجتمع متحرک پیوسته است تقاضای سکون ما قبل میکند بنا

بر این باصل خود است فرّ اجوف است که مجهول کنیم رد با

مضلش کردیم فرر شد ما قبل آخر را کسره دیم فرر شد و

فررو۲

با صل جو۲

حرکتِ او دال را انداختیم شرط ادغام موجود شد حصول السکون
اول و تحرک راء ثانی او دال را در راء ثانی ادغام کردیم فرّ شد طریقهٔ
ادای این است که فرّ فرّا فرّوا فرّت فرّتا فررن فررتَ فررتما فررتم فررتِ
فررتما فررتنّ فررتُ فررنا اعلال [illegible]
که شش صیغه اند که غائبه دو و از متکلم را اعلال تحقق میشود
یفرّ فعل مضارع است طریقهٔ صرف ادایش این است که یفرّ یفرّان یفرّون
تفرّ تفرّان یفررن تفرّ تفرّان تفرّون تفرّین تفرّان تفررن افرّ
نفرّ [illegible] یفرر بوده است حرکت راء اول را بفاء
ما قبلش کردیم شرط ادغام موجود شد حصول السکون راء اول و
تحرک ثانی راء اول را در راء ادغام کردیم یفرّ شد یفرّان در
اصلش یفرران یفرّون یفررون تفرّ تفرران تفرّان در
پنج صیغه حرکت راء اولی را بفاء ما قبلش کردیم شرط ادغام موجود
شد حصول السکون اول و تحرک ثانی راء اول را در راء ثانی ادغام

نفعو
کردم نفر نفران نفرون نفران نسه نفرن که صیغهٔ جمع مؤنث غائبات
ست با اصل خود ست جزء که از لواحق متحرک بود پس نه تقاء ساکنان
بسکون ماقبل میکنند نفرکنا طبیعت است که اصلش تفرر تفرران تفرران
تفررون تفرردن تفررین تفررن تفرران تفرران در این پنج صیغه
نیز حرکت راء اولی را نقل با قبلش کردیم شرط ادغام حصول
سکون اولی و متحرک ثانیست موجود نگردید راء اولی را در ثانی
ادغام کردیم تفر تفران تفرون تفرین تفران تفررن که صیغهٔ جمع
مؤنث مخاطبات است با اصل خود است افر که متکلم است که اصل افرر
نفر نفرر در این دو صیغه حرکت راء اولی را نقل بما قبلش کردیم شرط ادغام
که حصول سکون اولی و تحرک ثانی است موجود نشد راء اولی را در راء
ثانی ادغام کردیم افر نفر [illegible] طریقهٔ صرف اداء این شکل
فارٌ فارّان فارّون فارّة فارّتان فارّات فرّ حرّ اصل فارر فاران
فاررون فاررة فاررتان فاررات فارّ فارّتان فارّات فارّ

در بعضی صیغه حرکت راء اولی را انداختیم بشرط حصول سکون اوسط
و تجربه کنانست موجود نشود راء اوسط را در راء ثانی ادغام کردیم فارّ فارّان
فارّون فارّة فارّتان فارّات شد سؤال چرا در اسم فاعل
حرکت را نقل بما قبل نکرده اند با آنکه الف است ساکن زیرا که قاعده
اینچنین است جواب الالف لا یقبل الحرکة یعنی الف مثل مرده است
قبول حرکت نمیکند مفرور اسم مفعول است طریقه او این است
مفرور مفروران مفرورون مفرورة مفرورتان مفرورات و در بعضی
صیغه باصل خود است لم یفرّ فعل جحد طریقه صرف او این است لم یفرّ لم
یفرّا لم یفرّوا لم تفرّ لم تفرّا لم یفررن لم تفرّ لم تفرّا لم تفرّوا لم
تفرّی لم تفرّا لم تفررن لم افرّ لم نفرّ لم افرر لم
نفرر لم افرّ اکنون ما اصل میگوییم که پنج صیغه سه وجه روا است
که آن سه صیغه واحد و دو صیغه متکلم است یکی اصل میگوییم بدین
طریقه که لم یفرر لم یفرر اصل لم یفرر لم افرر لم نفرر در اصل لم نفرر بود لم

لم

لم تفرّی که از مخاطبه است که در اصل لم تفرری بود لم افرّ که در اصل لم افرر
لم نفرّ که در اصل لم نفرر بود پس در هر پنج صیغه حرکت راء اول را بنقل با فاء
کردیم اجتماع دو ساکن شد میانه دو راء ثانی را حرکت فتحه دادیم
لم یفرّ شد پس شرط ادغام که حصول سکون اول و تحرک ثانی است موجود
شد راء اول را در راء ثانی ادغام کردیم لم یفرّ شد و حرکت کسره نیز روا است
لم یفرّ شد لم یفرر نیز بدون فک ادغام روا است اگر گویی حرکت لم یفرّ فتح و کسره
روا است چرا حرکت ضم روا نیست گوییم جواب قاعده این است
که هر وقتی که عین فعل مفتوح و یا مکسور باشد فتح و کسره روا می‌شود
در اینجا همچنین است و اما جواز ضم در مضموم العین است لم یفرّا که صیغه
تثنیه غایب است در اصل لم یفررا بود لم تفرّا که صیغه تثنیه مؤنث
غایبتین است در اصل لم تفررا بود لم یفررن که صیغه جمع مؤنث غایبات است
باصل خود است لم تفرّا که صیغه تثنیه مذکر مخاطب است در اصل لم تفررا
لم تفرّوا که صیغه جمع مذکر مخاطب است در اصل لم تفرروا است و لم تفرّی

ی صیغهٔ واحدهٔ مؤنثهٔ مخاطبه بحث در اصل لم تغرری بحث لم تغرا
صیغهٔ تثنیهٔ مخاطبین بحث در اصل لم تغررا بحث لم تغررن ی صیغه
جمع مؤنث مخاطب بحث باصل خود است دریں هفت صیغه حرکت راء اول
را نقل بما قبل کردیم شرط ادغام که حصول سکون اول و تحرک ثانی است
موجود شد راء اول را در راء ثانی ادغام کردیم لم یغرّ لم یغرّا لم یغرّوا لم تغرّ
لم تغرّا صیغهٔ لم تغرّی لم تغرّا بحث لم تغررن باصل خود لم یغرر سوم لم تغررو
ی مجهول کنیم راء را بحسب کردیم لم یغرر شد قبل آخر را فتح کردیم لم
یغرر شد و حرف مضارع علامت را ضم کردیم لم یُغرر شد حرکت راء اول را
نقل بما قبل کردیم اجتماع ساکنین شد میانه دو راء ثانی را حرکت
فتحه دادیم لم یُغرّ شد شرط ادغام موجود گشته حصول السکون اول و
تحرک ثانی راء اول را در راء ثانی ادغام کردیم طرز گردانی صرف او این است
که لم یُغرّ لم یُغرّا لم یُغرّوا لم تُغرّ لم تُغرّا لم یُغرَرن لم تُغرّ لم تُغرّا لم تُغرّوا لم
تُغرّی لم تُغرّا لم تُغرَرن لم اُغرّ لم نُغرّ

لم أفرّ لم نفرّ لم تفرّ تعلیقه اعلال او آنست که لم یفرّ لم یفرّ در
اصل لم یفرر لم تفرّ لم تفرر در اصل لم تفرر لم تفرّ لم تفرر در اصل لم تفرر لم
افرّ لم افرر در اصل لم افرر لم نفرّ لم نفرر در اصل لم نفرر درین سه صیغه
حرکت راء اول را نقل بما قبلش کردیم اجتماع ساکنین شد میانه
دو راء ثانی را حرکت فتحه دادیم لم یفرّ شد شرط ادغام که حصول سکون
اول و تحرک ثانی را بود راء اول را در ثانی ادغام کردیم لم یفرّ شد و در آخر
حرکت کسره دادیم لم یفرّ شد لم یفرّ بعد از فک ادغام لم یفرر در اصل
لم یفرّا لم یفررا در اصل لم یفرّوا لم یفرروا در اصل لم تفرّا لم تفررا در اصل
لم تفرّوا در اصل لم تفرروا لم تفرّی در اصل لم تفرری لم تفرّا در اصل لم
تفررا درین هفت صیغه حرکت راء اول را نقل بما قبلش کردیم
اجتماع ساکنین شد میانه دو راء ثانی را حرکت دادیم شرط ادغام
که حصول سکون اول و تحرک ثانی است موجود شد راء اول را در ثانی
ادغام کردیم لم یفرّا لم یفرّوا لم تفرّا لم تفرّوا لم تفرّی لم تفرّا

سر

شده لا تفررن با اصل خواست لا یفر فعل نهی طریقه صرف او این بمثل که
لا یفر لا یفران لا یفررن لا تفر لا تفران لا یفررن لا تفر لا تفران
لا تفرون لا تفرین لا تفران لا تفررن لا افر لا نفر لا یفر در اصل لا یفرر
لا یفرا لا یفروا لا یفررن لا یفرون لا تفرر لا تفررا لا تفرو
تفرران لا یفررن با اصل خود لا تفرر مخاطب در اصل لا تفرر
لا تفررا لا تفررن لا تفرون لا تفررن لا تفررین لا تفرران
لا تفرران لا تفررن با اصل خود است لا افر در اصل لا افرر لا نفرر
نفرر در این هر دو صیغه حرکت راء اول را نقل با قبلش کردیم
اجتماع ساکنین شد میانه دو راء در راء ثانی حرکت فتحه دادیم شرط
ادغام موجود شد حصول سکون اول و دیگر متحرک ثانی راء اول را در راء
ثانی ادغام کردیم لا یفر لا یفران لا یفررن لا تفر لا تفران لا
یفررن لا تفر لا تفران لا تفرون لا تفرین لا تفران لا تفررن لا افر
لا نفر تمت لا یفر خواستم که مجهول کنیم زد با ضمه کردیم لا یفر

لا یفر

پس حرکت رای اولی را نقل بما قبلش کردیم شرط ادغام که حصول
سکون اولی و تحرک ثانیست موجود شد رای اولی را در رای ثانیه
ادغام کردیم لا یفرّ شد طریقهٔ صرف او دیگر این است لا یفرّ لا یفرّان
لا یفرّون لا تفرّ لا تفرّان لا یفررن لا تفرّ لا تفرّان لا تفرّون لا تفرّین
لا تفرّان لا تفررن لا افرّ لا نفرّ [illegible] لا یفرر لا یفرران لا ی
فرران لا یفررون لا یفررن لا تفرر لا تفرران لا تفرران تا آخر
در بعض جواز دو صیغه حرکت رای اولی را نقل بما قبلش کردیم شرط
ادغام موجود شد حصول سکون اولی و تحرک ثانی رای اولی را در رای
ثانیه ادغام کردیم لا یفرّ لا یفرّان شد تا آخر لا یفررن که صیغهٔ جمع
مؤنث غایبات است و لا تفررن که صیغهٔ جمع مؤنث حاضرات
است اینها بر اصل خود ماندند [illegible] طریقهٔ صرف او اینها است
فرّ فرّا فرّوا فرّی فرّا افررن فرّ فرّ در اصل افرر بود در این
یک صیغه حرکت رای اولی را نقل بما قبلش کردیم اجتماع ساکنین

شد میانهٔ دو راء ثانی را حرکت فتحه دادیم افرَّ شد شرط ادغام که
حصول سکون اول و تحرک ثانی است موجود شد راء اول را در راء
ثانی ادغام کردیم افرّ شد و در آخر حرکت کسره دادیم افرِّ شد از
همزه مستغنی شدیم همزه را حذف کردیم فِرِّ شد افرِر بعد از فک ادغام
فِرّ در اصل افرِر او فرّا در اصل افررا و فرّوا در اصل افرروا و فرّی در اصل افرِری
در اصل افرری افرّا در اصل افررا ابعد در این چهار صیغه حرکت راء اول
را نقل بما قبل کردیم شرط ادغام که حصول سکون اول و تحرک ثانی است
موجود شد راء اول در راء ثانی ادغام کردیم از همزه مستغنی شدیم فرّا
فرّوا فرّی فرّا افررن باصل خود فرّ فرّ را از فعل خواستیم که امر کنیم بدو
عمل عمل اول آنکه نظر کردیم در آخر کلمه تفرّ [illegible] بجایش کذا فی نسخه
عمل دوم آنکه حرف مضارعت که تاء است انداختیم نظر کردیم بمابعد حرف
مضارعت کردیم دیدیم متحرک امر تمام شد در اخیرش حرکت فتحه را
دادیم فرَّ شد و حرکت کسره را دادیم فرِّ شد افرر بعد از فک ادغام فرارا

از ادغام

از تنصران فرو را از تنصرون فرو را از تنصرین فرو را از تنصران خواستیم که امر
کریم بدو عمل عمل اول آنکه نظر در اخر این چهار صیغه کردیم نون هاى
اعرابی بود اورا انداختیم تنصرا تنصروا تنصری تنصرا ماند آمدیم بعمل دوم نگاه
حرف مضارعست اورا انداختیم نظر بما بعد حرف مضارعت کردیم دیدیم
متحرک امر تمام شد نصرا نصروا نصری نصرا ماند اورتنه از تنصرن خواستیم که امر کریم
بدو عمل عمل اول آنکه نظر در اخر تنصرن کردیم نون جمع مؤنث بود
بجا اش گذاشتیم عمل دوم آنکه حرف مضارعست اورا انداختیم نظر بما بعد
حرف مضارعت کردیم دیدیم ساکن ابتدا بساکن متعذر یعنی متعسر
کردیم نظر بضم بر اوالتش همزه مکسوره را آوردیم انصرن شد اگر شخص گوید
که همچنانکه در تثنیه جمع مذکر نونها را حذف کرده اند در تنصرن چرا در
عمل دوم اول نون را حذف نکرده اند جواب نون در جمع مؤنث
ضمیر است الضمیر لا الحذف ولا التغییر واقع شده است یعنی ضمیر را
حذف کرده نمیشود تغییر داده نمیشود لیکن امر را بالام طریقه

صرف او درین ست که لیغزن لیغزن لیغزنّ لیغزوا لتغزنّ لتغزنا
لیغزنان لاغزنّ لاغزنّ لنغزنّ لنغزنّ لیغزنّ لیغزنّ در اصلش لیغزن لتغزن
لتغزن در اصل لتغزن لاغزن لاغزن لنغزن لنغزن لتغزن و درین چهار صیغه
حرکت لام او را به ما قبلش گردیدم اجتماع ساکنین شد میانه
دو نون را ساکن را حرکت فتحه دادیم لیغزنّ شد شرط ادغام که حصول
سکون اول و دیگر که ثانی است موجود نگردد اول را در ثانی ادغام
کردیم لیغزنّ شد در آخرش حرکت فتحه دادیم لیغزنّ شد لیغزنّ بعد از فک ادغام — گمردم
لیغزانّ که تثنیه است در اصل لیغزنّ لیغزونّ که جمع مذکر است در اصل
لیغزونّ لتغزانّ که صیغه تثنیه مؤنث است در اصل لتغزنّ و درین سه
صیغه حرکت او را نقل ما قبلش گردیدم شرط ادغام که حصول
سکون اول و دیگر که ثانی است موجود شد اول را در ثانی ادغام
کردیم لیغزنّ لیغزنّ شد لیغزنّ که صیغه جمع مؤنث است در اصل
خود است طریقه مجهول گردانیدن او این است که

لیفرّ لیفرّا اصل وی لیفرر بود مجهول کنیم رو باصلی کردیم لیفرّ شد حرکت
راء اول را نقل بما قبلش کردیم اجتماع ساکنین شد میانه دو راء
راء ثانی را حرکت فتحه دادیم لیفرّ شد شرط ادغام که حصول اسکون
اول و تحرک ثانی است موجود شد راء اول را در راء ثانی ادغام
کردیم لیفرّ شد و در آخرش حرکت کسره دادیم لیفرّ شد و شش مخاطب
را تقدیم کردیم بر شش غایب لتفرّ شد لتفرر بعد از فک ادغام
طریقه صرف او اینست لتفرّ لتفرّا لتفرّوا لتفرّی لتفرّا
لتفررن لیفرّ لیفرّا لیفرّوا لتفرّ لتفرّا لیفررن لتفرّ لتفرّ لتفرّان
لافرّ لافرر لنفرّ لنفرر لتفرّ در اصل لتفرر لیفرّ لیفرّ
در اصل لیفرر لتفرّ لتفرر در اصل لتفرر لافرّ لافرر لنفرّ لنفرر
لنفرر در این پنج صیغه حرکت راء اول را نقل بما قبلش کردیم ا
اجتماع ساکنین شد میانه دو راء راء ثانی را حرکت فتحه دادیم لتفرّ
شد شرط ادغام که حصول اسکون اول و تحرک ثانی موجود شد

راء اول ساکن را در راء ثانی ادغام گردیم لتفرّ شد با جزمی حرکت کسره
دادیم لتفرّ تثنیه لتفرّ بعد از فک ادغام لتفرّا در اصل لتفررا لتفرّوا
در اصل لتفرروا لتفرّ در اصل لتفرر لتفرّا در اصل لتفررا لیفرّا
در اصل لیفررا لیفرّوا در اصل لیفرروا لتفرّی در اصل لتفرری در این شش
صیغه حرکت راء اول را نقل بما قبلش کردیم شرط ادغام که حصول
سکون اول و تحرک ثانی است موجود شد راء اول را در راء ثانی ادغام
کردیم لتفرّ لتفرّوا لتفرّ لیفرّا لیفرّوا لتفرّا لتفرّی لتفرّرن لیفررن
با اصلها چو لا تفرّ نهی حاضر طریقه صرف او این است که لا تفرّ
لا تفرّا لا تفرّوا لا تفرّی لا تفرّا لا تفررن لا یفرّ لا یفرّ
لا یفرّا لا یفرّوا لا تفرّ لا تفرّا لا تفرّی لا یفررن لا
افرّ لا افرر لا نفرّ لا نفرر لا تفرّ لا تفرّ در اصل لا
تفرر لا تفرّ لا یفرّ لا یفرر در اصل لا یفرر لا تفرّ لا افرّ در اصل لا افرر
لا افرّ لا افرر لا نفرّ لا نفرر در اصل لا نفرر در این پنج صیغه لا

حرکت رای اول را نقل بما قبلش کردیم اجتماع ساکنین میانهٔ دو رای
رای ثانی را حرکت فتحه دادیم لا تفرّ شد شرط ادغام که حصول سکون
اول و تحرک ثانیست موجود شد رای اول را در رای ثانی ادغام
کردیم لا تفرّ شد با جزمش حرکت کسره دادیم لا تفرِّ شد لا تفرّ
بعد از فک ادغام لا تفرر در اصل لا تفرر لا تفرّوا در اصل لا تفرروا
لا تفرّ در اصل لا تفرر لا تفرّا در اصل لا تفررا و در بقیه صیغ حرکت
بما قبلش صح — رای اول نقل کردیم شرط ادغام که حصول سکون اول و تحرک
ثانیست موجود شد رای اول را در رای ثانی ادغام کردیم لا تفرّ شد
تا آخر لا تفر مجهول از بیست طریقهٔ مجهول کردن و این است که اگر
خواستیم که مجهول سازیم بر قیاس امر مجهول است پنج صیغه یکی
اعلال کرده میشود چرا که اجتماع ساکنین دارد هفت صیغه را
که تثنیه و جمع مذکرست جدا اعلال کرده میشود چرا که اجتماع
ساکنین ندارد و در دو صیغه جمع مؤنث با اصل خود غیر از سوم

و اسم مکان آلت ظرفیه مرفش ایست که مغز مغزان مغاز مغزد در اصل
مغزز مغززان مغززان در بسه صیغه حرکت زاء اوسط را نقل بما قبلش
کردیم شرط ادغام که حصول سکون اوسط و تحرک ثانی است موجود شد
زاء اوسط را در زاء ثانی ادغام مغز مغزان شد مغاز ثلاث باصل خود مغزان
اسم آلت ظرفیه مرفد اینست که مغز مغزان مغاز بر هر سه با
باصل خود   طریقه صرف او اینست که افرا افزان افرد
فرا فربان فربات افرد در اصل افرر افران افرون که
صیغه جمع مذکر است در اصل افررن بوده است در این سه صیغه
حرکت راء اوسط را نقل بما قبلش کردیم شرط ادغام که حصول
سکون اوسط و تحرک ثانی است موجود شد راء اوسط را در راء ثانی
ادغام کردیم افرا افران افرون شد فرة که صیغه واحد مؤنث
است در اصل فررة بود فرتان که صیغه تثنیه مؤنث است در
اصل فررتان است فربات که صیغه جمع مؤنث است در اصل

افررات

فربات بوده است شرط ادغام که حصول سکون اوسط و
تحرک ثالث است موجود شد را اوسط را در ثالث ادغام کردیم فرا
فرّبا فربات شد چرا که در جنس مضاعف را اوسط حرکت ندارد
که نقل با قبلش کرده شود کما لا یخفی بحث وثب یثب وثبا
این مثال واوی این باب است طریقه اشتقاق او این است
که وثب ماضی یثب مضارع وثبا و وثوبا وثبة مصدر بمعنی
جستن واثب اسم فاعل موثوب اسم مفعول لم یثب فعل
جحد لا یثب فعل نفی ما وثب امر بلام لیثب امر بالام لا تثب
نهی حاضر لا یثب نهی غایب موثب اسم زمان و اسم مکان
میثاب اسم آلت اوثب اسم تفضیل وثب ماضی طریقه
صرف او این است که وثب وثبا وثبوا وثبت وثبتا وثبن وثبت
وثبتما وثبتم وثبتِ وثبتما وثبتن وثبتُ وثبنا
این مجموعه با صاحب خود را خواهیم که مجهول کنیم ما قبل ا

آخر را کسره دهند و هر متحرک که پیش از نون قبل آخرست
او را فتح کردند و بنشت شد طریقهٔ صرف او همینست و بنشتند
و بنشوا و بنشت و بنشتا و بنشتن و بنشتند و بنشتم و بنشتیم و
بنشتما و بنشتن و بنشت و بنشتا مجهول هم باصل خود است بنشت فعل
مضارع است طریقهٔ صرف او همینست که بنشت بنشتان بنشون بنشت
بنشان بنشین بنشت بنشان بنشون بنشین بنشان بنشین است بنشت
بنشت در اصل تو بنشت بنشتان تو بنشان بنشون تو بنشون
بنشت در اصل تو بنشت بنشان تو بنشان بنشین تو بنشین
بنشت در اصل تو بنشت بنشان تو بنشان بنشوان تو بنشون بنشین
تو بنشین بنشان تو بنشان بنشین تو بنشین امتناع است بنشین لو بنشت و در این
چهار ده صیغه واو واقع شده ما بین دو فتحه یک و کسره دیگر حذف واو را حذف
کردیم بنشت شد تا آخر این علت که واقع شده که واو میان دو فتحه و کسره حذف شود و
در نوعی که مخفی است وعده است و در نوعی که مخفی است تا آنکه حذف
نکرده اند مضارع است

نکرده اند در سه و مثال واوی از جهت ثقالت که واو در سه مثالی قع
شده باشد بین حرف مضارعت و کسره تخفیف بلکه واقع شده میانه همزه
همزه را حذف کرده اند پس تخفیف و مثل مذکور نیست چون آن و یا آنکه بعد از اینست
وقوعش میانه حرف مضارعت و کسره تحقیقی که اگر حذف کرده شود
واو را الساکن وارد مضارع ثلاثی مزید یا مضارع ثلاثی مجرد را
از جهت آن مانع مذکور حذف کرده نشده است و در واجبت حرکت سیم
که مجهول ساز سه رده بر اصلش که دهم یوثب با قبل آخر فتح کردیم یوثب
و حرف مضارعت ضم کردیم یوثب بطریقه صرف و امثله است توثب
یوثبان یوثبون توثب یوثبان یوثبن توثب توثبان توثبون
توثبین توثبان توثبن اوثب نوثب اسم مجهول صحیح است
ثبة مصدریست در اصل وثبا بود حرکت واو را نقل با قبل نموده حرف اوّل دادیم
بر خلاف قیاس و واو را حذف کردیم بعوض آن تاء مصدریه
را الحاق کردیم ثبة شد سوال عوض را در موضع معوض عنه جواز نداده

اند بنابرآنکه قاعده ایشان حرکت تا معتدی از جمله حروف ضعیف اگر آورده شود
در آخر کلمه و اذنبت اسم فاعل ظرف و حرف او الی آخر که و اذنبت آن
باصل خود مونوبت اسم مفعول ظرف حرف لست که مونوبت مونوبتان
الخ باصل خود لم ینبت ظرف و حرف و الی آخر که لم ینبت لم ینبتا
لم ینبتوا الم تنبت الخ لم انبت لم ننبت لم ینبت در اصل لم یونبت بود
الخ علی هذا القیاس در بسم چهارده صیغه او واقع شده یا حروف
مضارعت و کسره تخصیص واو را حذف کردیم لم ینبت شد تا آخر
لم ینبت را حرکت المجهول بر اصل خود کردیم لم یونبت ماقبل آخر را
فتح کردیم لم یونبت و حروف مضارعت را ضم دادیم لم یونبت لم یونبتا
لم یونبتوا الخ در اصل خود لا ینبت اصل لغت ظرف حرف واو است
لا ینبت لا ینبتان لا ینبتون آه در اصل لا یونبت لا ینبتان لا یونبتا
لا ... لا ینبتون لا تنبت لا تونبت الخ در بسم چهارده صیغه واو
واقع شده یا حروف مضارعت و کسره تخصیص واو را حذف کردیم
لا ینبت

لا یُثبت شد تا آخر لا اثبت چو اسم که مجهول بسازیم رد بر اصلش کردیم لا یُثبت
ما قبل آخر را فتح کردیم لا یُثبَت و حرف مضارعت را ضم کردیم لا یُثبَت
شد طریقه صرف او لا یُثبَت لا یُثبَتان الخ سؤال دارد واقع بشده — در مجهول هم
میان حرف مضارعت و فتحه چرا هم واو را حذف کرده اند جهت فرق
جواب ما مرد فتحه که واقع شود میانه حرف مضارعت و کسره این واو را
نقل است اما اگر واقع شود مابین حرف مضارعت و فتحه ثقیل نیست
امر حاضر طریقه صرف او اینست ثبت ثبتا الخ در ششم صیغه واو
شده است میانه حرف کسره واو را حذف کرده ایم از نهر همه صیغه
شش شد تا آخر ثبت را از ثبت جدا کنیم امر کردیم به دلیل عمل اول
آنکه نظر در آخر کلمه تثبت کردیم دیدیم صحیح لام را ساکن کردیم تثبتْ
شد آمدیم به عمل دوم تا که حرف مضارعت است او را انداخته
نظر بما بعد حرف مضارعت کردیم متحرک امر تام زند ثبتْ شد لیثبت
امر بلام طریقه صرف او اینست لیثبت لیثبتا لیثبتوا لتثبت لتثبتا

لیثبن لاتثبن لاتثبن آمیث در اصل لیوثب الخ در سیزده صیغه او واو در میان شده
میان یا و فتح مضارع بود کسره صحیح داو واو را حذف کردیم لیثب لیثبا لیثبو
الی الیثبن الخ را خواستیم که مجهول بسازیم رد بر اصل کردیم لیوثب ما قبل
آخر را فتح کردیم لیوثب و حرف مضارع را ضم کردیم و نشش فی طلب
را تقدیم لیتوثب لیتوثبا لیتوثبوا لتتوثبی لتتوثبا لتتوثبن لیتوثب
لیتوثبا لیتوثبوا التوثب لنتوثب لیتوثبن لاتوثب لنتوثب تا این جمله
لاتثب فعل نهی طراعه حروف است که لاتثب لاتثبا الخ در اصل
لاتوثب لاتوثبا الخ در میان چهار ده صیغه واو در میان
شده میان حرف مضارع بود کسره صحیح واو را حذف کردیم لاتثب
لاتثبا تا آخر لاتثبن خواستیم که مجهول بسازیم رد با صل کردیم لاتوثب
ما قبل آخر را فتح کردیم لاتوثب حرف مضارع را ضم کردیم لاتوثب
لاتوثبا الخ با صل خود موثب اسم زمان و مکان طریقه حروف اند
ست که موثب موثبان مواثب میثاب اسم آلت طریقه حروف

لاتوثب

الرسالت

اسم آلت میثاق میثاقان مواثیق میثاق در اصل موثاق میثاقان مواثیقان
در سه صیغه واو ساکن ماقبل مکسور را بیا قلب کردیم میثاق
میثاقان شد مواثیق باصل خود است ثبت اسم تفعیل طریقه صرف وی این
است که اوثبت تثبیتا او مثبت و ثبت و مثبتان و مثبتات اسم جمله
باصل خود و کذا التبشیر التیسیر مثال یائی بهم باب طریقه صرف اشتقاق
او این است که یسّر ماضی یُیسّر مضارع تیسیراً مصدر معنی آسان کردن
یاسر بهم فاعل میسور اسم مفعول لم یُیسّر فعل جحد لا ییسّر نفی
لیُیسّر امر بلام لییسّر امر بالام لاتیسّر نهی حاضر لاییسّر
نهی غائب مُیسّر میسّر اسم ظرف ومکان میسّر اسم آلت تیسیر تفعیل
تیسر ماضی است طریقه صرف وی این است تیسّر تیسّر الی آخره تیسر اسم که
مجهول ساختیم ماقبل آخر را کسر کردیم تیسیر و هر متحرک که پیش از قبل ما هو
آخر است او را ضم دادیم تیسّر شد طریقه صرف وی این است تُیُسِّرَ تُیُسِّرا
الی آخره باصل خود ییسّر فعل مضارع است طریقه صرف وی این است که

بیبیسیران الخ بیبشه خواستم که مجهول سازیم ما قبل آخر را صحیح
کردیم بیبیشر و حرف مغایر علت را ضم کردیم بیبیر یا ساکن
ما قبلش مضموم بود یا را بواو قلب کردیم بوسیر شد طریقه جرد او
این است بوسیر بوسیران الخ در اصل بیبیشر بیبیدر ابیبیر بود
بوسیران بیبیران بوسیرون بیبیرون توسیر تیبیرد
توسیرام تیبیران توسیران تیبیران توسیر تیبیر توسیرام
تیبیران توسیرون تیبیرون توسیرین تیبیرسین توسیران
تیبیرام توسیران تیبیران اوسیرادیر توسیر تیبیر تا آخر این
چهارده صیغه یا را ساکن ما قبلش مضموم را بواو قلب کردیم بوسیر شد
تا آخر تیسیر مصدر در اصل جحود است یا تیسیر اسم فاعل است طریقه جرد
او این است که تا بیسیر تا بیسیران الخ در اصل جحود میسور اسم مفعول
است طریقه جرد او این است که میسور میسوران الخ در اصل جحد کلم بیسیر
فعل جحد طریقه جرد او این است که لم یسر الخ لم بیسیر خواستم
که مجهول

که مجهول سازیم ماقبل آخر را فتح کردیم لیبسر شد و حرف مضارع
ضم کردیم لییسر شد یای ساکن ماقبلش مضموم را بواو قلب
کردیم لیوسر شد طریقهٔ صرف او این است که لیوسر لیوسرا لیوسروا لتوسر
لتوسرا لیوسرن لاوسر لنوسر لتوسر لتوسرا لتوسروا لتوسری لتوسرا
لتوسرن لاوسر لنوسر لیوسر در اصل لییسر لیوسرا در اصل
لییسرا لیوسروا در اصل لییسروا لتوسر لتیسر لتوسرا
لتیسرا لیوسرن لییسرن لتوسر لتیسر لتوسرا لتیسرا
لتوسروا لتیسروا لتوسری لتیسری لتوسرا لتیسرا لتوسرن
لتیسرن لاوسر لایسر لنوسر لنیسر و این چهارده
صیغه یای ساکن ماقبل مضموم را بواو قلب کردیم لیوسر شد آخر

لا ییسر نهی غایب طریقهٔ صرف او این است که لا ییسر لا
ییسران لا ییسروا لا تیسر لا تیسران لا ییسرن لا ایسر
لا نیسر لا تیسر لا تیسران لا تیسروا لا تیسری لا تیسران

لا ایسری لا ینسر [illegible]

ی ماقبل آخر را فتح کردیم لا ییسیر و حرف مضارعت را

ضم کردیم لا ییسیر شد یای ساکن ماقبل مضموم را

بواو قلب کردیم لا یوسر شد طریقه او و جز فا اینست

لا یوسر لا یوسران لا یوسرن لا توسر لا توسران لا یوسرن

لا یوسرن لا توسر لا توسران لا توسرن لا توسرین لا توسران لا

لا توسرن لا توسرن لا اوسر لا نوسر شد لا [illegible]

لا ییسر لا یوسران لا یوسرن تا آخر این چهارده صیغه

یای ساکن ماقبل مضموم را بواو قلب کردیم لا یوسر شد تا آخر رسل فائده

[illegible] م طریقه ضرب از حالت اینست کان ییسر ییسر ا ییسرو ا ی

ییسر ایسر [illegible] ر را از ییسر جستیم اگرم بدو عمل چیز اول آنکه نظر

در آخر کلمه ییسیر کردیم دیدیم صحیح بود ساکن کردیم ییسر شد آمدیم به

بعمل دوم آنکه حرف مضارعت است او را انداختیم نظر بمابعد حرف

مضارعت کردیم و اما حرف مضارعت باقی ماند ساکن ابتدا بساکن
متعذر بود از بعض تعلیل کردیم و بعضی ضم بر اول همزهٔ مضمومه
را آوردیم اسم مجهول چرا همزه را زیاده کرده اند جواب
از جهت تعذر ابتدا بساکن چرا که اگر همزه را بساکن زیاده کرده افتح م
نشود ابتدا بساکن میشود و این متعذر است جواب دوم دفع ابتدا
بساکن حاصل میشود بواسطهٔ حرکت پس چرا بعد از حذف حرف
مضارعت حرف اول از باب ماند حرف مضارعت را حرکت نداده اند
جواب اگر حرکت ضم داده شود بمجهول التباس می آرد اگر حرکت
فتحه داده شود بمعلوم ماضی التباس می آرد اگر حرکت کسره داده شود
خروج از کسره بسوی ضمه میشود و این ثقیل است با خروج از کسره بسوی
ضمه میشود و این مستعمل نشده است جواب سؤال چرا خصوص همزه
را زیاده کرده اند از حروف دیگر زیاده نکرده اند جواب
همزه حرف سهل است زیاده کرده میشود در اول هر کلمه

امر لام است طریقه صرف او این است لییسر لییسرا لییسروا لتیسر
لتیسرا لییسرن لتیسر لتیسرا لتیسرن لاُیسر لنیسر چو خواستیم که مجهول سازیم ما قبل
آخر را فتحه کردیم لییسر شد حرف مضارعت را ضم کردیم لییسر شد و تا مکسور
را بر ... بتقدیم کردیم یا ساکن ما قبل مضموم را بواو قلب کردیم
لیوسر شد طریقه صرف او این است لیوسر لیوسرا لیوسروا لتوسر
لتوسرا لیوسرن تا ... چهارده صیغه یا ساکن ما قبل مضموم
را بواو قلب کردیم لیوسر شد تا آخر لا تیسر فعل نهی است طریقه صرف
او این است لا ییسر لا ییسرا لا ییسروا لا تیسر لا تیسرا لا
ییسرن لا تیسر لا تیسرا لا تیسروا لا تیسری لا تیسرا لا
تیسرن لا ایسر لا نیسر چو خواستیم که مجهول سازیم ما قبل آخر را فتح کردیم
لا ییسر شد حرف مضارعت را ضم کردیم یای ساکن ما قبلش مضموم
را بواو قلب کردیم لا یوسر لا یوسرا لا یوسروا لا توسر لا توسرا لا یوسرن لا توسر لا توسرا
لا توسرن لا اوسر لا نوسر

اوسر لا نوسر

لا ايسر لا نيسر لا نوسر در اصل لا اتيسر لا نوسر لا نيسر لا نوسر دا
لا تيسر لا نوسري لا تيسر لا توسر لا تيسر لا نوسر لا توسر
لا تيسر لا يوسر در اصل لا ايسر لا يوسر لا ييسر لا يوسر دا
لا ييسر لا توسر لا تيسر لا توسر لا تيسر لا يوسرن لا ييسرن
لا ادسر لا ايسر لا نوسر لا نيسر زيرا كه چهار صيغه بابست كه
ما قبلش مضموم را بواو قلب كرديم لا توسر شد تا آخر [illegible]
زمان و اسم مكان طريقه صرفش اينست كه ميسر ميسران مياسر
[illegible] آلت طريقه صرفش اينست كه ميسار ميساران
مياسير الة اسم تفضيل طريقه صرفش اينست كه ايسر
ايسران ايسرون يسرى يسريان يسريات [illegible]
مثال اجوف يائي است طريقه صرف اشتقاقي او اينست كه باع
ماضي يبيع مضارع بيعا مصدر بمعنى فروختن بايع اسم الفاعل
مبيع اسم مفعول لم يبع نفي جحد لا يبيع نفي نهي بع امر

امر بلام لیبع امر بلام لا تبیع نهی حاضر لا یبع نهی غایب
مبیع اسم زمان و اسم مکان مباع اسم آلت باع اسم تفضیل
ماضی مثبت طرز تعجب صرف و اسم مثبت باع باعا باعوا باعت
باعتا بعن بعت بعتما بعتم بعتِ بعتما بعتن بعت بعنا باب ج
و اصل باع باعا باعوا بیع بیعا بیعوا بیعت بیعتا بیعنا
بیعنا در همه صیغه یا متحرک ما قبل مفتوح را بالف قلب
کردیم باع باعا باعوا باعت عنا کذلکم بعن در اصل بیعن
بعت بیعت بعتما بیعتما بعتم بیعتم بعتن بیعتن بعتما بیعتما بعنی
بیعنی بعت بیعت بعنا بیعنا در همه صیغه نقل کردیم اجوف
یائی مفتوح العین را اجوف یائی مکسور العین بیعن شد کسره
بر ما قبل کسره یا را انتقالا ما قبلش کردیم که باشد بعد از سلب حرکت
ما قبل بیعن شد اجتماع ساکنین شد میانه یا حذف کردیم بعن بعت
تا آخرش باع را خواستیم مجهول سازیم رو با صفحه کردیم یا و عین م

بُیِعَ شد ما قبل آخر را که یا است کسره کردیم بُیِعَ شد و هر متحرک که
از ما قبل آخر است او را ضم کردیم بُیِعَ کسره بر یا ثقیل که بود باز
نقل به ما قبلش کردیم بعد از سلب حرکت ما قبلش که با باشد بِیعَ
بِیعَ شد طرد رده گردان بِیعَ بِیعا بِیعوا بِیعَتْ بِیعَتا بِعْنَ
بِعْتَ بِعْتُما بِعْتُم بِعْتِ بِعْتُما بِعْتُنَّ بِعْتُ بِعْنا بِیعَ در اصل بُیِعَ بُیِعا
بُیِعُوا بُیِعَتْ بُیِعَتا بیعتا در هر پنج صیغه
کسره بر یای ثقیل که بود بار انقل به ما قبلش کردیم بعد از سلب
حرکت ما قبل بِیعَ بِیعا بِیعوا بِیعَتْ بِیعَتا شد بِعْنَ در اصل
بُیِعْنَ بُیِعْتَ بُیِعْتُما بُیِعْتُم بُیِعْتِ بُیِعْتُما بُیِعْتُنَّ بُیِعْتُ بُیِعْنا
بُیِعْنا در هر نه صیغه کسره بر یا ثقیل که بود بار انقل به ما قبلش
کردیم بعد از سلب حرکت ما قبل بِیعْنَ شد اجتماع ساکنین
شد میانه یا و عین یا را حذف کردیم بِعْنَ شد تا آخر [illegible] بعد
از آنکه یا و عین ساکن باشد چرا عین حذف نکردند جواب

یا از جمله حروف زوائد است بنابرین بار اخذ و کرده اند یبیع مضارع
بست طرائق صرف او اینست که یبیع یبیعان یبیعون تبیع تبیعان
یبعن تبیع تبیعان تبیعون تبیعین تبیعان تبعن ابیع
نبیع یبیع در اصل یبیع یبیعان یبیعان یبیعون یبیعون
تبیع در اصل تبیع تبیعان در اصل تبیعان تبیع
ازنجا طلب کن در اصل تبیع تبیعان تبیعان تبیعون تبیعون
تبیعین در اصل تبیعین تبیعان در اصل تبیعان ابیع
در اصل ابیع نبیع در اصل نبیع در بینهم دوازده صیغه کسره
بر یا ثقیل کسره را نقل بما قبلش کردیم چرا که یا ساکن است ١
یبیع شد آخر یبعن در اصل یبیعن تبعن در اصل تبیعن
در بین دو صیغه کسره بر یا ثقیل کسره را نقل بما قبلش
کردیم که یا ساکن شد اجتماع ساکنین شد میانه
یا و عین یا را حذف کردیم یبعن تبعن شد یبیع را خواهیم که نهی

که ساکن است

ما دام

باز یا را به ما قبلش کردیم یبیع شد ما قبل آخر را فتح کردیم یبیع شد و
حرف مضارعت را ضم کردیم یُبْیَعُ شد حرکت یا را نقل بما قبلش کردیم
یا را بمناسبت حرکت منقوله الف قلب کردیم یُبَاعُ شد طریقه
صرف و این است که یُبَاعُ یُبَاعَانِ یُبَاعُونَ تُبَاعُ تُبَاعَانِ یُبَعْنَ تُبَاعُ تُبَاعَانِ
تُبَاعُونَ تُبَاعِینَ تُبَاعَانِ تُبَعْنَ اُبَاعُ نُبَاعُ یُبَاعُ در اصل یُبْیَعُ تا آخر در هر دوازده
صیغه غیر از دو صیغه جمع مونث حرکت یا را نقل بما قبلش کردیم
یا را بمناسبت حرکت منقوله الف قلب کردیم یُبَاعُ شد تا آخر یُبَعْنَ
در اصل یُبْیَعْنَ تُبَعْنَ در اصل تُبْیَعْنَ در هر دو صیغه حرکت
یا را نقل بما قبلش کردیم یا را بمناسبت حرکت منقوله الف قلب کردیم
یُبَاعْنَ تُبَاعْنَ شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و عین الف
را حذف کردیم یُبَعْنَ تُبَعْنَ شد بائع اسم فاعل طریقه صرف و
این است که بائع بائعان بائعون بائعة بائعتان بائعات بعا
بُیَّع در اصل بُیَّع بائعان باعة بیوع بائعة بیعان

بالعوض با اثبات در بیست صیغه واقع شد بعد از الف زاید یا را
بهمزه قلب کردیم بالنوع بالعلت تا آخر مجوف معتل از
اعلال التخفیف است یعنی با مخفف بیست از بیع بهمزه پس
جمیع یا را بهمزه قلب کرده اند مجوف معتل از اعلال التخفیف
است در زبان عرب نه در زبان عجم پس در زبان عرب نوع بهمزه
مخفف است از باب نوع بیان اسم مفعول است طریقه صرف
او این است که مبیع مبیعان مبیعون مبیعة مبیعتان
مبیعات مبیع در اصل مبیوع مبیوعان مبیوعون مبیوعة
مبیوعتان مبیوعات مبیوع
در بیست صیغه ضمه یا را ثقیل دانسته باز نقل یا قبلتر کردیم
اجتماع ساکنین شد میانه یا و واو بعضی از علما یا را حذف
کرده اند مبوع شد واو بعضی ما قبل مکسور را با بالعلت
کردیم مبیع شد دلیل البعض اسم ... واو کلا مسلما العلل

لا یحذف و لا یغیر در این صیغه یعنی علامت را حذف کرده و
نمی‌شود و تغییر داده نمی‌شود یا که غیر علامت است حذف واو و یا است
و بعضی از علما واو را حرکت حذف کرده‌اند از جهت سلامت یا علّت
یا را حرکت کسره داده بعد از سبب حرکت با علت مسبع شد و لیکن بعض
این صیغه را بغیر کلمه بسیار داده حرف زاید بیش هم حذف حرف زاید
او ماضی لم یشبع فعل جحد است طریقه صرف او این است لم یشبع لم یشبعا
لم یشبعوا لم تشبع لم تشبعا لم یشبعن لم تشبع لم تشبعا لم تشبعوا لم تشبعی لم تشبعا
لم تشبعن لم اشبع لم نشبع لم یشبع در اصل لم یشبع لم تشبع در اصل لم یشبع لم
یشبعن در اصل لم یشبعن لم تشبع که از نفی غیب نیز در اصل لم تشبع لم
تشبعن در اصل لم تشبعن لم اشبع در اصل لم اشبع لم نشبع در اصل لم نشبع و
زیرا که حرکه کسره با ثقیل بار انتقال ما قبل کرده لم یشبع شد
اجتماع ساکنین شده میشه تا دو عین را حذف کردیم لم یشبع شد
تا آخر لم یشبعا در اصل لم یشبعا لم یشبعوا در اصل لم یشبعوا

کسره

لم یتسعا در اصل لم یتسعا لم یتسعا که اذهمی طلب نیز لم یتسعا لم
یتسعوا در اصل لم یتسعوا لم یتسع در اصل لم یتسعی
لم یتسعا اصل لم یتسعا در بهت صیغه کسره برای ثقیل کسره
یا را نقل […] کردیم لم یتسعوا لم یتسعوا شد تا آخر
که مجهول است […] جمع […] کردیم لم یتسع شد ما قبل آخر را فتح کردیم
لم یتسع شد حرف مضارع […] کردیم لم یتسع شد حرکت را نقل با ما قبلش
کردیم یا را […] حرکت منقوله […] لم یتسع شد اجتماع
ساکنین شد میانه الف و عین الفعل الف حذف کردیم لم یتسع شد تا آخر
[…] لم یتسع لم یتسعا لم یتسعوا تا آخر لم یتسع در اصل
لم یتسع لم یتسع در اصل لم یتسع لم یتسعی در اصل لم یتسعین لم یتسع در اصل
لم یتسع لم یتسعن در اصل لم یتسعن […] در اصل […] لم یتسع در اصل
لم یتسع در بهت صیغه حرکت یا را نقل با ما قبل کردیم یا را […] بسبب
حرکت منقوله با الف […] کردیم […] اجتماع ساکنین شد میانه الف

ولی

وعين الفعل حذف كرديم يبع شد تا آخر يبعا ودر اصل يبيعا
يبيعوا در اصل يبيعوا تبيعا در اصل تبيعا تبيعي ساعو ۱۲
در اصل تبيع تبيعا در اصل تبيعا در اين هفت صيغه حركت
يار الفعل ما قبل نقل كرديم يار ابا جتماع ساكنين حذف كرديم الف
كرديم ابيعا ماعوا لم تبيعا لم تبيعوا لم تبيعي لم تبيعا شد
لا يبيع فعل نهي حاضر معروف است از باب ضرب لا يبيع لا يبيعا
لا يبيعوا تا آخر لا يبيع در اصل لا يبيع لا يبيعان در اصل
لا يبيعان تا آخر در اين دوازده صيغه غير از دو صيغه مونث
كسره يا ما قبل كسره يار الفعل ما قبل نقل كرديم لا يبيع شد
لا يبعن از اصل لا يبيعن يا لا تبعن در اصل لا تبيعن در اين
دريم دو صيغه يا ثقل كسره يار اول ما قبل كرديم لا يبعن لا تبيعين ۲
شد اجتماع ساكنين ميان يا و نون را حذف كرديم لا يبعن
لا تبعن شد لا يبيع خواهيم كه مجهول بسازيم را ...

کردیم لا یبیع شد ما قبل آخر انیع کردیم لا یُبیع شد و حرف مضارعت

ضم کردیم لا یُبیع شد حرکت یاء را نقل بما قبلش کردیم یاء را بمناسبت

حرکت منقوله الف قلب کردیم لا یُباع شد طریقه صرف

ادامش لا یباع لا یباعان لا یباعون تا آخر لا یباع در اصل

لا یبیع لا یباعان در اصل لا یبیعان لا یباعون در اصل لا یبیعون

تا آخر در این دوازده صیغه غیر از دو صیغه جمع مونث حرکت

یاء را نقل بما قبلش کردیم یاء را بمناسبت حرکت منقوله الف قلب

کردیم لا یباع شد تا آخر لا یبعن در اصل لا یبیعن لا یبعن

در اصل لا یبیعن در این دو صیغه حرکت یاء را نقل بما قبلش

کردیم یاء را بمناسبت منقوله الف قلب کردیم لا یباعن شد لا یباعن

شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و عین الف را حذف کردیم لا

یبعن لا یبعن شد تمثیل امر با لام طریقه صرف ادامش لیبع لیباعا

لیباعوا لیبع لیباعا لیبعن تا آخر لیبع در اصل لیبیع در اصل لیبعن تا آخر

درین دو صیغه کسره بر یا ثقیل کسره یا را نقل بما قبلش کردیم ابیع ابیعنا
شد اجتماع ساکنین شد میانه یا و عین یا را حذف کردیم ابعن شد
از بهر ... همزه را حذف کردیم بع بیعا بیعوا شد
تا آخر بع را از تسبیع خواستیم که امر کنیم بدو عمل اول آنکه نظر
در آخر کلمه تسبیع کردیم و دیدیم صحیح است ساکن کردیم تسبیع شد ما قبل آخر
معتل ساکن بود او را انداختیم تسبیع شد آمدیم بعمل دویم تا که حرف مضارع
نه انداختیم نظر بما بعد حرف مضارعت کردیم دیدیم متحرک امر تمام شد بع شد
لیبیع امر بالام نهج طریقه حرف اول لیبیع لیبیعا لیبیعوا
لتبیع لتبیعا لیبعن لابیع لنبع لیبیع در اصل لیبیع لتبیع در اصل
لتبیع لیبعن لیبیعن لابیع لنبیع لیبیع درین سه صیغه کسره
بر یا ثقیل کسره یا را نقل بما قبلش کردیم اجتماع ساکنین شد میانه یا و عین
یا را حذف کردیم لیبع شد تا آخر لیبعن در اصل لیبیعا لیبیعوا در اصل
لیبیعوا لتبیعا لتبیعا درین سه صیغه کسره بر یا ثقیل کسره یا را نقل

بما قبل کردیم لتبیعانّ شد اما آخر و لتبیعُنّ گفتیم که مجهول است بیان کرد
با صلش کردیم لیبیعنّ شد ما قبل آخر را فتح کردیم و حرف مضارع را
ضم کردیم و کسر ما قبل آخر بر فتح شد غایب تقدیم لتبیعنّ شد حرکت
یا را نقل بما قبلش کردیم یا را بمناسبت حرکت منقوله بالف قلب
کردیم لتباعنّ شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و عین الف را حذف
کردیم لتبعنّ شد طرد بر معروف او اسم شد لتبیعنّ لتباعانّ لتباعُنّ ا
لتباعِنّ لتباعانّ لتبعنان لیبیعنّ لیباعانّ لیباعُنّ لتبعنّ لتباعانّ لیبعنان
لاباعنّ لنباعنّ لتبیعنّ در اصل لتبیعنّ لتبیعنّ در اصل لتبیعین لیبیعنّ
در اصل لیبیعنّ لتبیعنّ در اصل لتبیعنّ لیبعن در اصل لیبیعن
در تمام هفت صیغه حرکت یا را نقل بما قبلش کردیم یا را بمناسبت
حرکت منقوله بالف قلب کردیم لتباعنّ شد تا آخر اجتماع ساکنین شد
ما بین الف و عین الف را حذف کردیم لتبعنّ شد تا آخر لتباعنّ در اصل
لتبیعا لتباعوا لتبیعوا لتباعی لتبیعی لتباعا لتبیعا لیباعا لیبیعا

لتباعو

لیتباعوا لیتبعوا لیتباعا لیتبعا در هر هشت صیغه حرکت
یا را نقل بما قبلش کردیم یا را بماقبلش حرکت منقول الف
قلب کردیم لیتبای شد تا آخر لاتتبع فعل نهی حاضر لا حرف
او را کسب ما لاتتبع لاتتبعی لاتتبعوا لاتتبع لاتتبعا
لاتتبعن لاتتبع لاتتبعا لاتتبعوا لاتتبع لاتتبعا لاتتبعن
لاتتبع لاتتبع لاتتبع در اصل لاتتبع لاتتبعن لاتتبعن لاتتبع لا
تتبع لاتتبع لاتتبع لاتتبعن لاتتبعن لاتتبع لاتتبع لاتتبع
لاتتبع در هر هشت صیغه کسره بر یا ثقیل کسره یا را نقل بما قبلش
کردیم اجتماع ساکنین شد میانه یا و عین یا را حذف کردیم
لاتتبع شد تا آخر لاتتبعا در اصل لاتتبعا لاتتبعوا لاتتبعوا
لاتتبع در اصل لاتتبع لاتتبعا در اصل لاتتبعا لاتتبعا در اصل
لاتتبعا لاتتبعوا در اصل لاتتبعوا لاتتبعا در اصل لاتتبعا
در هر هشت صیغه کسره بر یا ثقیل کسره یا را نقل بما قبلش کردیم

لا تبيعانّ شد تا آخر لا تبعنّ را خواستيم كه مجهول سازيم رد با صلش كرديم
لا تبيعنّ شد حركت يا را نقل كرديم يا را بمناسبت حركت منقوله با
قلب كرديم اجتماع ساكنين شد ميان الف و عين الف
را حذف كرديم لا تبعْ لا تباعنّ لا تبعنّ در اصل تبيعنّ لا تبيع در
اصل تبيع لا تبع در اصل تبيع لا تبيعن در اصل لا تبيعين لا
تبع در اصل لا تبيع لا تبع در اصل لا تبيع در همه صيغه حركت
كسره بر يا ثقيل كسره يا را نقل به ما قبل يا را بمناسبت حركت منقوله
بالف قلب كرديم لا تباع شد اجتماع ساكنين ميانه الف
و عين الف را حذف كرديم تا لا تبع تا آخر لا تباعا و در اصل
لا تبيعا لا تباعوا لا تبيعوا لا تباع لا تبيع لا تباعا لا تبيعا
لاباع لا ابيعا لاباعوا لا ابيعوا لا نباعا لا نبيعا در همه
صيغه كسره بر يا ثقيل كسره يا را نقل به ما قبل كرديم يا را بمناسبت
حركت منقوله بالف قلب كرديم لا تباعا شد تا آخر تمت

الحمد لله

اسم زمان و اسم مکان طریقهٔ صرف وی اینست مبیع مبیعان
مبایع مبیع در اصل مبییع مبییعان مبیعان درینهر دو
صیغه کسره در یا ثقیل کسره یا را نقل بما قبلش کردیم مبیع
مبیعان شد مبایع باصل خود است مباع اسم آلت است
طریقهٔ صرف او اینست که مباع مباعان مبایع مباع در اصل
مبیاع مباعان مبیاعان بود درینهر دو صیغه حرکت یا را نقل
بما قبلش کردیم یا را بمناسبت حرکت منقوله بالف قلب
کردیم اجتماع ساکنین شد میانه دو الف یک الف را علت حذف
کردیم مباع مباعان شد مبایع در اصل مبایع بود واقع شد
بعد از الف زایده یا را بهمزه قلب کردیم مبائع شده
اباع اسم تفضیل طریقهٔ صرف وی اینست که اباع اباعان
اباعون ابوعا ابوعیکلم ابوعیات اباع در اصل ابیع ابیعان
ابیعان اباعون ابیعون در هر سه صیغه حرکت یا را نقل بما قبلش

گردید چرا که ما قبلش یا ساکن است حرکت طلب یا را بمناسبت حرکت
منقوله با الف قلب کردیم ابابع ابابعا ابا عوض شده
صیغه مؤنث باصل خود است [illegible] مثال ناقص این
باب است طریقه مرضیه ادای است که رمی ماضی یرمی مضارع
رمیا مصدر بمعنای انداختن رام اسم فاعل مرمی اسم مفعول
لم یرم فعل جحد لا یرم فعل نفی ارم امر بلام لیرم امر بالام لا ترم
نهی حاضر لا یرم نهی غایب مرمی اسم زمان و اسم مکان مرماة
اسم آلت ارمی اسم تفضیل رمی ماضی طریقه صرف او این است
رمی رمیا رموا رمت رمتا رمین رمیت رمیتما رمیتم رمیت رمیتما
رمیتن رمیت رمینا رمی در اصل رمی بود یاء متحرک ما قبلش مفتوح
را بالف قلب کردیم رمی شد رمیا باصل خود است رموا در اصل
رمیوا بود یاء متحرک ما قبلش مفتوح را بالف قلب کردیم رماوا شد
اجتماع ساکنین شد میانه الف و واو الف را حذف کردیم رموا

اشتقاق ۴

ازان

رمو شد رمت در اصل رمیت رمتا رمیتا در بیر صیغه یا
متحرک ما قبلش مفتوح را بالف قلب کرده رمات و رماتا
شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و تا الف حذف
کرده رمت رمتا شد پس در رمتا اجتماع ساکنین
نیست چرا که تا متحرک است بحسب اصل اجتماع ساکنین شد
میگویند جوابش در رمتا اجتماع ساکنین در اصل
ساکن است و حرکت تای عارضیست در رمین تا رمیت رمینا
باصل خود است رمی را نحو اسم ثلاثه مجهول ساخته رو با جملش
کرده رمی شد ما قبل آخر را کسر کرده رمی شد وار متحرک بیشتر
ما قبل آخر است او را ضم کرده رمی شد طریقه حرف واو است
رمی رمیا رموا رمت رمتا رمین رمیت رمیتما رمیتم رمیت رمیتما
رمیتن رمیت رمینا رموا که صیغه جمع مذکر غایبست
است در اصلش رمیوا ضمه بر یا ثقیل ضمه یارا نقل بما

قبلش کسره دیم بعد از سلب حرکت ما اجتماع ساکنین شده
میانهٔ یا و واو یا را حذف کسره دیم زمو شد زمی ز میان تا آخر حاصل
خود لپ بر آمی فعل مضارع بنا طریقه صرف این است که برمش
برمیانم برمونم زمی زمیانم برمیین زمین زمیانم زمونم زمیین زمیانم
زمین ارمی زمی آمی مرد ر اصل برمی ترمی در اصل ترمی
مخاطبانه در اصل بز زمی ارمی در اصل زمی در ینهم صیغه
ضمه بر یا ثقیل ضمه یا را انداختیم زمی زمی شد تا آخر
در اصل بز مونز مونی زمیونه در ینهم ضمه یار ثقل بماند بعد
قبلش کرده ایم بعد از سلب حرکت ما قبل اجتماع ساکنین
شد میانهٔ یا و واو یا را حذف کردیم زمونزمونکه زمیین در
اصل زمیین در ینهم صیغه کسره بر یا ثقیل کسره یا را
انداختیم اجتماع ساکنین شد میانه حرف یک یاء حذف کردیم زم
میین شد زمیان زمیان زمیین زمیان زمیین با اصل خود است

ضمه بر یا ثقیل بود

یرمی چو خواستیم که مجهول بسازیم رد نا حمله کشیدیم و یرمی
شد ما قبل آخر را فتح کردیم یرمی شد و حرف مضارعت را ضم کردیم
یُرمَی شد یای متحرک ما قبل مفتوح را با الف قلب کردیم یرمی
شد یرمی یرمیان یرمون ترمی ترمیان یرمین ترمی ترمیان
ترمون ترمین ترمیان ترمین ارمی نرمی یرمون در اصل یرمیون
ترمون در اصل ترمیون بود ترمی در اصل ترمی ترمی در اصل ارمی
نرمی در اصل نرمی بود در این پنج صیغه یای متحرک ما قبلش
مفتوح را با الف قلب کردیم یرمی شد تا آخر یرمون در اصل
یرمیون ترمون در اصل ترمیون در این دو صیغه یای متحرک
ما قبل مفتوح را با الف قلب کردیم یرماون شد اجتماع
ساکنین شد میانه الف و واو الف را حذف کردیم یر
مون ترمون ترمین که صیغه واحده مخاطبه مؤنث است
در اصل ترمیین بود یای متحرک ما قبل مفتوح را با الف قلب

کردیم ترمایین شد اجتماع ساکنین شد میانه الف ما و الف
را حذف کردیم ترمیین شد رام اسم فاعل بر وزن فاعل اصلش رامی
ادغام کردیم رام رامیان رامون رامیه رامیتان رامیات
رام در اصل رامیٌ ضمه بر یا ثقیل ضمه یا را انداختیم التقای ساکنین شد
اجتماع ساکنین میانه یا و تنوین یا را حذف کردیم رام
شد رامیان با اصل خود رامون در اصل رامیون ضمه بر یا ثقیل
ضمه یا را [illegible] ما قبل یا جنس کسره دادیم بعد از سلب حرکت
ما قبل اجتماع ساکنین شد میانه یا و واو یا را حذف
کردیم رامون شد رامیه رامیتان رامیات با اصل خود مرمی
اسم مفعول طریقه صرفش این است مرمی مرمیان مرمیون مرمیه
مرمیتان مرمیات مرمی در اصل مرموی مرمیان در اصل
مرمویان مرمیون در اصل مرمویون مرمیه در اصل مرمویه
مرمیتان در اصل مرمویتان مرمیات در اصل مرمویات

[illegible]

در این شش صیغه واو با یا جمع آمد در یک کلمه سابق از اینها دو
ساکن و واو را یا ختم بار ادر یا او ادغام کردیم ما قبل یا را از جنس
خود کسره دادیم مرمی شد مرمیان مرمیون مرمیة مرمیتان
مرمیات گفتیم ازرم فعل جحد ... در این ... ارم ارمیا
ارموا ارمی ارمیا ارمین ... ارمیا ارموا ارمیا
ارمین ... ارم باصل ... ارموا در اصل
ارمیا ارموا در اصل ارمیوا در این ... صیغه ضمه ثقیل
ضمه یا را نقل ... کسره ... بعد ... ما قبل اجتماع
ساکنین شد میانه یا و واو ... کسره ... ارموا
گفتیم ... در اصل ... در این ... صیغه کسره بر یا ثقیل
کسره یا را انداختیم اجتماع ساکنین شد میانه دو یا یکی را حذف
کردیم ... گفتیم صیغه های دیگر باصل خود ... ترم
مجهول ... کردیم ما قبل ... کردیم ... شد

و حرف مضارعت ضم کردیم یرمی شد چنانچه در واو اجوف

یرم یرمیا یرموا ترم ترمیا یرمین ترم ترمیا

ترموا ترمی ترمیا ترمین ارم نرم یرم یرمیا اصل

یرموا در اصل یرمیوا بود ترموا در اصل ترمیوا بود در هر دو صیغه

یای متحرک ما قبل مفتوح را بالف قلب کردیم یرماوا ترماوا شد اجتماع

ساکنین شد میان الف و واو الف حذف کردیم یرموا ترموا شد کفتیم

ترمی در اصل ترمیی بود در یک صیغه یای متحرک ما قبل مفتوح

را بالف قلب کردیم ترمای شد اجتماع ساکنین شد میان الف

و یا الف حذف کردیم ترمی شد صیغهای دیگر باصل خود است

لا یرمی فعل نهی بنا بر قاعده حروف و اجوف است لا یرم لا یرمیا

لا یرموا لا ترم لا ترمیا لا یرمین لا ترم لا ترمیا لا ترموا لا

ترمی لا ترمیا لا ترمین لا ارم لا نرم لا یرم در اصل

لا یرمی لا ترم در اصل لا ترمی لا ترم لا ارمی لا ارم

ازل

لاړمو در اصل لاړمو درین هر سه صیغه ضمه یای ثقیل را
انداختیم لاړم لاړمه لاړې لاړې لاړه لاړه کفتیم لا
ړمون در اصل لاړمیون لاړمون لاړمیون درین دو صیغه
ضمه یای ثقیل ضمه یارا نقل بما قبل کسر دادیم بعد از سبب حرکت
ما قبل اجتماع ساکنین شد میان یا و واو یارا حذف کردیم لاړمو
لاړمون کفتیم لاړمین در اصل لاړمیین لاړمین در اصل لاړمیین
درین دو صیغه کسره یای ثقیل کسره یارا انداختیم اجتماع ساکنین
شد میانه دو یا یک را حذف کردیم لاړمین لاړمین کفتیم
لاړمیانه لاړمیان باز لاړمیانه باصل خود لاړمی خواستیم که
مجهول سازیم رد باصلش کردیم لاړمی شد ما قبل آخر را فتح کردیم
لاړمی شد یای متحرک ما قبل مفتوح را [illegible] کردیم لاړمی
کفتیم طریقه حرف واحد ... که لاړم لاړمیان لاړمون لاړمې لاړمیا
لاړمین لاړمی لاړمیانه لاړمون لاړمین لاړمیان لاړمین

لازمی لازمی لا ابرمی در اصل لا ابرمی لا ازمی در اصل لا ازمی بار
لا ازمی در اصل لا ازمی لا ازمی در اصل لا ازمی لا ازمی در اصل لا ازمی
دریشان هیچ صیغه بر باب تفعیل ضمه یا را انداختیم لا ابرمی لا ازمی
لا ازمی لا ازمی لا ازمی گفتیم لا ابرمویه در اصل لا ابرمیونه لا ازمونه بابرد
در اصل لا ازمیونه دریشان دو صیغه ضمه بر یا نقیل ضمه یار نقل کلی
شد پس ضمه دادیم بعد از سلب حرکت ما قبل اجتماع ساکنین
شد میانه یا و واو یار حذف کردیم لا ابرمونه لا ازمونه شد
لا ابرمین در اصل لا ابرمیین لا ازمین در اصل لا ازمیین دریشان
دو صیغه بر یا ثقیل کسره یا را انداختیم اجتماع ساکنین
شد میانه دو یا یک یار حذف کردیم لا ابرمین لا ازمین گفتیم
باقی صیغه اصل خود را خواستیم که مجهول بسیار گرد با
صیغه کسره دادیم لا ابرمی شده قبل آخر را فتح کردیم لا ابرمی ما قبل حرکت
قبل مفتوح یا را با الف قلب کردیم لا ابرمی شد طریقه صرف او

دیو نهی مؤنث لا یرمی لا یرمیان لا یرمون لا ترمی لا ترمیان لا یرمین
لا ترمی لا ترمیان لا ترمون لا ترمین لا ترمیان لا ترمین لا
ارمی لا نرمی لا یرمی در اصل لا یرمی لا ترمی در اصل لا ارمی بود
لا ترمی در اصل لا ترمی لا ارمی در اصل لا ارمی لا نرمی در اصل
درین همه صیغه یا متحرک ما قبل مفتوح را با الف بدل کردیم لا
یرماو لا ترماو شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و واو الف
را حذف کردیم لا یرمون لا ترمون شد لا یرمین لا یرمیان
لا ترمین لا ترمین در صیغه یا متحرک ما قبلش مفتوح را
بالف بدل کردیم لا یرماین لا ترماین شد اجتماع ساکنین شد میانه
الف یا الف را حذف کردیم لا یرمین لا ترمین شد صیغه ها باقی
ماضی ... ارم ارمیا ... ارم ارمیا ارموا
ارمی ارمیا ارمین ارم ارمیا ... اصل ارموا ...
... ما قبل ضمه با نقل ... کسره ... حرکت

ما قبل اجتماع ساکنین شد زبانه بود و او بار حذف کسر ادیم ازمو گفتیم
ازمی در اصل ازمیر در زمیر بکسر میم کسره بر وی ثقیل بود انداختیم اجتماع
ساکنین شد میانه رحو یای بار حذف کردیم ازمی گفتیم ازمرم
بار از ترمی باخواستیم که امر کنیم بر وجه عمل عمل اول آنکه نظر در اخیر کلمه
نمی کردیم دیدیم معتل اللام که نون بود و کرا انداختیم ازم شد آمدیم بعمل
دوم که حرف مضارعه است او را انداختیم نظر با بلی حرف مضارعه
کردیم ساکن بود ابتداء بساکن متعذر نظر بعین بالشین کردیم که عین
بالشمن خفیر ضم بر اول بشکن همزه وصل مکسوره آوردیم ازم گفتیم
ازمیا را از ترمیان از مورا از ترمون ازمی را از ترمین ازمیا را از
ترمیان خواستیم که امر کنیم بر وجه عمل اول آنکه نظر در اخیر این چهار صیغه
کردیم دیدیم ما خبر از این چهار صیغه نونهای عرابی بود و کرا انداختیم آمدیم
بعمل دوم که حرف مضارعه است او را انداختیم نظر با بلی حرف مضارعه
کردیم دیدیم مابلی حرف مضارعه ساکن شد ابتدا بساکن متعذر نظر به

بعین

بعین فعلش کسره دادیم دیدیم عین فعلش غیر ضم بود لیس همزهٔ وصل مکسوره
را آوردیم ازمیا ازموا ازمی ازمیا گفتیم ازمین را از ترمین خواستیم که
امر بعد عمل عمل امر کنیم در آن اینکه نظر در اخر کلمه ترمین کردیم دیدیم نون
جمع مؤنث بعوض یا ساکن کنیم آمدیم بعمل دوم تا که حرف مضارعت
ثبوت و انداختیم نظر ما بجای حرف مضارعت کسره دادیم
دیدیم ساکن است ابتدا بساکن متعذر لیکن بعین با کسره دادیم غیر ضم
بود لیس همزهٔ وصل مکسوره آوردیم ازمین گفتیم
طرز عمل حرف در این شش لیرم لیرما لیرموا لترم لترما لیرمین لترم
لترما لترموا لترمی لترما لترمین لارم لنرم لیرم لیرما باصل خود
لیرموا در اصل لیرمیوا بود ضمه بر یا ثقیل
ضمهٔ یا را نقل بما قبل کسره دادیم بعد از سلب حرکت ما قبل اجتماع
ساکنین شد میانه یا و واو یا را حذف کردیم لیرموا
گفتیم دیگرها باصل خود خواستیم مجهول سازیم ما فعل

آنرا فتحه از دو ابرم شد و حرف ثمانه علت ضم از دو ابرم الف دستش
فاطلبت تقدیم کردیم بر شما ابطلبه ائمه حروف اینها سبب لزم لزمیا
لترموا لترمیا لترمین لترمن در اصل لترمیون در بنا [illegible]
بای بناکنی و نون مفتوحه را با الف تلفظ کسره دیم لترمای شد اجتماع
ساکنین شد میانه الف و یا الف حذف کردیم لترمن گفتیم [illegible]
[illegible] لا ترم
میا لا ترموا لا ترمی لا ترمیا لا ترمین لا ارم
لا یرمیا لا یرموا لا ترم لا ترمیا لا یرمین
لا ارم لا نرم [illegible] لا ترمیا باصل خود لا ترموا
در اصل لا ترمیوا لا یرموا در اصل لا یرمیوا در بنا
و در جمع مذکر یا ثقیل [illegible] با ثقل یا ملک [illegible] از سبب حرکت
ثقیل اجتماع ساکنین شد میانه یا و واو یا را حذف کردیم لا ترموا
لا یرموا اگر فهم در اصل ۲ لا ترمیی در بنا

در این یک صیغه کسره را بالتقبل کسره یا را انداختیم اجتماع ساکنین
شد میانه دو یا یکی را حذف کردیم لا ترمی گفتیم و دیگر صیغه
اصل خود لا ترم را خواستیم مجهول سازیم ما قبل آخر را فتح گردانیم
لا ترم شد و حرف مضارعت را ضم کردیم لا ترم گفتیم طریقه حرف
از این گفته ایم لا ترم لا ترمیا لا ترموا لا ترمی لا ترمیا لا ترمین لا
یرم لا یرمیا لا یرموا لا ترم لا ترمیا لا یرمین لا ارم لا نرم لا
ترم لا ترمیا اصل خود لا ترمیو آمد اصل لا ترمیوا لا یرموا در
اصل لا یرمیو اند این دو صیغه یا ساکن ما قبلش مفتوح را به الف
قلب کردیم لا ترماو شد اجتماع ساکنین شد میانه یا
الف و واو الف را حذف کردیم لا ترموا الا یرموا گفتیم لا ترمی
لا ترمی در این یک صیغه یا ساکن ما قبلش مفتوح
را با الف بدل کردیم لا ترمای شد اجتماع ساکنین شد میانه
الف و یا الف را حذف کردیم لا ترمی گفتیم صیغه های دیگر با اصل خود
بهت ... و کلام لا تان طریقه حرف و این بیت تمام مرمی

مرمیانه مرامی مرمی در اصل مرمیٌ و رمین بیک صیغه یای متحرک ما
قبلش مفتوح را بالف قلب کردیم مرمان شد اجتماع ساکنین
میانه الف و تنوین بود الف را حذف کردیم مرمیً گفتیم مرمیانه مرامی جمع
آلت طریقه صرف آنست که مرماة مرماتان مرامی مرماة در
اصل مرمیة مرمیتان در اصل مرمیتان در سه صیغه یا واقع شد بعد از الف
زائد یا را بهمزه قلب کردیم مرماة مرماتان گفتیم مرامی باصل خودست
تفصیل طریقه صرف او آنست که ارماء ارمیتا ارمون رمیاً
رمیان رمیات ارمون در اصل ارمیون در سه صیغه یای متحرک
ما قبلش مفتوح را بالف قلب کردیم ارمی گفتیم ارمیان باصل خودست
ارمون در اصل ارمیون در دو صیغه یای ساکن ما قبلش مفتوح
را بالف قلب کردیم ارماون شد اجتماع ساکنین شد میان الف
و واو الف را حذف کردیم ارمون گفتیم سه صیغه مونث
باصل خودست مثال لفیف از باب ستة
طریقه اشتقاق او آنست که روی یروی بر وزن ضرب یضرب روایاً

مصدر

مصدر بمعنای کسیر اشتقاق شد زدن هم فاعل مرو هم مفعول لازم برده

فعل جحد لا برو نفی فعل نفی امر بی لام لیرد امر با لام لا تبرد لای

حاضر لا تبرو نهی غائب مرودی اسم زمان مکان مرواد

اسم آلت اروی اسم تفضیل رودی ماضی طریقه صرف او نیست

که روی رفت یار روید رد رفت روتا روین رویت روده رفتم

رتمار دیتم روییتیر روییتما روینی رویت روینیار فلک

در اصل مروی در یک صیغه یا متحرک ما قبل مفتوح را

بالف قلب کردیم روی گفتیم روتا باصل جمع و رود واو در اصل

رد یوا بود در سه یک صیغه یای متحرک ما قبل مفتوح با الف

بالف قلب کردیم رواو شد اجتماع ساکنین شد حذف

الف او الف را حذف کردیم رووا گفتیم روت در اصل روت

رویت روتا در اصل رویتا در سه دو صیغه یای متحرک

ما قبلش مفتوح را بالف قلب کردیم اجتماع ساکنین کنند

مبنا را الف با الف بدل کرده ایم زدن زده اند کلمه صیغه دیگر با جمیع وجوه
زدنی چون آنکه [illegible] زدن بایستی کرده ایم زده ما قبل را [illegible] کرده ایم زدن
در معنی آنکه بایستی زده ما قبل [illegible] او را [illegible] کرده ایم زده کلمه طریقه حرف او [illegible]
زدی را زدی را زده دار [illegible] زدی را زده [illegible] زدی را زده [illegible]
ثانیا [illegible] زده [illegible] زده زده اند صیغه [illegible] از اصل [illegible]
[illegible] با تقبیل [illegible] را انقل [illegible] کرده ایم [illegible] حرکت ما قبل [illegible]
[illegible] الف و او و یا را [illegible] کرده ایم زده دار کلمه صیغه دیگر
با اصل [illegible] فعل مضارع [illegible] از [illegible] بزدی
بزدیا بزدن بزدی بزدیا بزدی بزدی بزدیا بزدن بزدی بزدیا
بزدن ازدی نزدی بزدی در اصل بزدی بزدی در اصل بزدی بزدی
[illegible] از اصل بزدی بزدی از اصل ازدی بزدی در اصل بزدی
[illegible] صیغه با تقبیل [illegible] را انداختیم بزدی بزدی بزدی ازدی
بزدی [illegible] در اصل [illegible] در اصل [illegible] در [illegible]

[illegible]

در صیغه ضم برای مستقبل ضمه یا را نقل بر ما قبلش کردیم بعد از نقل
بسبب حرکت ما قبل اجتماع ساکنین شد میانه یا و واو یا را
حذف کردیم بردون شد تردون که گفتیم تردین در اصل تردیین بود
یک صیغه کسره برای ... نقل کسره یا را کردیم اجتماع ساکنین
ساکنین میان دو یا یک یا را حذف کردیم تردین که گفتیم بردمان تا آخر در اصل
بردیان بودستیم مجهول ساختیم ردیان کردیم بردیند ما قبل آخر را فتح دادیم
بردی و حرف مضارعت را ضم کردیم بردی خبر یای متحرک ما قبلش مفتوح
را بالف قلب کردیم بردی که گفتیم طریقه حرف و ... بردی بردیان
بردون تردی تردین بردیان بردین تردی تردیان تردون تردین تردیان
دیدار ردی تردی بردی در اصل بردی تردی در اصل بردی باز تردی
در اصل تردی ارد در اصل اردی بردی در اصل تردی در ... هیئه
یای متحرک ما قبلش مفتوحه را بالف قلب کردیم بردی تردی باز تردی
اردی تردی که گفتیم بردون در اصل بردیون تردون در اصل تردیون

دریندو صیغهای متحرک ما قبلش مفتوح را الف قلب کردیم
دیگر بردادون تردادون شد اجتماع ساکنین مثال الف و واو الف را
حذف کردیم بردون تردون شد تردین همه صیغه وجوه نهی
طیه است در اصل تردیین درین یک صیغهای متحرک ما قبلش
با الف قلب کردیم رواتامن شد جمع ساکنین
شد میان الف یا الف را حذف کردیم تردین نفهم در راوهم فاعل
طریقه صرفش وا آن تشهد را دیدا و یدیز را دیز را ویش را وتیار را ودیا
را ودر اصل راوی درین یا را ضمه بر ما قبل ضمه بار انداختیم
راوین شد اجتماع ساکنین شد میانه یا و تنوین یا را حذف کردیم
راو گفتیم راویه با صل جمع راوون زیر آل راد بودن درین صیغه
ضمه بر ما قبل ضمه یا را نقل ملکستر کردیم بعده سبب جمع کردیم ما قبل اجتماع
ساکنین شد میانه یا و واو یا را حذف کردیم راوون گفتیم راویه راوینان
راویات با صل خود مرده معلوم است معنوا الطریقه صرفش اذان ستنبط نما

مردی مردیان مردیون مردینه مردینیان مردیات مرومی در اصل

مرومی مردیان حذف شد مردیان مردیون در اصل مردویون مردینه

در اصل مردوینه مردینیان در اصل مردوینیان مردیات در اصل مردویات در جمع مکسر

صیغه با جمع آمد و یک کلمه را بتوان حرکت کنیم واو را با ما ختم بیاید و یا ادغام

کردیم ما قبل یا را فتحه حرکت کسره دادیم مردی مردیا مردیون

مردینه مردینیات مردیات گفتیم مزید فعل جمع طرفه مر ... نسبت مردی

مردیا مردوا مرده مردیا مردین مرد مردیا مرده مردیا مردیا

مردین مرد مرد ... با صیغه مردوا در اصل مردیوا مرم

مردوا در اصل مردیوا در ... صیغه ... با تقیل ضمه یا ...

قبل کردیم بعد ساکت شد قبل اجتماع ساکنین شد میانه واو و واو

با حذف کردیم مردوا مردوا گفتیم ... مرتبی در

یک صیغه بر ما ثقیل کسره یا را انداختیم اجتماع ساکنین شد

میانه دو یا یک یا را حذف کردیم مردی گفتیم صیغه دیگر ما قبل ضمه

آلابردی را چون بصیغهٔ مجهول بسازیم رد بجهت بردیم آلابردی و حرف
مضارع عشت ضم کردیم آلابردی گفتیم طریق صرف این است آلابردی آلابردیلر
آلابردک آلابردیلر آلابردیکز آلابردیم آلابردیک آلابردیلر آلابردیم آلابردیکز آلابردی
آلابردیلر آلابردیلر آلابردی آلابردیلر آلابردین آلاردی آلابردی آلابرد
آلابردیلر جمع آلابردک در اصل آلابردیدم آلابردک در اصل آلابردلیا
در بن صیغه یای متحرک ما قبلش مفتوح را بالف قلب کردیم
آلابردادم آلابردادشد اجتماع ساکنین شد میانهٔ الف و واو الف را حذف
کردیم آلابرددم گفتیم آلابردی در اصل آلابردی در بن صیغه
یای متحرک ما قبلش مفتوح را بالف قلب کردیم آلابردا شد اجتماع ساکنین
شد میانهٔ الف و الف الف را حذف کردیم آلابردی گفتیم صیغهای دیگر بر این جمع
لاابردی فعل آنفی است طریق صرف این است لاابردی لاابردیلر
لاابردک لاابردی لاابردیلر لاابردیکز لاابردی لاابردیلر لاابر
دوک لاابردین لاابردیلر لاابردین لاابردی لاابردی لاابردی

دراصل

در اصل لا یروی لا تروی در اصل لا تروی مخاطب مذکر را
تروی لا اروی در اصل لا اروی لا نروی در اصل لا نروی
در این پنج صیغه ضمه بر یا ثقیل ضمه یا را انداختیم لا یروی لا تروی
باز لا تروی لا نروی لا اروی گفتیم لا یروون در اصل لا یرویون
لا ترویون در اصل لا ترویون در این دو صیغه ضمه بر یا ثقیل ضمه
یا را نقل به ما قبل کردیم بعد از سلب حرکت ما قبل اجتماع ساکنین
شد میان یا و واو یا را حذف کردیم لا یروون لا ترون گفتیم لا ترویین در
اصل لا ترویین بود در اصل لا ترویین در این دو صیغه کسره بر یا ثقیل
کسره یا را انداختیم اجتماع ساکنین شد میان دو یا یکی را انداختیم
کردیم لا ترون باز لا ترون گفتیم صیغه های دیگر مثل خود است
لا یروی الخ گفتیم که مجهول است از ... کسر دادیم لا یروی
آخر را فتح کردیم لا یروی در حرف چهارم ضم کردیم لا یروی شد
یا متحرک ما قبل مفتوح را با الف کردیم لا یروی گفتیم طریقه صرف دادن

تا لا امروی لا امریان لا امرو لا امروی لا امریان لا امروین لا
امروی لا امریان لا امروون لا امروین لا امریان لا امروین لا امرو
لا امروی لا امروی در اصل لا امروی بود لا امروی در اصل لا امروی بود لا امرو
در اصل لا امروی بود لا امروی در اصل لا امروی لا امروی در اصل لا امروی بود در
سه صیغه متحرک ما قبل مفتوح را بالف قلب کردیم لا امروی لا امرو
باز لا امروی لا امروی گفتیم لا امروا در اصل لا امریون بود
لا امروون در اصل لا امریون بود در صیغه های متحرک ما قبل مفتوح
را بالف قلب کردیم اجتماع ساکنین شد میانه الف و با الف حذف
کردیم لا امروون لا امرون گفتیم لا امروی که صیغه واحده مؤنث
مخاطبه است در اصل لا امروین بود باز لا امرون در اصل لا امروین بود در
دو صیغه های متحرک ما قبل مفتوح را الف قلب کردیم لا امروین باز لا امر
وین شد اجتماع ساکنین شد میانه الف با الف حذف کردیم لا امروین باز
لا امروین گفتیم صیغه های دیگر اصل خود است لا امرو لا امریان طریقه

حروف ادو

حرف واو الف نون جمع اردوا و یا اردوا اردی اردیا ردین و اردوه
با اصل خود اردوو ادر اصل اردوا درین باب صیغه ضمیر یا نقل ضمه یارا
انداختیم نقل یا عمل کردیم بعد به سبب حرکت ما صل اجتماع ساکنند میانه
یا و واو یارا حذف کردیم اردوا الفتح اردوا اصل اردیی حرکت یا صیغه
کسره یا نقل کسره یارا انداختیم اجتماع ساکنان شد میانه دو یا یک را حذف
کردیم اردی لفتح اردوا بوا ردی با یا خوا ستیم امر کردیم بود
عمل عمل اول آنکه نظر در آخر کلمه ردی کردیم معتل الساکن بود او را انداختیم
ترو شد آمدیم عمل دوم نا حرف مضارع است او ساکن اند او نظر
بمابعد حرف مضارع عت کردیم ساکن بود اگر ساکن شد نظر بعین با کسر
کردیم دیدیم غیر ضم مراد الف همزه وصل مکسور آوردیم ارد تعلیم
اردیا انه ترویا اردوو را نه ترد و ارد و ی اردی ترین ار
دیا به تر دیا خوا ستیم امر کردیم بود عمل اول آنکه نظر در آخر این
چهار صیغه کردیم نونهای اعرابی بود انداختیم ترو تر و وا تروی

نیز اصیلم یعنی دیدم که حرف مضارعتدر اوزرینه اختم نظر یعنی نرودیه
حرف مضارعی کردم دیدیم ساکن ابتداسی متعذر نظر یعنی باشه
کردم دیدم غیر حم برادلش همزهٔ مکسوره ار اوردیم اردیه اوزره واه
اردر اررویا کغنیم اردی ردرا حوسم که امر کرم بدو عمل اول اکه
نظر دراخر نرودن کردم دیدیم نون جمع مونثنجانش کیدر اشنیم
آصلم نحمل ددیم ما که حرف مضارعتدر اورا انداختیم نظری بلی
حرف مضارعی کردم دیدیم بکن ابتداسی متعذر نظر یعنی
باشنی نقش کردم دیدیم غیر حم برادلشی همزهٔ ونهی مکسوره آورددیم
اردین کغنیم لیرو حرفی ادی ظرفیه حرف دراز اسنه که لیرو یا لیرو دا لیرو
لیرو لیرو یا لیرودین للرو لیرو لیرو لیرو یا حسن حمع لیرو دوا اردا اصل
لیرو لیوا دریکی بیک صغو خمه مربا تعیین ضمه انقلب فصل کردم بعد
هم بلت حرکت فصل اجتماع ساکنین نشد میانه باد واوی اصلاح کردیم
لیرو دو اکنلم حصیعه دی دیکر هل حمه لیرو حنو اسم محمول نیم

ما قبل او را فتح کردیم لیرونّه و حرف مضارع بسبب فتح ادیم لیرونّه
و تشدید نون بسبب التقدیم کردیم بر نون غایت لیته و شده حرف علّه حرفی و
این است صیغه ها لترونّ لترونّ و الترونّ لترونّ لترونانّ لترونین لیرونّ ۲ — لترونام
لیرونانّ لیرونّ الترونّ لترونانّ لیرونین لارونّ لترونّ لترونّ در اصل لیرونّ بوا
لیرونوا را اصل لیرونوا در هر صیغه‌های ساکنها ما قبل مفتوح را با
الف بدل کردیم اجتماع ساکنین شده میانه الف و واو الف را حذف
کردیم لترونّ و لیرونّ و الفتیم لترونّی در اصل لترونی بر حرکت ساکن
یای ساکن ما قبلش مفتوح را با الف بدل کسر دیم لترونی شده اجتماع
ساکنین شده میانه الف یا الف را حذف کردیم لترونی گفتیم صیغه
های حرکت با جمیل حرکت لاترونّ نفی نهی ببین طریقه صرف و از ما نشنید که لا
ترو لا ترو یا لا ترو و لا ترون لا ترو یا لا ترو ین لا یرو لا یرو با
لا یرو و لا ترو لا ترو یا لا یرو ین لا ار لا ترو لا ترو لا تر و با
با اصل همچو لا ترو و او را اصل لا ترو بود لا یرو و او را اصل لا یرو بوا

در یناودو صیغه جمع مذکر با اصل ضمه یا را نقل بما قبلش کردیم بعد از
سلب حرکت ما قبل اجتماع ساکنین شد میانهٔ یا و واو یا را
حذف کردیم لاتردو و لایردو گفتیم لاتردی بدراصل لاتردی
در ینها یک صیغه کسره بر یا ثقیل گشته یا را انداختیم اجتماع ساکنین شد
میانهٔ دو یا یکی را حذف کردیم لاتردی گفتیم صیغه های دیگر با اصل خود
لاترد و لاتردا که مجهول سازیم ما قبل آخر را فتح لاتردنه دو حرف
مضارعت ضم کردیم لاترد شد طریقهٔ صرف در ینها ست لاترد و لاتردا
لاتردوا لاتردی لاتردیا لاتردین لا یرد لا یردا لا یردوا لا
لاترد لاتردا لا یردین لا ارد لا نرد لاترد لاتردا با اصل خود
لاتردوا در اصل لاتردیوا لایردوا در اصل لایردیوا در ینها صیغه
یای ساکن ماقبلش مفتوح را بالف بدل کردیم لاتردوا و لایردوا شد
اجتماع ساکنین شد میانهٔ الف و واو الف را حذف کردیم لاتردو
لایردو گفتیم لاتردی در اصل لاتردیی در ینها جمع صیغه یای

یای

ساکنه
ساکن و ما قبلش مفتوح بود الف حذف کردیم لاتروای شد اجتماع ساکنین شد
میانه الف و یا الف را حذف کردیم لاتروی گفتیم صیغه های دیگر همچنین
لاترو را خواستیم که مجهول بسازیم ما قبل آخر را فتح کردیم لاترو شد
و حرف مضارع را ضم کردیم لاترو شد طریقه صرف او این است که
لاترو لاتروا لاترو لاتروا لاتروی لاتروا لاترین لاترو لاتروا
لاتروا لاتروا لاتروا لاترین لاترو لاترو لاتروا لاترو با
نون ثقیله لاتروا در اصل لاتروا بود لاتروا در اصل لاتروا بود این
در صیغه ساکن ما قبلش مفتوح را الف قلب کردیم لاتروا لاتروا
اجتماع ساکنین شد میانه الف و واو الف را حذف کردیم لاترو
لاتروا گفتیم [illegible] رَ ما در اصل مکان طریقه صرف او این است
که مَروی را دیگر امر مری و اصل مروی حرکت صیغه یا
متحرک ما قبلش مفتوح را الف قلب کردیم مروا شد اجتماع ساکنین شد
میانه الف و یا الف را حذف کردیم مروی گفتیم صیغه های دیگر با حمل

مروا بدانکه آنست که نوعی مرغ دواست جمع مروا مرواهای
مروای مرواء در اصل مروای مرواءان در اصل مروایان زیرا که
دو صیغه واقع شد بعد از الف زائده یاء را بهمزه قلب کردیم مرواء شد
مرواها که اسم مروای بکل خوار ارزی اسم است که جاریه حربه
ارزی است جمع اروی اروبان ارزن روبار روبهان روبنا ارزی
در اصل اروبی در زیر که صیغه یای متحرک ما قبلش مفتوح را با الف قلب
کردیم اروای شد اجتماع ساکنین شد مثال الف را حذف
کردیم اروی که اسم اروبان با بل خود دارد در اصل اروبون زیرا که
صیغه یای متحرک ما قبلش مفتوح را با الف قلب کردیم ارداون
شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و واو الف را حذف کسر دیم اردون
که اسم منسوب مونث جمع خود است ودجی مثال منسوب آنکه
مانند جاریه حشا داهانست چه ودجی ماضی مضارع ودجیا مصدر
بمعنی دجی رستاندن داح اسم فاعل موجی اسم مفعول الخ فعل

[illegible]

الشعائر

۱۹۴۱-۱۳۲۰

بجحد لا یکرد فعل نفی جحد امر با لام لیفعل امر با لام لا نهی نهی غایب
لا یفعل نهی حاضر موحش اسم زمان و اسم مکان موحی اسم آلت وحی اسم
تفضیل وحی ماضی طریقه صرف آن آن است که وحی وحیا وحوا وحیت وحیتا
وحین وحیت وحیتما وحیتم وحیت وحیتما وحیتن وحیت وحینا وحی در اصل وحی
یای متحرک ما قبلش مفتوح را بالف بدل کردیم وحی شد وحیا در اصل وحیا

وحوا در اصل وحیوا بود یای متحرک ما قبلش مفتوح را بالف بدل کردیم
وحاوا شد التقای ساکنین شد میان الف و واو الف حذف شد وحوا شد
تعلیل وحیت در اصل وحیت وحینا در اصل وحینا در تکلم صیغه های متحرک
ما قبلش مفتوح را بالف قلب کردیم وحات وحانا شد التقای ساکنین میان
الف و یا الف را حذف کردیم وحیت وحینا شد و دیگر صیغه ها بحال خود
نوشتیم تعلیل ساکن را ... کرده وحی یا قبل آخر کسره کردیم وحی شد
و ... متحرک ما قبل آخر است ... وحی شد ...
... وحی وحیا وحوا وحیت وحیتا وحین وحیت ...

وجیتم جیتی و جیتی جیتیمیز و جیتینگیز و جیتیلار جی و جیتماق باب خو

و چو او را صل و جیتو در یک صیغه ضمه را بقبل ضمه با را نقل بما

قبل کردیم بعد را سلب حرکت ما قبل اجتماع ساکنین شد میانه با و دال

یا را حذف کردیم و چو گفتیم صیغه های دیگر باب خو بخر مضارع

ست علامت حرف مضارعت و الف استقبال بخی بخیلر بجون تخر تخیلر تخو بخوبی تخی

تخیلار تخیلین حر تخر در اصل تو جر تخر در اصل تو جر تخی در اصل تو

او جر در اصل او جر در اصل تو جر در همه صیغه او و قع شد

میانه حرف مضارعت و کسره تحتانی واو را حذف کردیم تخی با

گاهی یکی گفتیم ضمه را بقبل ضمه با رانده اتم تخر را و نخرا جر تخی کلم

تخیلر در اصل تو جیلر تخیلین در اصل تو جیلین تخیلار در اصل تو جیلر تخن

در اصل تو جین با تخیلار در اصل تو جیلر تخین در اصل تو جین در تخی

تخی جیبو واو در و قع شد میانه حرف مضارعت و کسره تحتانی

واو را حذف کردیم تخیلر تخیلین تخیلار با تخیلر تخین تخیم تخو

در اصل

در اصل یوجیوان بود واو در اصل توجیون در این جا صیغه واو واقع شده میانه
حرف مضارعت و کسره بجهت تخفیف واو را حذف کردیم یجون شد ضمه بر ما قبل
جیم ثقیل بود ما قبلش مکسور بود لهذا از سبب کسرت ما قبل اجتماع ساکنین شد
پس یا و واو یا را حذف کردیم یجون شد بجهت تخفیف تجین و در اصل توجیین در این جا
صیغه واو واقع شد میانه حرف مضارعت و کسره بجهت تخفیف واو را حذف کردیم
تجیین شد کسره بر یا ثقیل کسره یا را انداختیم اجتماع ساکنین شد میانه دو یا یکی یا را
حذف کردیم تجین شد گفتیم محرک را جواب است که نحو دل بسیار را ... بوجی شد
ما قبل آخر را ضم کردیم یوجی شد حرف مضارعت را ضم کردیم یوجی شد یای متحرک ما
قبل مفتوح را بالف قلب کردیم یوجی گفتیم طریقه صرف در این است که یوجیا یوجیان
یوجوا توجی توجیان یوجین توجی توجیان توجوا توجین توجیان توجین توجیان
توجین اوجی نوجی یوجی در اصل یوجی توجی در اصل توجی یا را توجی در اصل توجی
اوجی اوجی نوجی در اصل نوجی در این پنج صیغه یای متحرک ما قبل مفتوح را
بالف قلب کردیم یوجی توجی یا را توجی اوجی نوجی گفتیم یوجوا در اصل یوجیوا

توجون که در اصل توجیون بود یای دوم حرف متحرک ما قبل مفتوح را
بالف قلب کردیم توجاون شد اجتماع ساکنین شد میانه
الف و واو الف را حذف کردیم توجون توجون گفتیم توجین در اصل
توجیین بود یای اول متحرک ما قبل مفتوح را بالف قلب کردیم تو
جاین شد اجتماع ساکنین شد میانهٔ الف یا الف را حذف کردیم توجین گفتیم
داج اسم فاعل طرز صرف داج کلمه داج داجیان داجون
داجیة داجیتان داجیات داج در اصل داجی بود ضمه
بر اصل ضمه بر یا ثقیل است حذف شد اجتماع ساکنین شد میانهٔ یا و تنوین
یا را حذف کردیم داج گفتیم داجیان بر اصل خود داجون
در اصل داجیون بود ضمه بر یا ثقیل ضمه یا را نقل بما قبل
نمودیم بعد از سلب حرکت ما قبل
اجتماع ساکنین شد میانهٔ یا و واو یا را حذف کردیم

یا واو و یا را حذف کردیم واو چون گفتیم داحیبا و احیبا باصل موجه مو
موجه اسم مفعول طریقه صرفش از آنجهت که موجه موجهان موجهون یا
موجهیه موجهیان موجهیا موجهی در اصل موجوی موجهیان موجوها موجوی
در اصل موجوی بود موجهیه موجوبه موجهبا در اصل موجوبها موجوبا در
اصل موجوبا در بیان نشستن صیغه واو با جمع آمدند در یک کلمه سبّتی اند
دویم ساکن واو را حذف کردیم یا را بجنس ضمه یا را ادغام کردیم ما قبل یا را
از ضم بکسر بدل کردیم هم موجه موجهیان موجهون موجهیه موجهیان
موجهیات گفتیم اسم ... تحجید طریقه صرفش در اینست که تحجی تحجیا تحجو
تحجی الحجام الحجین تحجی الحجیا تحجوا تحجی الحجیا الحجین تحجی
تحجی در اصل لم یحج الحجیا در اصل لم توحیا تحجی در اصل لم توحج الحجیا
در اصل لم توحیا الحجین در اصل لم توحیین تحجی در اصل لم توحج الحجیا
در اصل لم توحیا بزم الحجا در اصل لم توحیا الحجین در اصل لم توحیین
تحجی در اصل لم ادحج تحجی در اصل لم توحج در هر یازده صیغه واو دارد واقع

شدند بسبب میانه حرف مضارعت ساکن و کسره تخفیف واو را حذف

کردیم لم یحج لم یحجبا لم یحجوا لم تحج لم تحجبا لم یحجبن لم تحج لم تحجبا لم تحجوا لم تحجی

لم تحجبا لم تحجبن لم احج لم نحج اصل لم یحجوا لم یحجوا بود اصل لم یحجوا

لم یحجوا بود بسبب وقوع واو ساکن میانه حرف مضارعت

و کسره تخفیف واو را حذف کردیم لم یحجوا لم یحجوا شد ضمه را بنقل ضمه

با ما قبل نقل کردیم بعد از سلب حرکت قبل ضمه که آن را میانه

دو واو یکی را حذف کردیم لم یحجوا لم تحجوا لم تحجی را اصل لم تحجی بود بسبب

واو واقع شد میانه حرف مضارعت و کسره تخفیف واو را حذف کردیم

لم تحجی شد کسره را بنقل کسره با ما قبل دادیم لم تحجی

مجهول ساختیم رد با صلش کردیم لم یوحج شد ما قبل آخر را فتح کردیم لم یوحج

شد حرف مضارعت را ضم کردیم لم یوحج شد طریقه حرف واو در باب نصر که

لم یوحج لم یوحجا لم یوحجوا لم توحج لم توحجا لم یوحجن لم توحج لم توحجا

لم توحجوا لم توحجی لم توحجا لم توحجن لم اوحج لم نوحج با بعضی

لم یوجوا در اصل لم یوجیوا لم توجوا در اصل لم توجیوا در هر دو صیغه
یای متحرک ما قبل مفتوح را به الف بدل کردیم لم یوجا و لم توجا شد
اجتماع ساکنین شد میانه الف و واو الف حذف کردیم لم یوجوا لم توجوا
گفتیم لم توجی در اصل لم توجیی در هر یک صیغه یای متحرک ما قبل
مفتوح را به الف بدل کردیم لم توجای شد اجتماع ساکنین شد میانه
الف یا الف را حذف کردیم لم توجی گفتیم صیغه نهی دیگر به اصل خود
طریقه صرف او این است که لا یجِ لا یجیا لا یجوا لا تجِ لا تجیا لا یجین
لا تجِ لا تجیا لا تجوا لا تجی لا تجیا لا تجین لا اجِ لا نجِ لا یجِ در اصل لا یوجی
لا تجی در اصل لا توجی لا اجی در اصل لا اوجی لا اجی در اصل لا اوجی لا نجی
در اصل لا نوجی در هر پنج صیغه واو واقع شد میانه حرف مضارع مفتوح و کسره
لازم واو را حذف کردیم لا یجِ لا تجِ لا اجِ لا نجِ گفتیم جزم به نقل
تثنیه بار انداختیم لا یجیا آخر لا تجیا در اصل لا یوجیا لا تجیا در اصل لا توجیا
لا یجین در اصل لا یوجین لا تجیان در اصل لا توجیان لا تجین در اصل لا توجین

در این شش صیغه واو واقع شد میانه حرف مضارع و کسره تخفیفه واو
را حذف کردیم لا تجلان لا تجلوا لا تجلی لا تجلان لا تجلن گفتیم
[illegible] در اصل لا توجلوا لا تجلوا در اصل لا توجلی و در این دو صیغه و
واقع شده میانه حرف مضارع و کسره تخفیفه واو را حذف کردیم لا تجلو
لا تجلی شد ضمه را بنقل ضمه با ماقبل کسره دادیم اجتماع ساکنین شد میانه
یاو و یا [illegible] کردیم لا تجلون لا تجلن [illegible] لا توجلن و در این صیغه حذف کرده
واو واقع شده است میانه حرف مضارع و کسره تخفیفه واو را حذف کردیم
لا تجلین تجلین شد کسره را بنقل کسره با ماقبل دادیم اجتماع ساکنین
شد میانه دو یا یک یا را حذف کردیم لا تجلین گفتیم [illegible] مجهول نهی
را با مضارع کردیم لا یوجل شد ماقبل آخر را فتح کردیم لا یوجل شد و حرف مضارع
را ضم کردیم لا یوجل شد یای متحرک ماقبل مفتوح را با الف کسره دادیم لا یوجل شد
طریقه صرف او این است که لا یوجل لا یوجلان لا یوجلون لا توجل لا توجلان لا
یوجلن لا توجل لا توجلان لا توجلون لا توجلی لا توجلان لا توجلن لا اوجل لا

نوجل

توجی لا توجی در اصل لا توجی لا توجی در اصل لا توجی بود لا توجی در اصل لا اوجی
در اصل لا اوجی لا توجی در اصل لا توجی در یع صیغه های متحرک ما قبل مفتوح
را بالف بدل کردیم لا توجی شد لا توجی لا اوجی لا توجی گفتیم لا توجوا
در اصل لا توجیوا لا توجیوا در اصل لا توجیوا در سه صیغه های
متحرک ما قبل مفتوح را بالف بدل کردیم لا توجاوا شد اجتماع
ساکنین شد میانه الف و واو الف را حذف کردیم لا توجوا لا توجوا گفتیم
لا توجین در اصل لا توجیین در یک صیغه های متحرک ما قبل مفتوح
را بالف بدل کردیم لا توجاین شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و یا الف را
حذف کردیم لا توجین گفتیم [illegible] طریقه صرف و این است
که حی حیا حوا حی حیا حین حی در اصل او حی حیا در اصل او حیا حیا از
حیا در اصل او حیا حین در اصل او حین در چهار صیغه واو واقع شد
ساکن میانه دو کسره واو را حذف کردیم و از همزه مستغنی شدیم حی
حیا حوا حی حیا حین گفتیم حوا در اصل او حیوا در یک صیغه واو

واقع شد بسبب میانهٔ دو کسره واو را حذف کردیم و از همزه مستغنی شدیم
چو گفتیم ضمه بر یا ثقیل ضمهٔ یا را بر ما قبلش نقل کردیم بعد از سلب حرکت
ما قبل اجتماع ساکنین شد میانهٔ یا و واو یا را حذف کردیم چو گفتیم هم
چو در اصل ارمیی در جمع صیغه واو واقع شد میانهٔ دو کسره واو را
حذف کردیم و از همزه مستغنی شدیم چو گفتیم کسره بر یا ثقیل کسره
یا را انداختیم اجتماع ساکنین شد میانهٔ دو یا یک یا را حذف کردیم
چو گفتیم ارمینا خواستیم که امر کنیم بدو عمل عمل اول آنکه نظر
در آخر کلمه کردیم دیدیم معتل الیا بود او را انداختیم تا شد
آمدیم بعمل دوم تا که حرف مضارعت بود او را انداختیم نظر کردیم ما بعد حرف
مضارعت دیدیم متحرک امر تمام شد حیارا از تحیان چو از تحیون
حی را از تحیین حیا را از تحیان خواستیم که امر کنیم بدو عمل اول آنکه
نظر در آخر این چهار صیغه کردیم نونهای اعرابی بود او را انداختیم
تحیا تحیوا تحیی شد آمدیم بعمل دوم تا که حرف مضارعت بود او را

دراصل

انداحیینَ نظر بجانب حرف مضارعت کسره دیم متحرک امر تمام اند حیا حیوا حیی
حیا کحیین حیین را از تجنیس خواستیم که امر کرهم بدو عمل عمل اول آنکه نظر در آخر
تجنیس کردیم نون جمع مؤنث محی طبا بود بجا نشد کند احیینَ آمدیم عمل
دوم آنکه حرف مضارعت متحرک امر تمام اند حیا حیوا حیی حیا حیین
را از تجنیس خواستیم که امر کرهم بدو عمل عمل اول آنکه نظر در آخر تجنیس کردیم
نون جمع مؤنث محی طبا بود بجا نشد کند احیینَ آمدیم عمل دوم آنکه
حرف مضارعت ساکن را انداحیینَ نظر بجانب حرف مضارعت کسره دیم متحرک
امر تمام اند حیین لیح امر با لام طریقه صرف امر غایب کرده لیحی
لیحیا لیحیوا لتحی لتحیا لیحیین لاحی نحی نحی در اصل لیحیی لیحیا در اصل
لیحییا لتحی در اصل لتحیی لتحیا در اصل لتحییا لیحیین در اصل لیحیین
لاحی در اصل لاحیی نحی در اصل نحیی در بعض صیغه داو واقع شد
میانه حرف مضارعت و کسره تخفیف داو را حذف کردیم نحی نحی
لیحیین لاحی نحی شد لیحیوا در اصل لیحییوا در بعض صیغه داو واقع

شد میانهٔ حرف مضارعت کسرهٔ تخفیف واو را حذف کردیم بعد از جانب

حرکت ما قبل اجتماع ساکنین شد میانهٔ یا و واو یا را حذف کردیم لیتوجوا شد لیتوجوا

خوانیم که مجهول است یعنی زیر را حذف کردیم لیتوج ما قبل آخر را فتحه اکرم

لیتوجی و حرف مضارعت را ضم کردیم لیتوجی شد لیتوجی طرف لیتوجم

کردیم بس غائب لیتوجی شد طرف حرف واو یا الف که لیتوجی لیتوجیا

لیتوجوا التوجی التوجیا التوجین لیتوجی لیتوجیا لیتوجوا

لتوجی التوجیا لیتوجین لا ادری لیتوجی لتتوجی لتوجیا اصل خود

لتوجوا در اصل لتوجیوا لیتوجوا در اصل لیتوجیوا بود یس

و صیغه های متحرک ما قبلش مفتوح را با الف قلب کردیم لتوجا و

لیتوجا و شد اجتماع ساکنین میانهٔ الف و واو الف را حذف

کردیم لتوجوا لیتوجوا الخ لتوجی بود در اصل لتوجیی در یک صیغه

کسره بر یای ثقیل کسرهٔ یا را انداختیم اجتماع ساکنین شد

میانه دو یا یکی یا را حذف کردیم لتوجی للتوجی بناب حاضر

طرلله

طریق صرفش این است که لاتَجِ لاتَجِیا لاتَجُوا لاتَجِی لاتَجِیا لاتَجِینَ لایَجِ
لایَجِیا لایَجُوا لاتَجِ لاتَجِیا لایَجِینَ لا اَجِ لانَجِ لاتَجِ در اصل لاتَو
جِ لاتَجِیا در اصل لاتَوجِیا لاتَجُوا در اصل لاتَوجِیا لاتَجِینَ در اصل
لاتَوجِینَ لایَجِ در اصل لایَوجِ لایَجِیا در اصل لایَوجِیا لانَجِ در ا
صل لاتَوجِ لاتَجِیا در اصل لاتَوجِیا لایَجِینَ در اصل لایَوجِینَ لا اَ
جِ در اصل لا اَوجِ لانَجِ در اصل لانَوجِ در هر یازده صیغه واو واقع شد
میانه حرف مضارعت و کسره تحتیه واو را حذف کردیم لاتَجِ لاتَجِیا لاتَجِ

لاتجیام

لایَجِ لاتَجِ لاتَجِ لاتَجِیا لایَجِینَ لا اَجِ لانَجِ کفیتم لاتَجُوا در اصل
لاتَوجِیُوا لایَجُوا در اصل لایَوجِیُوا در هر دو صیغه واو واقع شد میانه
حرف مضارعت و کسره تحتیه واو را حذف کردیم لاتَجِیُوا لایَجِیُوا شد ضمه
بر یا ثقیل ضمه یا را نقل بما قبل کردیم بعد از سلب حرکت ما قبل اجتماع
ساکنین شد میانه یا و واو یا را حذف کردیم لاتَجُوا لایَجُوا شد لاتَجِی
در اصل لاتَوجِی در یک صیغه واو واقع شد میانه حرف مضارعت و کسره

مخفف شود واو را حذف کردیم لا تیجِ شد لا تیجِ را خود یاد کن مجهول لا توجَ
رو جل را کسره دادیم لا توجِ ما قبل آخر را فتح کردیم لا توجَ شد و حرف
مضارعت را ضم کردیم لا توجَ شد طریقه صرف دادن آن چنین است لا
توجَ لا توجَیا لا توجَوا لا توجَی لا توجَیا لا توجَین لا توجَ لا توجَیا لا توجَوا
لا توجَی لا توجَیا لا توجَین لا اوجَ لا نوجَ لا توجَیا اصل جمع لا توجَوا
در اصل لا توجَیو لا توجَوا در اصل لا توجَیوا در هر دو صیغه یای متحرک ما قبلش مفتوح
را با الف بدل کردیم لا توجاو لا توجاوا شد اجتماع ساکنین شد میانه الف
و واو الف حذف کردیم لا توجَوا لا توجَوا شد لا توجَی در اصل لا توجَیِی در این
یک صیغه یای متحرک ما قبلش مفتوح را با الف بدل کردیم لا توجای شد اجتما
ع ساکنین شد میانه الف و یا الف را حذف کردیم لا توجَی شد
و اسم مکان طریقه صرف دادن آن چنین است موجَی موجَیان مواجی موجَی در اصل موجَی در این
یک صیغه یای متحرک ما قبلش مفتوح را با الف بدل کردیم موجان شد اجتماع ساکنین شد
میانه الف و تنوین الف را حذف کردیم موجَی شد موجَیان مواجی بس جمع
آلت طریقه صرف دادن آن چنین است میجاة میجاتان

مجیء زمجی ازان مو آ مجی در اصل مجای مجی ای در اصل موجایان
دریهم دو ضمه ثقیل بود یاکن ماقبل مکسور را به الف بیا قلب کردیم مجی ای
شد یا در قیع شد بعد از الف ثابت زاید یا را بهمزه قلب کردیم مجائی گفتیم
[illegible] طریقه صرف ذهاب است که از وحی وحیان وحون
وحیا وحیان وحیات ذوحی در اصل وحی بر وزن یک صیغه یای متحرک ما
قبل مفتوح را بالف قلب کردیم اوحی شد وحیانا با اصل خود او وحون در اصل
وحیون بود ضمه دو متحرک ما قبل مفتوح را بالف قلب کردیم او وحاون
شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و واو الف حذف کردیم او وحون
شد وحیا وحیان وحیات با اصل خود [illegible] یعنی
آوردیم از شش باب ثلاثی مجرد فعل یفعل است ماضی مفتوح العین و
مضارع است ماضی مضموم العین طریقه اشتغال او اینست که
فعل ماضی یفعل مضارع فعلاً مصدر ... فاعل اسم فاعل
مفعول اسم مفعول لم یفعل فعل جحد لا یفعل فعل نفی افعل امر لام

لیفعل امر بلام لا تفعل نهی حاضر مفعل اسم زمان و اسم مکان مفعال
اسم آلت افعل اسم تفضیل بطریقه صرف در این باب که این ماضی و مضارع
اسم فاعل و اسم مفعول اخر معلوم نیز بهر زمین فعل لیکن مخفی نماند که در
مضارع جحد و نفی و امر و نهی معلوم بهار الفعل امین صرف کرده میشود مجهول را
ینصح ابواب نصر ینصر صحیح این باب بطریق اشتقاق در این صیغه نصر
ماضی ینصر مضارع نصرة مصدر بمعنای یاری دادن ناصر اسم فاعل منصور
اسم مفعول لم ینصر نفی جحد لا ینصر نفی الحال امر بلام لینصر امر بلام لا تنصر
فعل نهی منصر اسم زمان و اسم مکان منصار اسم آلت انصر اسم تفضیل مخفی نماند که
فرق ما بین اسم زمان و اسم مکان این باب و دیگر باب اول این است که اسم زمان
و اسم مکان باب اول مفعل بکسر عین است و در غیر باب فتح و لفیف و ملتوی
و اما در باب ثانی مفعل بفتح عین است و در دیگر ابواب مثال مضاعف این
باب بطریقه صرف اشتقاق او این است که ردّ ماضی یرد مضارع ردّا
مصدر بمعنای قبول نا کردن راد اسم فاعل مردود اسم مفعول لم یرد نفی

فعل جحد لم یردّ و فعل نفی لا یردّ ردّ و اردد و امر غایب لیردّ لیردّا لیردّوا الخ
با لام لا یردّ لا یردّا لا یردّوا فعل نهی مردّ اسم زمان و اسم مکان مردّ آلة
اسم آلت مِردّ اسم تفضیل اردّ ماضی بسط بعضه صرف او این است که ردّ ردّا
ردّوا ردّت ردّتا رددن رددتَ رددتما رددتم رددتِ رددتما رددتنّ رددتُ
رددنا ردّ در اصل رَدَدَ بود ردّا در اصل رَدَدا بود ردّوا در اصل رددوا بود ردّت در
اصل رَدَدَت ردّتا در اصل رَدَدَتا بود در این سه صیغه حرکت دال اول را
انداختیم شرط ادغام که حصول سکون اول و تحرک ثانی است موجود شد
دال اول را در دال ثانی ادغام کردیم ردّ ردّا شد تا آخر شش از رددن تا رددت
رددنا به اصل خود [illegible] خود اسم که مجهول است نیز ردّ با اصل
کردیم رُدّ رُدّا شد ما قبل آخر را بجهت کسره کردیم رُدِدَ شد حرکت و هر متحرک
از ما قبل آخر است دور ضم کردیم رُدِدَ شد حرکت دال اول را انداختیم
شرط ادغام که حصول سکون اول و تحرک ثانی است موجود شد دال اول را در
دال ثانی ادغام کردیم رُدّ شد تا آخر بعض صرف او این است که ردّ ردّا رُدّوا ردّت

ردنا ردوا ردن ردت ردتما ردتم تا آخر ردکو در اصل ردد و ردد بود در
اصل رددا بود و در اصل رددوا بود در اصل رددن و رددت بود در اصل ردنا
دریافتی صیغه حرکت دال اول را اسقاط کرده اند بشرط ادغام که حصول
سکون ادغام دیگر ثانی ساکن موجود شد دال اول را در دال ثانی ادغام کردیم
ردّ ردا ردوا تا آخر شرح شد از ردن تا ردتن ردنا با اصل خود بر وفق مضارع
مثبت طریقه صرف آن الکتب که یرد یردان یردون ترد تردان یردن
ترد تردان تردون تردین تردان تردن ارد نرد یرد در اصل یردد
یردان در اصل یرددان یردون در اصل یرددون ترد در اصل
ترد تردان در اصل تردان باز ترد در اصل ترد تردون در اصل
تردون تردن در اصل تردد تردون تردین در اصل تردین باز تردان
در اصل تردان ارد در اصل اردد نرد در اصل نردد در همه صیغه
حرکت دال اول را نقل بما قبلش بشرط ادغام که حصول سکون ادغام
دیگر ثانی ساکن موجود شد دال اول را در دال ثانی ادغام کردیم یرد یردان
تا آخر

شد تا آخر یرددوا چو خواستیم که مجهول را سازیم رو باصلش آوردیم یرددُ حرکت دال
اولی را نقل بما قبلش کردیم یُرُدُّ شد ما قبل آخر را فتحه کردیم
یرددُ و حرف مضارعت ضم آوردیم یرددُ حرکت دال اولی
را نقل بما قبلش کردیم شرط ادغام که حصول سکون اولی و تحرک
ثانیست موجود شد دال اولی را ~~در دال ثانی یرددون~~
در دال ثانی ادغام کردیم یُرَدُّ شد علی هذا صرف او این است
یُرَدُّ یُرَدّان یُرَدّون تُرَدُّ تُرَدّان یُرْدَدْن تُرَدُّ
تُرَدّان تُرَدّون تُرَدّین تُرَدّان تُرْدَدْن اُرَدُّ نُرَدُّ
یرددُ یرددان در اصل یرددان یرددون یرددون
تا آخر در سیوم و ... صیغه حرکت دال اولی را نقل بما قبلش
کردیم شرط ادغام که حصول سکون اولی و تحرک ثانی نیست
موجود شد دال اولی را در دال ثانی ادغام کردیم یُرَدُّ
شد تا آخر یرددن باصل خود ماند و هم فاعل علی هذا القیاس

سب
ید عی

بسم

طرز عمل صرف در این است که راد در رادان راد ون راد ته رادنان

رادا ته راد و در اصل راد و در رادان در اصل رادان راد ون در اصل

راد و ون راد ته در اصل راد و ته رادنان در اصل راد و نان رادا

در اصل راد و ا در بیست و ششم صیغه حرکت دال اولی را انداختیم

شرط ادغام کردیم که حصول سکون وسطی دیگر که موجود شد دال

اول را در دال دوم ادغام کردیم رادنه تا آخر مرددن اسم مفعول طرز عمل صرف

از این است که مرد و مرددان مرد ون مرد ته مرد و نمین مرددم این مجموعه

دال ثانی را حرکت ضمه دادیم لم یردّ شد زیرا که ضمه اقوی حرکات است اگر

خواهیم در دال ثانی حرکت فتحه میدهیم زیرا که فتحه اخف حرکات است اگر

خواهیم در دال ثانی حرکت کسره میدهیم زیرا که الساکن اذا حرّک حرّک

بالکسر واقع شده است اگر خواهیم اعلال کرده با جمله [illegible] تا آخر بنیم

بعد از فک ادغام لم یردد در اصل لم یردد لم یرددا در اصل لم یرددا لم یرددا

لم یرددوا در اصل لم یرددوا لم یرددن در اصل لم یرددن لم تردد در اصل لم تردد لم ترددا

لم ترددی در اصل لم ترددی لم ترددا در اصل لم ترددا لم ترددن در اصل [illegible] صیغه

[illegible] اول را [illegible] ساکن کردیم شرط ادغام [illegible] مجهول [illegible]

اولی و حرکت [illegible] دال اولی را در دال ثانی ادغام کردیم لم یرد

لم یردّا تا آخر لم یرددن [illegible] مجهول لم یرد را خواهیم که

مجهول بسازیم لم یرد [illegible] لم یرد شد تا آخر [illegible] کردیم لم یردد حاصل مر

و حرف مضارع [illegible] ضم کردیم لم یرد شد حرکت دال اول را دادیم ما

قبل کسره دادیم اجتماع ساکنین شد میانه دو دال دال ثانی را

حرکت ضمه وار ایسه ایردرلر شرط ادغام که حرف معتل ساکن اولی و حرکت
تامه موجود ایسه دال اوطه ردان [illegible] ثانی ادغام کردیلر ایردرلر
اخرینی حرکت فتحه وار ایسه ایردرلر زیرا که فتحه اخف حرکاتدر
اگر خواهم دال ایده نکسره مه زیرا که البا کسره حرکه حرکت کسره
واقع ایسه سبب اگر خواهم اعلال تارکت مثلا [illegible] ایردرلر [illegible]
بعد از انکه ادغام [illegible] دال [illegible] که لم یردد لم یردد لم یرد
لم یردد الم تردد لم تردد لم تردد الم یردون لم [illegible]
19 لم [illegible] لم تردد لم تردد لم تردد لم تردد الم تردد لم تردد
لم تردون لم اردد لم اردد و لم نردد لم تردد لم تردد و لم نردد و
لم یردد اصل لم یردد لم یردد اصل لم یردد لم یردد اصل لم
[illegible] و [illegible] اردد اصل [illegible] لم یردد اصل لم [illegible] و در [illegible]
ضمه حرکت دال اول دال [illegible] بعد [illegible] اجتماع ساکنین
بعد [illegible] دال دال [illegible] حرکت ضمه ادغام ایردرلر شرط

[illegible]

١١٦٤١٣

ادغام که حصول سکون اولی و تحرک ثانیست موجود شد دال اولی را در
دال ثانی ادغام کردیم ایرد گشت اگر خواهیم در دال ثانی حرکت کسره میدهیم
بنابر وجه مذکور و اگر خواهیم در ثانی حرکت فتحه میدهیم زیرا که فتحه اخف حرکاتست
اگر خواهیم اعلالی نا کرده با حالش میکذاریم ایرددن بعد از حکم ادغام
ایردا در اصل لم یرددا ایردوا در اصل لم یرددوا ایردا در اصل لم ترددا
اتردوا در اصل لم ترددوا اتردی در اصل لم ترددی و باز اتردد در اصل لم ترددن
در سه صیغه حرکت دال اولی را نقل با قبلش کردیم شرط ادغام که
حصول سکون اولی و تحرک ثانیست موجود شد دال اولی را در دال ثانی
ادغام کردیم لم یردا لم یردوا شد بنا و ضمیر لم یرددن لم ترددن باصل خود
لا یرد نفی طریقه صرف وی اینست که لا یرد لا یردان لا یردون
لا ترد لا تردان لا یرددن لا ترد لا تردان لا تردون لا تردین لا ترددن
لا ترددن لا ارد لا نرد اعلال معلوم و مجهول او مثل اعلال مضارعست
که دوازده صیغه را یکی اعلال کرده میشد غیر از دو صیغه جمع مونث

ردام با لام حرف ناقصه حرف و این است که ز رد و ز رد ار رد ز رد از رد ا
رد رد ار رد ون رد ور رد و در اصل ارددو و زن یک صیغه حرکت دال
اول را نقل بما قبلش کردیم اجتماع ساکنین شد میانه دو دال دال
نامنداز حرکت ضمه لا دیم ارد شد بشرط ادغام که حصول سکون اول
و تحرک ثانیست موجود شد دال اولی را در دال ثانی ادغام کردیم
ارد شد از همزه مستغنی شدیم همزه را حذف کردیم رد شد و جزش
را حرکت کسره دادیم رد شد زیرا که اصل ساکن اذا حرک حرک بالکسر
واقع شده است اگر خواهیم باصل میگذاریم ارددمیگوییم بعد از فک بیکس ۶
ادغام ردا در اصل ردد اردد در اصل ارددو اردوا در اصل اردد
دو و دریم چهار صیغه کنند دال اول را نقل بما قبلش کردیم بشرط
ادغام که حصول سکون اول و تحرک ثانیست موجود شد دال اول را
در دال ثانی ادغام کردیم ارد شد از همزه مستغنی شدیم همزه را حذف
کردیم رد شد اه اردن بمعنی ... اند که حجت ملعنه استغفار

از همزه برو سبب همزه آوردن در اول کلمه و دفع از ابتدای
ابتدا بساکن کنند بسبب فقیکه حرکت دال اولی برآورد شود را متحرک
ملفوظ و درین صورت محتاج بایراد همزه در اول الکلمه نشویم
زردد و زدّ را از زرد خواستیم که امر کنیم به وعمل عمل اول آنکه فتحه
در آخر کلمه زرد کردیم مدغم بود بحال خود گذاشتیم آمدیم بعمل دوم
آنکه حرف مغایر حرکت در انداختیم نظر تا بحال حرف مغایر بخت
کردیم دیدیم متحرک امر تمام شد رو شد ردّ را از زردان رد و را از
زردون رد را از زردین رد را از زردان امر کنیم به وعمل
عمل اول آنکه نظر در زجیر این چهار صیغه کردیم نونهای اعرابی
بود انداختیم زردا زردوا زردی زردا شد آمدیم بعمل دوم که حرف
مضارعت است در انداختیم نظر بحال حرف مضارعت مکسور دیدیم متحرک
امر تمام شد ردا و ردوا و ردی و ردا شد اردون را از زردون خواستیم
که امر کنیم به وعمل عمل اول آنکه نظر در آخر کلمه زردون کردیم دیدیم

دیدیم نون جمع مونث بود یکی پیش گذشته حمل کردیم با دو حرف
مضارع خفیف اند حتیم لفظ یا یه حرف مضارعست گردیم
ابتدا ساکنین هست تعذر لفظ بعین فعلش کردیم مضموم پیش
همزه وصل مضمومه را آوردیم ازدوان گفتیم لیردا امر بالام
حرف اوست تا لیرد لیردا لیردوا لیردی لیردا لیردن لترد لتردا لترد لترد
لتردا لتردن لارد لاردا لارد لارد لترد لترد لترد لترد
لیردا لیرد در اصل لیردو لترد در اصل لترد و لارد در اصل لارد
لترد در اصل لترد دردیم چهار سبعه حرکت دال اوسط را در دال
نقل کردیم ساکن کردیم اجتماع ساکنین لند میانه دو دال دوال یا
را حرکت دادیم ضمه دادیم لیردوا شرط ادغام که حصول سکون
ادغام و تحرکی ثانی موجب شد دال دوم را در دال ثانی ادغام
کردیم لیرد شد زیرا که ضمه اقوای حرکات است اخیر شی را حرکت
فتحه دادیم لیرد میگوییم زیرا که فتحه اخف حرکات است اگر خواهیم اخیر

آخر یشد را حرکت کسره میدهیم زیرا که التقاء ساکنین شد و آخر حرکت
لکسر دادیم یشد شد و سبب کرده ایم اعلال نادر بود با جمیع میکنیم
زیرا نیست ساکنین بعد از حرکت ادغام یرد اصل یرد د الیردد ا
در اصل یردد الیرد اود اصل یرددا در بیست صحیح حرکت دال
اول را نقل با قبل کردیم شرط ادغام که حصول سکون اول
و تحرک ثانی است موجود شد دال اول را در دال ثانی ادغام کردیم
یرد الیرد والیرد شد یرددن شد با اصل خود یرددا خود بسیم
تمام مجهول سیار زیم با اصل کردیم یرد شد ما قبل آخر را فتح
کردیم یرد شد و حرف مضارع را ضم کردیم یرد شد مثل فعل
را تقدیم کردیم بر سیاق ثابت یرد شد حرکت دال اول را نقل با
قبل کسیر دادیم اجتماع ساکنین شد میانه دو دال دال ثانی را
حرکت ضمه دادیم زیرا که ضمه اقوی حرکات است شرط ادغام که حصول
سکون اول و تحرک ثانی است موجود شد دال اول را در دال

تا ادغام کردیم لبرد شد اگر خواهیم آخر شبرا حرکت فتحه میدهیم
زیرا که فتحه بود ایشم اخف حرکات است و اگر خواهیم اعمال اکردیم با صلش
میکنیم ازیرا که سبب کسر بعد از حکت ادغام طرفحه حرف ادراج
است که لبرد و لبرد و البرد و لبرد و لبرد و البرد و البرد و البرد و
لبرد و لبرد و لبرد و لبرد و البرد و البرد و لبرد و لبرد و لبرد و البرد
لاارد و لاارد و لاارد و لبرد و لبرد و لبرد و لبرد و لبرد و لبرد در
اصل لبرد و لبرد و لبرد و لبرد در اصل لبرد و لاارد در اصل لاارد
لبرد در اصل لبرد و در بنج صیغه حرکت دال اولی را نقل بما قبلش
کردیم اجتماع پس کشتن شد میانه دو دال دال ثانی را حرکت
فتحه دادیم لبرد شد شرط ادغام که موجب شد دال اول را در
دال ثانی ادغام کردیم لبرد شد بعد حرکت اگر خواهیم زیرا دال ثانی
حرکت فتحه میدهیم لبرد میگوییم زیرا که فتحه اخف حرکات است و اگر
خواهیم در دال ثانی حرکت کسره میدهیم لبرد میگوییم زیرا که اصل سکون

ادغامی

دوم حرکت ما قبل کسره واقع شده است اگر خواهیم اعلال کنیم

یا حملش میکنند در یم لیرتدد آخر نیز ساکن بعد از فک ادغام لیرتدا

در اصل لیرتددا لیرتدوا در اصل لیرتددوا لیرتدد در اصل لیرتدد

لیرتدا در اصل لیرتددا لیرتدا در اصل لیرتددا لیرتدا در اصل لیرتد

دوا لیرتدا در اصل لیرتددا در بن هفت صیغه حرکت دال اوسط

را نقل بما قبل کردیم شرط ادغام که حصول سکون اولی و

تحرک ثانی است موجود شد دال اوسط را در دال ثانی ادغام کردیم

لیرتدوا لیرتددن تا آخر فعل لیرتددن لیرتددن با حمل جحد لا ترتد نفی

طریقه صرف جحد بالنون لا ترتد لا ترتدا لا ترتدوا لا ترتد لا ترتدا

لا ترتد لا ترتدا لا ترتددن لا یرتد لا یرتدا لا یرتدوا لا یرتد لا یرتدا لا

لا ترتد لا ترتدا لا ترتدوا لا ترتد لا یرتددن لا ارتد لا ارتد لا ارتد

لا ترتد لا ترتدا لا ترتد لا ترتد در اصل لا ترتد لا یرتدد در اصل لا یرتدد لا ترتد

در اصل لا ترتد لا ارتد در اصل لا ارتد لا ترتد در اصل لا ترتد در بن پنج صیغه

حرکت دال اول را نقل به ما قبل کردیم اجتماع ساکنین شد میانه دو
دال دال ثانیه را حرکت ضمه دادیم لاتردد شد شرط ادغام که حصول سکون
اول و تحرک ثانیست موجود شد دال اول را در دال ثانی ادغام کردیم
لاتردّ شد پس لکن بعد ذلک ادغام لاتردّ و در اصل لاتردد و لا
تردد و در اصل لاتردد و لاتردد و در اصل لاتردد و لاتردد و در اصل
لاتردد و لاتردد و در اصل لاتردد و لاتردد و در اصل لاتردد و لاتردّ
در اصل لاتردد در تخفیف حرکت دال اول را به ما قبل کسر دادیم
شرط ادغام که حصول سکون اول و تحرک ثانیست موجود شد دال اول
را در دال ثانی ادغام کردیم لاتردّ شد تا آخر لاتردّان لاتردّدن
با اصل خود [illegible] ردّ به عمل کردیم لا
تردد شد ما قبل امر را فتح کردیم لاتردد شد و حرف مضارعت را فتح کردیم
لاتردد شد حرکت دال اول را نقل به ما قبل کردیم اجتماع ساکنین
شد میانه دو دال دال ثانی را حرکت ضمه دادیم لاتردد شد شرط ادغام که
حصول سکون اول و تحرک ثانیست موجود شد دال اول را در دال ثانی

ادغام کردیم لا تردّ شد تا آخر نون اخیر سین را حرکت فتحه دادیم لا تردّ شد زیرا که
فتحه در یوم اخف حرکات است اگر خواهیم دال ثانی را حرکت کسره میدهیم
زیرا که الساکن اذا حرک حرک بالکسر در وقع شده است اگر خواهیم اعلال
تا که حاصل میکند اریم لا تردد نیست که بعید شد ثلث ادغام طرق به حرف دادیم
که لا تردن لا تردن لا تردد لا تردد لا تردن لا تردن آخر شش لا تردد ... لا تردد
لا تردد در اصل لا تردد لا تردد در اصل لا تردد و لا تردد در اصل لا تردد و لا تردد
در اصل لا تردد در دو بین میم جمع به حرکت دال اولی را نقل بما قبلش
کردیم اجتماع ساکنین شد میان دو دال دال ثانی را حرکت فتحه دادیم
شرط ادغام که معمول است سکون دال اول و حرکت ثانی موجود شد دال اول
را در دال ثانی ادغام کردیم خصوصیات کثیر لا تردّ شد تا آخر شش اخیر سین
را حرکت فتحه دادیم لا تردّ شد زیرا که فتحه اخف حرکات است اگر خواهیم حرکت
کسره میدهیم لا تردّ میگوییم زیرا که الساکن اذا حرک حرک بالکسر را
وقع شده است اگر خواهیم اعلال کنیم حاصل میکند اریم لا تردد شد ثلث

بعد از حکایت و نهی لا تمرّوا در اصل لا تمرروا و لا تمرّوا در اصل لا تمرروا
لا تمرروا در اصل لا تمرروا لا تمرّوا در اصل لا تمرروا و لا تمرّوا در اصل لا تمر
روا لا تمرّوا در اصل لا تمرروا و لا تمرّوا در اصل لا تمرروا و در بعضی
صیغه حرکت دال اول را نقل بما قبل کردیم بشرط ادغام که صیغهای کو
ادغام و حرکت ثانی موجود شد و دال اول را در دال ثانی ادغام کردیم لا
تمرّوا لا تمرّوا تا آخر لا تمرّوا لا تمرّوا تا آخر قیاس جمع مرّ امر مرّوا
و اسم مکان ظرف بفتح عین در اصل که مرفّ مردّ این مراد مردّ در اصل
مردد مردّان در اصل مرددان پس حرکت دال اول را نقل
بما قبل کردیم بشرط ادغام که ... متحرک ثانی موجود شد
دال اول را در دال ثانی ادغام کردیم مرد ... جمع مکسر
مردّ اسم آلت ظرف مرنا در اصل که مردّ و مردّان مراد ... صیغه
صیغه بکل نحو اردد ... ظرف دال در اصل که اردّ اردّان اردد
ردّا ردّان ردّ ... اردد در اصل اردّ اردّان در اصل اردّ دان اردد

در اصل

دراصل رَدَدَ بود در هر سه صیغه حرکت دال اولی را نقل کنانیم قبلش
کردیم شرط ادغام که حصول سکون اولی و تحرک ثانیست موجود شد
دال اولی را در دال ثانی ادغام کردیم ردّ ردّا ردّوا شد ردّوا
دراصل رددوا ردّنا دراصل رددنا ردّتا دراصل رددتا در بقیه
صیغه شرط ادغام موجود نشد حصول سکون اولی و تحرک ثانی دال
اولی را در دال ثانی ادغام نکردیم رددن رددت تا آخر نحو ردد مثال
مضاعف اسمها ودود و لقب مانند ودود که مثال مضاعف
این باب [illegible] اصل [illegible] ودّ و اصل او ودد [illegible] مثال
و مضاعف [illegible] لا [illegible] و مثال از مضاعف
به گونه جمع آمد [illegible] اجتماع مثال و مضاعف [illegible] مثال
از یک جنس جمع شد نه آن دو حرف [illegible] واو که حرف
مضاعف [illegible] در مقابل فا آمده و مثال [illegible] واو [illegible]
و دو دال از یک جنس در مقابل عین و لام آمده که مضاعف

بحث سیم در اعلال و در تصغیر آن بدانکه کلمه نحو چون معتل شد ابدال
کلمه نحو کرده اند از جهت ثقل اجتماع دو واو زیرا که در مضاعف نیست
بخلاف ود که مثال در مضاعف است طریقه اشتقاق او این است که
ودّ ماضی بود مضارع یودّ و ودّا مصدر بمعنای دوست داشتن وادّ
اسم فاعل مودود اسم مفعول لم یودّ لم یودّا لم یودّوا فعل جحد
لا یودّ فعل نفی [illegible] ودّ ودّا ودّوا امر حاضر لام لیودّ لیودّا
لیودّوا امر بلام لا تودّ لا تودّا لا تودّوا فعل نهی مودّ اسم زمان
واسم مکان مودّ اسم آلت وداد اسم تفضیل [illegible] که طریقه صرف
و اعلال ماضی و مضارع اسم فاعل و اسم مفعول [illegible] امر معلوم و
مجهول بعینه صرف و اعلال [illegible] نوشته شده
و ادغام [illegible] بعینه ادغام بود مثال اجوف این باب [illegible]
و [illegible] ادغام [illegible] مضارع و [illegible] مصدر بمعنای [illegible]
شدن [illegible] از [illegible] و [illegible] ساکن [illegible]

در اصل لغت حدیث از این حدیث رسول علیه السلام میدانم
که لا یبولنّ احدکم فی الماء الدائم ای الساکن یعنی البته بول نکند
یکی از شما در آب ساکن یعنی ایستاده در اینجا اسم فاعل بود و هم اسم
مفعول هم بود و هم فعل جحد لا بود و هم فعل نفی و هم امر به لام لیدم امر با
لام لا ندم و نهی مدام اسم زمان و اسم مکان بود و هم اسم آلت
ادام اسم تفضیل و دام به معنی طریقه صرف در این کتاب که دام داما داموا
دامت دامتا دمن و دمت دمتما دمتم دمتِ دمتما دمتن دمت دمنا دام در
اصل دوم دواما در اصل دوما و داموا در اصل دوموا دامت در اصل
دومت دامتا در اصل دومتا در هر صحیح مضموم واو متحرک ما قبلش
مفتوح را الف بدل کرده ایم دام داما داموا دامت دامتا دمن
دمتَ در اصل دومتَ دمتما در اصل دومتما دمتم در اصل دومتم دمتِ
در اصل دومتِ دمتما در اصل دومتما دمتن در اصل دومتن دمت
در اصل دومت دمنا در اصل دومنا در این چهارده صیغه نقل کردیم

اجوف واوی مفتوح العین ، اجوف واوی مضموم العین
دُوِمَ شد ضمه بر واو ثقیل ضمه را از واو نقل به ما قبلش کردیم بعد از
سلب حرکت ما قبل اجتماع ساکنین شد در واو و میم واو را حذف کردیم دُمْنَ
دُمْتُ شد تا آخر دوام را چون خواستیم که مجهول بسازیم رد به اصلش کردیم دَوَمَ
ما قبل آخر را کسر کردیم دَوِمَ و هر متحرکی پیش از ما قبل آخر بود او را ضم کردیم
دُوِمَ کسره بر واو ثقیل کسره را از واو نقل به ما قبلش کردیم بعد از سلب حرکت
ما قبل دِوْمَ شد واو ساکن ما قبلش مکسور را به یا قلب کردیم دِیمَ شد در بقیه
صرف او این است دیم دیما دیموا دیمت دیمتا دمن دمتَ دمتما دمتم
دمتِ دمتما دمتن دمتُ دمنا دیم در اصل دُوِمَ دیما در اصل دُوِما
دیموا در اصل دُوِموا دیمت در اصل دُوِمَت دیمتا در اصل دُوِمَتا در هیچ
هیچ صیغه کسره بر واو ثقیل کسره را از واو نقل به ما قبلش کردیم بعد از سلب
حرکت ما قبل دِوْمَ شد واو ساکن ما قبلش مکسور را به یا قلب کردیم دیم
شد تا آخر دمن در اصل دُوِمن دمت در اصل دُوِمت دمتما در اصل

دومتما

دو منی دمنم دراصل دو منم دمنے دراصل دو منے دمنما دراصل
دو منما دمنی دراصل دو منی و منت دراصل دو منت دمنا در
اصل دو منا دربن نه صیغه کسره بر واو ثقیل کسره واو را انداختیم ا
بجای آن شد میانه واو میم واو را حذف کسره میم ومن شد تا آخر صیغه
منفی نمانند که مجهول دوام طرز لغت بگرما که نیز اعلال واو را وی نوشته شود
نبطو بوی ارکی مدبدام فعل مضارع منفی طریقه صرف و این شنو که
بدوم بدومان بدو بدومون تدوم تدومان بدومن تدوم تدومان تدو مون
تدومین تدومان تدمن ادوم تدوم بدوم دراصل بدوم بدومان
دراصل بدومان بدو مون دراصل بدو مون تدوم دراصل تدوم تدومان
دراصل تدومان باز تدوم دراصل تدوم تدومان دراصل تدومان تدو
مون دراصل تدو مون تدومین دراصل تدومین تدومان دراصل تدومان
ادوم دراصل ادوم تدوم دراصل تدوم و درین کاز ده صیغه ضمه
بر واو ثقیل ضمه واو را انداختیم بدومن شد چنانکه بدومن در

بدومی بدمی و در اصل بدومی و در این دو صیغه فوق نیز بالفعل خمسه
واو را اندام اجتماع ساکنین شد میانه دال و میم واو را حذف
کردیم بدمی بدمی شد بدومی بدمی ... مجهول اسم از مرد
بجعلش کردیم بدوم شد تا قبل آخر را فتح کردیم بدوم و در حروف مضارع
رافع کردیم بدوم حرکت واو را نقل بما قبلش کردیم و واو را بمناسبت حرکت
مضموله بقلب کردیم بدام شد ... که بدام بدا
بدامون بدام بدامی بدام بدامند بدامون بدامین بدامند بدمی و دوم
بدام بدام و در اصل بدوم بدامی در اصل بدومی بدامون در اصل بدومون
تا آخر غیر از دو صیغه جمع مونث ... دو از دو صیغه حرکت واو را
نقل بما قبل کردیم و واو را بعلت حرکت معموله بالف قلب کردیم بدام شد
تا آخر بدمی در اصل بدومی بدمی در اصل بدومی در این دو صیغه
واو را نقل بما قبل کردیم و واو را بعلت حرکت معموله ... کردیم بدا
شد ... ساکن ... میانه ... الف ... کردیم بدمی ...

بدمین

زی ز

مدمن شد دامّ اسم فاعل طریقه صرف او این است بدانکه دامّ دامّان
دامّون دامّة دامّتان دامّات دامّ در اصل دامِم بود دامّان در اصل دامِمان
دامّون در اصل دامِمون بود دامّة در اصل دامِمة بود دامّتان در اصل دامِمتان
دامّات در اصل دامِمات در این شش صیغه دو حرف از یک جنس جمع آمد اول را ساکن کرده
در ثانی ادغام کردند دامّ دامّ شد مدموم اسم مفعول طریقه صرف او
این است که مدموم مدمومان مدمومون مدمومة مدمومتان مدمومات
در اصل مدموم بود مدمومان در اصل مدمومان مدمومون در اصل مدمومون
مدمومة در اصل مدمومة مدمومتان در اصل مدمومتان مدمومات در
اصل مدمومات در این شش صیغه همه بر اصل خود ماند
سکون ساکن ... آخر لم یدم
فعل جحد طریقه صرف او این است لم یدم لم یدما لم یدموا لم تدم لم تدما
لم یدممن لم تدم لم تدما لم تدموا لم تدمی لم تدما لم تدممن لم ادم لم ندم
در اصل لم یدمم بود لم یدما در اصل لم یدمما لم یدمن در اصل لم یدممن

در اصل لم تدعوی بود لم تدعین در اصل لم تدعوین بود لم ادع در اصل لم ادعو بود لم ندع
در اصل لم ندعو بود درین سه صیغه بسبب جزم واو ساکن حذف شده و اول را اسکان کردند
اجتماع ساکنین شد میانه واو و نون واو را حذف کردند لم یدعوا شد لم یدعوا
لم یدعونا در اصل لم یدعونا بود لم یدعوا در اصل لم تدعونا بود لم تدعوا
در اصل لم تدعوا لم تدعوم در اصل لم تدعو لم تدعوا لم تدعونا در لم تدعوا
صیغه ضمه بر واو ثقیل بود ضمه واو را انداختند لم یدعوا لم یدعونا آخر لم یدعوا
را چون صیغه مجهول ساختیم رد با اصل کردیم لم یدعوا لم یدعونا قبل آخر را فتح
کردیم لم یدعو و حرف علت متحرک ما قبل مفتوح لم کردیم لم یدعو شد حرکت
واو را نقل بماقبل کردیم واو را الف ساختیم حرکت منقوله
با الف قلب کردیم یدعا شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و میم الف
را حذف کردیم لم یدع شد طریقه صرف او الی آخر لم یدعوا لم یدعیا
لم یدعوا لم تدع لم تدعیا لم یدعین لم تدعی لم تدعیا لم تدعوا لم تدعی
لم تدعیا لم تدعین لم ادع لم ندع در اصل لم یدعو بود لم یدعی در اصل

لم تدعو

یا ندوم یا بدومن در اصل لم یدومن بود [illegible] و نمیرد در اصل لم [illegible] در [illegible]
حرکت او را [illegible] نقل کردیم واو را [illegible] منقول [illegible] کردیم
[illegible] شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و میم الف را حذف کردیم [illegible]
شد تا آخر [illegible] در اصل [illegible] بود [illegible] در اصل لم [illegible] بود [illegible] در
اصل لم [illegible] در اصل لم [illegible] در اصل لم [illegible]
در [illegible] حرکت [illegible] را نقل [illegible] کردیم واو را [illegible]
معوله [illegible] کردیم [illegible] شد تا آخر [illegible] حرفهای [illegible]
[illegible] مثل مضارع [illegible] طرز [illegible]
[illegible] در اصل [illegible] در اصل [illegible]
[illegible] واو را [illegible] کردیم اجتماع ساکنین
شد میانه واو [illegible] واو را حذف کردیم [illegible]
شد [illegible] در اصل [illegible] در اصل [illegible] در اصل [illegible]
[illegible] در اصل [illegible] واو را [illegible] کردیم [illegible]

از مد ودم

نوزدهم مستقبل بر وزن یدعو و همه او و دم [illegible]

بر وزن [illegible]

[illegible]

[illegible]

لیدم امر باللام از طرف غایب و در این بحث که لیدم لیدما لیدموا

لتدم لتدما لیدمن لادم لندم لیدم در اصل لیدوم بود لتدم در اصل

لتدوم لیدمن در اصل لیدومن لادم در اصل لادوم لندم در اصل لندوم

در این همه ضمه بر واو ثقیل بود ضمه واو را نقل کردیم اجتماع ساکنین شد

میان واو و میم واو را حذف کردیم لیدم شد ما آخر لیدما ودر اصل لیدوما

لیدموا در اصل لیدوموا و لتدما در اصل لتدوما و از این سه صیغه

ضمه بر واو ثقیل ضمه واو را نقل کردیم لیدموا شد [illegible]

[illegible]

[illegible]

کردیم و او را بمکان حرکت منقوله بجهت ربع تنندام تنند رباعی
سکون تنند مع الف میم الفواصل حذف کردیم تنندم مقطوعات بر حسب
نقدیم کردیم تنندم شد ... حرف دار که تنندم تنندا تنندامو تنندام تنندا
تنندمن تنددم تنندتا تنندامو تنندم تنندا تنندمن لادم تنندم تنندم و در
اصل تننددم تنندمن در اصل تنند و من تنندم و در اصل تنددم تنندم و در اصل
تننددم تنندمن در اصل تنند و من لادم در اصل لادم تنندم و در اصل تننددم
درین هر صورت حرکت او را العل یا قبل کردیم و او را بمکان حرکت
منقوله بقبل کردیم تنندام شد اصلا ساکنین شد میانه الف
بم الفواصل حذف کردیم تنندم شد تا آخر تنندا اما شد در اصل تنند و تنندا موا
در اصل تننددمو تنندام و در اصل تنددم تنندا اما در اصل تنند و تنندا
در اصل تنند ... تنندامو و در اصل تنددمو تنندا اما در اصل تنند و تا درین
هر صورت حرکت او را العل یا قبل کردیم و او را بمکان حرکت
منقوله بقبل کردیم تنندا اما شد تا آخر الا تنندم ...

ع ۱۸۶/۱

جزم وا در آنست که لاندم لاندما لاندموا لاندما لاندموا آخر لاندم
در اصل لاندم لاندمی در اصل لاندمین لاندم در اصل لاندوم لاندم
در اصل لاندم لاندمی در اصل لاندمین لاندوم در اصل لاندوم لاندمی
در اصل لاندم در یهم جمعیت نقطه داد بعمل جمله واو را ثقل یا حذف
کردیم اجتماع ساکنین شد میانه واو میم واو را حذف کردیم لاندم شده
لاندما در اصل لاندما لاندموا در اصل لاندموا لاندم در اصل لاندم
لاندمه در اصل لاندمه لاندما لاندموا در اصل لاندموا لاندما در اصل
اصل لاندما در یهم جمعیت نقطه ضمه داد بعمل جمله واو را ثقل یا حذف
کردیم لاندما لاندموا شد اگر لاندم را لاندما که مجهول بسازیم
با جمله یکسان یعنی لاندوم را اصل اجر را فتح کردیم لاندوم و حرف مضارع را ضم
کردیم لاندوم شد مرکب واو را ثقل یا حذف کردیم واو را بجای جنس حرکت
منقول الف قلب کردیم لاندام شد اجتماع ساکنین شد میانه الف
میم الف را حذف کردیم لاندم شد طرف حرف دال بجهت لاندم

لاندما در اصل

لاندما

لاندم در اصل

ندم

لاندما لاندموا لاندم لاندما لاندمن لایدم لایدما لایدمو بلا ا

لاندما لایدمن لاادوم لاندم لاندم در اصل لاندوم لاندمن در اصل لا

ندمن لایدم در اصل لایدوم لاندم لاندوم لایدما در اصل لایدما

لا ادم در اصل لاادوم لاندوم در بیع عنصر و حرکت داد در انتقال

بملک کردیم و در انتساب حرکت منقوله آن فلک دیم لاندام شد تا ع

ب لکین میانه را حذف کردیم او را حذف کردیم لاندم شد تا آخر لاندم در

اصل لاندوما لاندمو در اصل لاندومو الاندام در اصل لاندوم لاند

در اصل لاندوما لایدما در اصل لایدوما لایدموا در اصل لایدومو

لاندما در اصل لاندوما در بیع عنصر حرکت داد در انتقال بملک کردم و در

بملکت حرکت منقوله باز فلک کردیم لاندوما شد تا آخر مدام اسم رمال

د اسم مثال طرح حرف اوا المیم مدام مداما مدادم مدام

در اصل مدوم مداما در اصل مدوما در بیع عنصر حرکت داد در

نقل بملک کردیم در انتساب حرکت منقوله آن فلک کردیم مدام مداما ...

مداوم با صل خود مداوم اشبه لیت النقص ورد او الف مداوم مداوان
مداوی بمداوم در اصل مداوم مداومان در اصل مداوه و مکان سپس
در صیغه حرکت واو انتقل را به ماقبلش کردیم تا
بجهت حرکت منقوله بالف قلب کردیم مداوم مداوان
مداوی مداوم در اصل مداوم ادوم اسم تفضیل از وصف واو افعل است که
ادوم ادوان ادومون ادوما ادوماین ادوما مثبت ادوم در اصل ادوم ادو
در اصل ادوه ادوان در اصل ادومان ادومون در این صیغه حرکت واو را
نقل با قبل کردیم بجهت حرکت منقوله بالف قلب کردیم ادوام ادوامان ادوامون
در صیغه دیگر با صل خود [illegible] مثال ناقص بر وزن فعل یفعل بضم عین الفعل
او در انجیک دعا یدعو مضارع دعوة بفتح دال مصدر بمعنی خواندن
بدین دعوة بفتح دال نیز مصدر بمعنی خواندن بطعام دعوة بکسر
دال نیز مصدر بمعنی خواندن به نسبت [illegible] دعوة بضم دال بمعنی
خواندن بدین بفتح بطعام بکسر [illegible]

واو مح

مدعو اسم مفعول الم مدعو معنی چه دلالت دعوا معنی غزا دعوا مدلالام

لبدعا امر با لام لا بدع نهی حاضر مدعی اسم زمان و اسم مکان اسم

آلت ادعی اسم تفضیل دعی ماضی مجهول دعوی [illegible] اصل دعاوی

دعوی را عیاذ [illegible] دعیا دعیو دعیت دعیتا [illegible] دعیا

دعوو در اصل دعوو بود یک صمه واو واقع شده در طرف ما قبلش غیر ضم واو را بیا قلب

کردیم دعی شد یای متحرک ما قبلش مفتوح را با الف قلب کردیم دعا شد اجتماع

ساکنین شد میانه الف و او الف را حذف کردیم دعوا شد دعیت اصل دعوت

دعیت در اصل دعوتا در [illegible] صمه و واو واقع شد در طرف ما قبلش غیر ضم

واو را بیا قلب کردیم دعیت دعیتا شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و یا الف را

حذف کردیم دعت دعتا [illegible] شد دعین در اصل دعوین دعیت در اصل دعوت

دعینا در اصل دعونا دعیتم در اصل دعوتم دعیتما اصل دعوتما دعیتما در اصل

دعوتما دعیتن در اصل دعوتن دعیت در اصل دعوت دعینا در اصل

دعونا در بینه ضمه و واو واقع شد در طرف ما قبلش غیر ضم واو را بیا قلب

۷ دعوا شده دعیا در اصل دعوا

واو واقع شده ست در طرف

ما قبلش غیر ضم واو را بیا ختم

دعیا شده دعوا و دعو

دعو و واو واقع شده

در طرف ما قبلش غیر ضم واو را

بیا قلب کردیم دعیو شد

یای متحرک ما قبلش مفتوح را الف

قلب کردیم دعوا و صح

کردیم و علی هذا القیاس تا آخر و چون خواستیم که مجهول بسازیم رد با اصل کردیم
دعو ما قبل آخر را کسره دادیم دعو شد و بتحرک نفس و انفتاح ما قبل واو را یا کردیم
دعو شد واو واقع شد در طرف ما قبل مکسور واو را با یا قلب کردیم دعی شد
تا آخر یدعو مضارع معلوم ... اصل یدعو بود یدعوان یدعون
تدعو تدعوان یدعون تدعو تدعوان تدعون تدعوان تدعین تدعوان
تدعون ادعو ندعو یدعو در اصل یدعو بود تدعو در اصل تدعو بود تدعو در
اصل تدعو بود ادعو در اصل ادعو بود ندعو در اصل ندعو بود در این پنج صیغه ضمه بر واو
ثقیل بود او را انداختیم یدعو ندعو شد تا آخر یدعون در
اصل یدعوون بود تدعون در اصل تدعوون بود در این دو صیغه ضمه بر واو ثقیل
بود او را انداختیم یدعون تدعون شد تدعین در اصل تدعوین بود در این صیغه
کسره بر واو ثقیل بود او را نقل کردیم بعد از سلب حرکت ما قبل
التقاء ساکنین شد میانه واو و یا واو را حذف کردیم تدعین شد
و چون خواستیم که مجهول بسازیم رد با اصل کردیم یدعو ما قبل آخر را

کردیم

التقاء ساکنین شد میانه واو و یا واو را حذف کردیم صح

صحیح

کرده‌ایم و حرف مضارعت را هم کردیم یدعوونه واو واقع شد در طرف

ماقبل او مضموم واو را بیا قلب کردیم بعد از آن یاء متحرک ماقبلش مفتوح را

الف قلب کردیم یدعی شد ظرفیه حرف او در آن که یدعی یدعیان یدعون

تدعی تدعیان یدعین صحیح تدعی تدعیان تدعون تدعین تدعیان تدعین

ادعی ندعی ... را اصل یدعو تدعی در اصل تدعوا ... در اصل یدعوا ادعی

در اصل ادعو ندعی در اصل ندعو در ... صحیح واو واقع شد در طرف ماقبل

غیر مضموم واو را بیا قلب کردیم بعد از آن یاء متحرک ماقبلش مفتوح را الف

کردیم یدعی شد ما ... یدعیان در اصل یدعوان ... در اصل یدعوان یدعین در

اصل یدعوون یدعیان در اصل یدعوان ... یدعین در اصل یدعوان ... اجتماع

... واو واقع شد در طرف ماقبلش غیر مضموم واو را بیا قلب کردیم

شد ... اجتماع ساکنین شد ... و نون ... را

کردیم یدعی شد ... اطراد ... که مدعو مدعوا

مدعوم مدعوه مدعوتان مدعوات مدعو در اصل مدعوو مدعوان در اصل

شد

یدعیان تا آخر

یدعون در اصل یدعوون جمع

تدعون در اصل تدعوون در

واو واقع شد در طرف ... واو را

یا ... ضم ... یدعیون تدعیون

یاء ... ما قبلش مضموم ... را

قلب کردیم یدعیون تدعیون را

التقاء ساکنین ... واو

... حذف کردیم یدعون تدعون

در اصل ...

... واو ... در ... ما قبلش

... مضموم ... و واو ... بیا

... واو ... ضم ...

ما قبل ... مفتوح ... الف

... تدعی ... در الف

ما قبلش ... بیا ... مدعو

بما ... الف ... مدعو

ما قبلش ... الف

يدعوان يدعون در اصل يدعوون بود يدعونه در اصل يدعوونه يدعونا در اصل
يدعوونا يدعوان در اصل يدعووان بود و در بسيار صيغه شرط ادغام كه
حصول سكون اول و لام حركت ثاني است موجود شد واو اول در واو ثاني
ادغام كرديم يدعو ندعو تمام شد تا آخر امر بلام و آنچه ظاهر است حروف او
اين شش است ليدع ليدعوا ليدعوا لندع لندعوا ليدعين لندع لم
تدعوا لم تدعوا لم تدعون لم ادع لم ندع لم يدع در اصل لم يدعوا لم — تا آخر مجهول
يدعو او را اصل لم يدعوو لم تدعو در اصل لم تدعوو واو را ضمه
ضمه بر واو ثقيل ضمه واو را نقل كرديم اجتماع ساكنين شد ميانه
دو واو يكي را حذف كرديم ليدعوا لندعوا شد لم تدعي در اصل لم
تدعوي در اين يك صيغه كسره بر واو ثقيل گرديد با نقل ما قبل كرديم
بعد ازان حركت ما قبل ساكن شد ميانه دو واو يا را حذف
كرديم لم تدعي شد ديگر صيغه ها قبل خواستيم كه مجهول بسازيم
تا آخر اين كرديم لم يدع و صيغه تمام كرديم لم يدع شد

[illegible]

طرفین حروف و در این شش کلمه لم یدع لم یدعیا لم یدعوا لم تدع لم تدعیا لم
یدعین لم تدع لم تدعیا لم تدعوا در اصل لم تدعی لم تدعیا لم تدعین لم ا
ادع لم ندع لم یدع در اصل لم یدعوا لم یدعیا در اصل لم تدعوا لم یدعیا عیا
در اصل لم یدعوان لم تدعیا در اصل لم تدعوان لم تدعیا در اصل لم
تدعوا لم تدعین در اصل لم تدعوین در این شش صیغه واو واقع
شد در طرف ما قبل غیر ضم واو را بیا قلب کردیم لم یدعیا شد تا آخر لم یدعوا
در اصل لم یدعووا لم تدعوا در اصل لم تدعووا در این دو صیغه واو
واقع شد در طرف ما قبل مضموم واو را بالف قلب کردیم لم یدعاوا لم تدعاوا
شد یای متحرک ما قبل مفتوح را بالف قلب کردیم لم یدعاوا لم تدعاوا
شد اجتماع ساکنین شد میانه الف و واو الف حذف کردیم لم
یدعوا شد لم تدعین در اصل لم تدعوین در این صیغه واو واقع شد
در طرف ما قبل غیر ضم واو را بیا قلب کردیم لم تدعیین شد یای متحرک ما قبل
مفتوح را بالف قلب کردیم لم تدعاین شد اجتماع ساکنین شد

لم تدعوا لم

بنا الف را حذف کردیم امر ادعوا شد ام الباب معتل بغیر لفظ اعمه مرداد
این است که لام علّه بر عوا الاید عوهن تا آخر اعلال معلوم مجهول
او مثل اعلال معلوم مجهول مضارع است امر به لام لام حرف
او این است که ادع ادعوا ادعی ادعوا ادعوا ادعین ادع ادعوا اصل جمع بیا
ادعوا ادعوا اصل ادعووا در زن یکی سبب ضمّه بر واو ثقیل ضمّه واو را
انداختیم اجتماع ساکنین شد میانه دو واو یکی واو را حذف کردیم
ادعوا شد ادعی در اصل ادعوی بر وزن یکی سبب کسره بر واو
کسره واو را نقل مانند کردیم بعد از سلب حرکت ما قبل اجتماع
ساکنین شد میانه واو و یا واو را حذف کردیم ادعی شد ادع بیا
واو را عوض آنم که ادعوا با واو اصلی بر وزن مثل جمع اول اکنون
نظر در آخر کلمه ندعوا کردیم مثل اینکه بعد از آن جمع مذکر شد
آمدیم العمل دو ماه تا که حرف ضعیف است او را آخر حسب سطر اعز
بالفعل نقصان کردیم مضموم بود الثمرة ضموم کردیم

ادع که عین امر گرفتن تسع صیغه که از بهر غیابست لیدع امر بلام
طریق صرف وی آنست که لیدع لیدعوا لتدع لتدعوا لیدعون لا
دع لندع لیدع لیدعوا با جمل خود نیست لیدعوا در اصل لیدعووا الخ
در اصل لتدعوا در بیان سپس ضمه بر واو ثقیل ضمه واو را اندر اجتماع
ساکنین شد میانه دو واو یکی ادرا حذف کردیم لیدعو شد لیدع را
خواندیم که مجهول ... ما قبل آخر را فتح کردیم و حرف ...
را علم کردیم لیدع شد و ... مخاطب تقدیر کردیم ... لتدع شد ...
حرف و ... لیدع لندعیا لیدعو الیدع لتدعیا لتدعین لیدع لیدعیا
لیدعوا لتدع لتدعیا لتدعین لادع لندع و ... دو صیغه متکلم
با جمل خود لتدعیا در اصل لتدعوا لتدعی در اصل لتدعو لتدعیا در اصل لتدعوا
لتدعین در اصل لتدعوین لیدعین در اصل لیدعین در اصل لیدعون
در بن ... واو دو فتح شد و طرف ما قبلش ضم واو را بیا بدل کردیم
لتدعی شد ... لیدعوا در اصل لیدعووا ... لیدعو در اصل لیدعووا

درین دو صیغه واو را که رفع شده در حرف نون ثقیل معلوم است از جهت جزم واو را انداخت کردیم
لندعون شده یای متحرک ما قبل مفتوح را الف کنند که در لندعون شد اجتماع ساکنین
شد میان الف و واو الف را حذف کردیم لندعوا الندعو شد لندعو در اصل لندعوی
درین دو صیغه واو رفع شده حرکت ثقیل است ضم واو را انداخت کردیم اندعو
شد یای متحرک ما قبل مفتوح را الف قلب کردیم لندعی شد اجتماع ساکنین
شد میان الف و یا الف را حذف کردیم لندعین شد لا تدع فعل نهی حرف النهی
صرف او ان است لا تدع لا تدعا لا تدعوا لا تدعو لا تدع لا تدعوا لا
تدعون لا ادع لا ندع لا یدعا لا یدعوا لا تدعوا لا تدع لا تدع لا
یدعون لا ادع لا ندع لا یدعوا اصل جمله لا تدعوا در اصل لا تدعوو الا
یدعوا در اصل لا یدعوو واو درین دو صیغه ضمه بود ثقیل ضمه واو را امر
اجتماع ساکنین شد میان دو واو یک واو را حذف و کسره ما قبل لا یدعوا لا
یدعوا شد لا تدعی در اصل لا تدعوی درین یک صیغه کسره بر واو ثقیل کسره
واو را نقل بما قبل کردیم بعد از سلب حرکت ما قبل اجتماع ساکنین شد

میانشان یا واو را حذف کردیم لا تدعی شد لا تدعی را چون مجهول
سازیم ماقبل آخر را فتحه کردیم لا تدعی شد و حرف
مضارعت را ضمه کردیم لا یدعی شد علم صرف او این است
که لا تدع لا تدعیا لا تدعوا لا تدعی لا تدعیا در اصل لا تدعوا
بازا لا تدعیا در اصل لا تدعوا لا تدعین در اصل لا تدعون
لا یدعیا در اصل لا یدعوا لا تدعیا در اصل لا تدعوا
لا یدعین در اصل لا یدعون در بیان تثنیه صیغه واو
واقع شد در طرف ماقبلش غیر ضمه واو را بیا قلب
کردیم لا تدعیا شد تا آخر لا تدعو در اصل لا تدعوا
لا یدعو در اصل لا یدعوو در بیان دو صیغه واو واقع
شد در طرف ماقبلش غیر ضمه واو را بیا قلب کردیم لا
تدعوی لا یدعو [illegible] متحرک ماقبلش مفتوح
را بالف قلب [illegible] شد اجتماع ساکنین شد

میانهٔ الف واو الف را حذف کردیم لاتدعوا لاتدعو شد لاتد
عی در اصل لاتدعوی در بن یک صیغه واو واقع شد در طرف ماقبلش غیر
ضم واو را بیا قلب کردیم لاتدعی شد یای متحرک ماقبل مفتوح
را بالف قلب کردیم لاتدعای جمع ساکنین شد میانهٔ الف یا الف
را حذف کردیم لاتدعی شد زمان و اسم مکان ظرفه
حروف ... مدعی مدعیان مدعیین مدعی در اصل مدعو در بن یک صیغه
واو واقع شد در طرف ماقبلش غیر ضم واو را بیا قلب کردیم مدعی
یای متحرک ماقبلش مفتوح را بالف قلب کردیم اجتماع ساکنین شد
میانهٔ الف تنوین الف را حذف کردیم مدعًی شد مدعیان در اصل مدعوان بود واو
واقع شد در طرف ماقبلش غیر ضم واو را بیا قلب کردیم مدعیان
شد مداعی در اصل مداعو بود واو واقع شد در طرف ماقبلش غیر
ضم واو را بیا قلب کردیم مداعی شد مدعاء اسم آلت ... حرف
ادان مدعا مدعاءان مداعی مدعاء در اصل مدعاو مدعا ... مدعاهم

در اصل مدعاون در بین دو حصه واو واقع شد بعد از الف زائده واو را
بهمزه قلب کردیم مدعاء مدعاؤن شد مدّاعی در اصل مدّاعو
در بین یک حصه واو واقع شد در طرف ماقبلش غیر مضموم واو را بیاء قلب
کردیم بعد از دال را ادغام کردیم مدّاعی شد و حکم اسم تفضیل طریقه
صرف او اسم زمان که ادعی ادعیان ادعون ادعیا ادعیتان ادعیات
ادعی در اصل ادعو بود واو واقع شد در طرف ماقبلش غیر مضموم واو را
بیا قلب کردیم ادعی شد یای متحرک ماقبلش غیر مضموم داوری را قلب کردیم
ادعیان شد ادعون در اصل ادعوون بود واو واقع شد در طرف ماقبلش
غیر مضموم واو را بیاء قلب کردیم ادعیون شد یای متحرک ماقبلش مفتوح را
بالف قلب کردیم ادعاون شد اجتماع ساکنین شد میان الف و الف
را حذف کردیم ادعون شد ادعیا در اصل ادعوا ادعیتان در اصل ادعوتان
ادعیات در اصل ادعوات در بین سه حصه واو واقع شد در طرف
غیر مضموم واو را بیاء قلب کردیم ادعیا ادعیتان ادعیات شد حرا اصل در

مفتوح را بالف قلب کردیم
ادعی شد ادعیان در
اصل ادعوان بود در بین سه حصه
واو واقع شد در طرف
ماقبلش غیر مضموم واو را
بیاء قلب کردیم ادعیان شد

ادعیتان

باب ... فصل باب ... از لفیف و ملتوی شامل آورده شد چون باب
مضاعف منع و استقرا کرده اند فصل باب لفیف و ملتوی در این باب
اند و مثال آنها فَعَلَ یَفعَلُ نحو مَنَعَ یَمنَعُ فَعَلَ یَفعَلُ اصل باب منع یمنع از طرب باب منع ۳
و صحیح این باب ... باب سیوم ماضی و مضارع است هر دو مفتوح
العین است طریقه صرف او و این است که مَنَعَ ماضی یَمنَعُ مضارع مَنعاً اشتقاق ۴
مصدر بمعنی باز داشتن مانع اسم فاعل ممنوع اسم مفعول لم
یمنع فعل جحد لا یمنع فعل نفی امنع امر [illegible] لا یمنع [illegible]
حاضر ممنع اسم زمان و اسم مکان ممناع اسم آلت امنع
اسم تفضیل مجموع [illegible] معلوم است وضع
یوضع مثال واوی ... باب ... طریقه اشتقاق او ... که وضع
ماضی یوضع مضارع وضعا مصدر بمعنی نهادن واضع اسم فاعل
موضوع اسم مفعول لم یضع فعل جحد لا یضع فعل نفی ضع امر
لام لیضع امر بلام لا تضع نهی حاضر موضع اسم زمان و اسم

هلال

مکان مضارع اسم آلت است از وضع اسم تفضیل وضع مانند طریقه صرف و
مجهول کردن او معلوم است جمله خوبست معلوم و مجهول از تصریف فعل مضا
رع است طریقه صرف او این است که یضع یضعان یضعون تضع تضعان
یضعن تضع تضعان تضعون تضعین تضعان تضعن اضع نضع یضع در
اصل یوضع یوضعان یوضعون تا آخر در هر چهار صیغه
واو واقع شد میان حرف مضارع مفتوح و کسره تقدیر واو را حذف کردیم
یضع شد تا آخر الصیغ اگر خواهیم که مجهول سازیم پس رد با چنین کردیم یوضع
ماضی امر را یاء کردیم و حرف مضارع را ضم کردیم یوضع طریقه صرف او
این است که یوضع یوضعان یوضعون تا آخر این مجموع جمله خوبست و اسم
اسم فاعل طریقه صرف او این است واضع واضعان واضعون واضعة وا
ضعتان واضعات این مجموع جمله خوبست موضع اسم مفعول طریقه صرف
او این است موضوع موضوعان موضوعون تا آخر همه لم یضع فعل جحد طریقه
صرف او این است که لم یضع لم یضعا لم یضعوا تا آخر لم یضع در اصل لم یوضع

لم یضعا لم یوضعا تا آخر این چهار صیغه واو واقع شد میانه حرف
مضارع مفتوح و کسره تقدیر واو را حذف کردیم لم یضع شد تا آخر لم یضع را
خواستیم که مجهول سازیم رد به اصلش کردیم لم یوضع شد ما قبل آخر را فتح کردیم
لم یوضع و حرف مضارع را ضم کردیم لم یوضع شد طریقه صرفش مانند مثل معلوم شد
لا یضع فعل نفی طریقه صرفش مانند لا یعلم در مثل اعلال مضارع است مجهول
نشد پس اصل ضع ضع امر بلا لام طریقه صرفش این است که ضع ضعا ضعوا
ضعی ضعا ضعن ضع در اصل اوضع ضعا اوضعا تا آخر در این شش صیغه
واو واقع شد میانه دو کسره واو را حذف کردیم و از همزه مستغنی شدیم ضع
شد تا آخر لیضع امر با لام طریقه صرفش این است که لیضع لیضعا تا آخر
لیضع در اصل لیوضع لیضعا لیوضعا تا آخر در این شش صیغه واو واقع
شد میانه حرف مضارع مفتوح و کسره تقدیر واو را حذف کردیم لیضع شد تا آخر
لیضع را خواستیم که مجهول سازیم رد به اصلش کردیم لیوضع شد ما قبل آخر را
فتح کردیم و حرف مضارع را ضم کردیم لیوضع شد مضارع اسم زمان و اسم

مکان

مکان باصل فتح مفضاع اسم آلت شد بر نا مصبوغ مر آید لعه فرض
این است مفضاع بفضاعلم موضع مفضاع دراصل موضاع مفضا
علم موضاعلم در همین دو صیغه واو ساکن ماقبل مکسور را بیا قلب
کردیم مفضاع مفعال شد مواضیع بدل جمع اسم التفضیل نیز باصل
در آخر بر تفریع الفعل مستظهر با نقص نیت بر سبیل طراوه اشتقاق او این
که رضا ماضی برای مضارع رضایت مصدر رضای رعایه کردن را نهی
اسم فاعل در آخر اسم مفعول لم یرع فعل جحد لا یرع فعل نفی ارع امر
لام لیرع امر بلام لا ترع نهی بغیر مرعی اسم زمان و اسم مکان مر
عاد اسم آلت رعا اسم تفضیل این مثال را قیاس کن تو مر ما فی
اعلم ان فتحة العين في المضارع من مثال هذا الباب منقولة عن الخبرة
والى النقل لان افعال الوزن دون علیه نزاع قد وقع احد حروف
الحلق دون الهمزة والهاء والعين والحاء والغين والخاء ومقابلة
عینه والعینه فلو شغلوا بالفعل نحو سجت وتسبح لازم مجد وزیت ۲

الكبير والمجرور بحاق وهم لعارفون بها لانهما من الكلمة فافهما
و الصحة للخفة در العامل فعل يفعل بفتح عين محمد يحمد و رابع از ابواب
صحاويه ثلاثى مجرد فعل يفعل مثل حمد يحمد نظير صحيح اين باب
طريقه استقاق در اين باب كه حمد ماضى يحمد مضارع حمدا مصدر مجهول
به نيكى ياد كردن حامد اسم فاعل محمود اسم مفعول لم يحمد فعل جحد لا يحمد
فعل نفى احمد امر بالام ليحمد امر بالام لا تحمد نهى حاضر محمد اسم زمان
و اسم مكان محامد اسم آلت احمد اسم تفضيل و عض يعض فعل يفعل
به نظير اين باب طريقه استقاق در اين باب كه عض ماضى يعض مضارع
عضا مصدر مصدر به معنى گزيدن عاض اسم فاعل معضوض اسم مفعول
لم يعض فعل جحد لا يعض فعل نفى عض امر به لام ليعض امر بالام
لا تعض نهى حاضر معض اسم زمان و اسم مكان معضاض اسم آلت اعض
اسم تفضيل همين مثال را قياس كن تو بر تعزز و ضر يضر فعل يفعل
به ضر يضر نظير مثال اين باب طريقه استقاق در اين باب كه ضر

فرم

ذو الوله

رمنا کی غندن ...

بود صیغهٔ مضارع و صیغهٔ امر معلوم از مصدر رکتبا نظر و صیغهٔ اسم فاعل موضوع اسم
مفعول الم بود صیغهٔ فعل جحد لا بود صیغهٔ فعل نفی اما صیغهٔ امر لام لیبود صیغهٔ امر
بالام لا بود صیغهٔ نهی حاضر بود صیغهٔ اسم زمان و اسم مکان مفعال اسم آلت
او صیغهٔ اسم تفضیل این مثال باجمل هجود و نقع بسیج را قیاس کن تو
بر سبق کذا بیست فعل یعنی بیست بیش لظر این باب
طرایقه کمعا و اریست بیش ماضی بیش مضارع بیش مصدر رکتبا
نوشید نزاد بیش اسم فاعل میتو بیش اسم مفعول الم بیش فعل جحد لا
بیش فعل نفی ایس امر لام لیبا امر بالام لا بیش نهی حاضر
معنی بیش اسم زمان اسم مکان میشا بیش اسم آلت بیش اسم تفضیل
بیش صیغت بر چهارده صیغه می‌آید طرایقه صرف این است که بیش با
تا آخر این چهارده صیغه حاصل شود برای مجهولش بیش فعل
مضارع نیز باجمل هجود بیش صیغهٔ اسم که مجهول نیز هم رد با
حاصل کردم ... قبل اخر رفیع کردم و حرف ... را ضم کردم ...

یا می‌یت کن ما قبل مفتوح را الف بدل او قلب دخی بولنسنه طریقه

صرف اوزره شویله که بو لفظ [illegible] بولنسون تا آخر بولنسن را اصل [illegible]

[illegible] بولنسون [illegible] تا آخر دخی جاری دن [illegible] ساکن [illegible]

معلوم را بنا و قلب [illegible] بولنسن [illegible] آخر اسم فاعل و اسم مفعول [illegible]

خوف فعل جحد و فعل نفی را قیاس کن تو بر فعل مضارع اسم امر بلا لام

نیز با صیغ خود امر با لام و نهی حاضر را قیاس کن تو بر فعل مضارع دیگر

با اصل خوف [illegible] فعل یفعل [illegible] خاف یخاف نظر اجوف [illegible] بحث

طریقه [illegible] که خاف فاعل [illegible] مضارع خوف مصدر [illegible]

[illegible] اسم فاعل مخوف اسم مفعول لم یخف فعل جحد لا یخاف فعل

نفی خف امر بلا لام لیخف امر با لام لا تخف نهی حاضر مخاف اسم زمان

و اسم مکان [illegible] آلت اخاف اسم تفضیل [illegible] چهار [illegible]

[illegible] طریقه [illegible] این است خاف خافا خافوا آخره [illegible] در اصل خوف

خافا خافوا خافت خافتا خفن [illegible] خافا خفنا [illegible] صیغه

واو متحرک ماقبلش مفتوح را بالف قلب کردیم خافَ تا آخر خِفْنَ
در اصل خَوِفْنَ خوفت خفتما خوفتما خفتم خوفتم خفتِ
خوفتِ خفتما خوفتما خفتنّ خوفتنّ خفتُ خوفتُ خفنا
خوفنا در صیغه اجوف واوی العین را نقل
بما قبلش کردیم اجوف واوی العین خوفن شد
ضمه بر واو ثقیل بود واو را نقل بما قبلش کردیم از سلب حرکت
ماقبل اجتماع ساکنین شد میانه واو و را حذف کردیم خفن
گفتیم تا آخر که مجهول بسازیم کردیم خوف ماقبل
آخر را کسره کردیم پیش از ماقبل آخر را ضم کردیم
خوف شد کسره کسره واو را نقل بما قبلش کردیم بعد از
سلب حرکت ماقبل واو ساکن ماقبلش مکسور بیا قلب کردیم
خیف گفتیم طرز خیف خیفا خیفوا در اصل
خوف خوفا خوفوا تا آخر سیم صیغه واو ثقیل بر

کسره واو را نقل بر ما قبلش کردیم بعد از سلب حرکت ما قبل خود شد
واو ساکن ما قبلش مکسور را بیا [illegible] صیغ فیعن تا آخر بجای که
فعل مضارع است نیز در چهار صیغه می آید طرز صرفش این است یخاف
یخافان یخافون تا آخر و در اصل [illegible] یخاف یخوفان بود تا آخر و در همین
دوازده صیغه واو متحرک ما قبلش [illegible] بالف قلب کردیم یخاف یخافان
یخافون تا آخر یخفن در اصل [illegible] یخفن در اصل یخوفن در همین
دو صیغه واو متحرک ما قبلش مفتوح [illegible] قلب کردیم اجتماع ساکنین میانه
الف و نون الف را حذف کردیم [illegible] گفتیم یاء را خواستیم که مجهول
کنیم رد به اصل کردیم یخوف [illegible] کردیم و حرف مضارعت را ضمه زدیم
یخوف شد واو متحرک ما قبل مفتوح [illegible] قلب کردیم یخاف و تعلیم مجهول
مضارع را قیاس کن بر معلوم منفی [illegible] قیاس کن بر دوام مخوف
قیاس کن بر صد دوم لم یخف که فعل [illegible] در صیغه می آید طرز صرفش و
این است لم یخف لم یخافا لم یخافوا تا آخر [illegible] در اصل لم یخوف تا آخر

درین سیح صیغه واو متحرک ما قبلش مفتوح را بالف قلب کردیم اجتماع ساکنین شد میان الف و الف الف را حذف کردیم لم یخف شد تا آخر لم یخف خوانیم که مجهول سازیم در ما قبلش کردیم لم یخوف شد واو متحرک ما قبل مفتوح را بالف قلب کردیم اجتماع ساکنین شد میان الف و الف الف را حذف کردیم لم یخف شد مجهولش را قیاس کنند بر معلومش لا یخاف را نیز قیاس کنند تو بر فعل مضارع منفی

لام نیز بر شش صیغه در آید طرز صرفش این ست که صیغ خاف خافا خافوا خافت خافتا خفن در اصل اخوف اخوفا اخفن خوفن درین دو صیغه حرکت واو را نقل بر ما قبلش کردیم واو را بمناسبت حرکت منقوله بالف قلب کردیم اجتماع ساکنین شد میانه الف و الف الف را حذف کردیم از همزه مستغنی شدیم خف شد خافا در اصل اخوفا خافوا اخوفوا خافی اخوفی خافا اخوفا درین چهار صیغه حرکت واو را نقل بما قبل کردیم واو را بمناسبت حرکت منقوله بالف قلب کردیم از همزه مستغنی شدیم خافا تا آخر امر با لام و نهی حاضر را قیاس کن تو بر فعل جحد لا تخاف که اسم زمان و اسم مکان

نیز

ست بر سه صیغه می آید طریقه صرفش این است که مخاف مخافان مخاوف مخاف
در اصل مَخوَف مخافان مَخوَفان در همین دو صیغه حرکت واو را نقل بما
قبلش کردیم و او را بمناسبت حرکت منقوله بالف بدل کردیم مخاف مخافان
شد مخاوف در اصل مخاوف واو واقع شده است بعد از الف زاید پس واو را
بهمزه تبدیل کردیم مخائف شد مخوف که اسم آلت است نیز بر سه صیغه می آید
طریقه صرفش این است که مخوف مخوفان مخاوف مخوفان مثل مخوف
مخاوف در اصل مخاوف در همین صیغه کذلک اخاف که اسم تفضیل است
نیز بر شش صیغه می آید طریقه صرفش این است که اخاف اخافان اخافون خوفی
خوفیان خوفیات اخاف در اصل اخوف اخافان اخوفان اخافون اخوفون در
همین سه صیغه حرکت واو را نقل بما قبلش کردیم واو را بمناسبت حرکت منقوله
بالف تبدیل کردیم اخاف اخافان اخافون شد دیگرش مثل خوف و لکن
یفعل باب بهما تغییر حرف یای این باب طریقه اسمی او این است که
هاب ماضی یهاب مضارع هیبة مصدر بمعنای ترسیدن یا بمعنای هیبت کردن

ماضی

ذاهب اسم فاعل مذهوب به اسم مفعول لم یذهب فعل جحد لا یذهب فعل نفی لیذهب
امر بلام لیذهب امر بلام لا تذهب نهی اذهب امر حاضر مذهب اسم زمان و اسم مکان
مذهب اسم آلت اذهب اسم تفضیل این باب ذهاب را قیاس کن تو بر خاف یخاف
خشی یخشی فعل ماضی خشی یخشی نظیر یا فصل این باب طریقه صرف دادن آن — اشتقاق ۲
که خشی ماضی یخشی مضارع خشیة مصدر بمعنای ترسیدن خاش اسم فاعل مخشی
اسم مفعول لم یخش فعل جحد لا یخشی فعل نفی اخش امر بلام لیخش امر بلام
لا تخش نهی حاضر مخشی اسم زمان و اسم مکان مخشی اسم آلت اخشی اسم
تفضیل خشی که فعل ماضی است بر چهارده صیغه برآید طریقه صرف این باب که
خشی خشیا خشوا تا آخر این چهارده صیغه معلوم و مجهول اصل خشوا
یخشی که فعل مضارع است نیز بر چهارده صیغه می آید طریقه صرف این
است که یخشی یخشیان تا آخر یخشی در اصل یخشی یخشی یخشی اخشی
تا آخر در همین پنج صیغه یای متحرک ما قبل مفتوح را الف کرد یخشی
شد تا آخر یخشون در اصل یخشیون یخشیون یخشون در همین دو صیغه یای

متحرک ما قبلش مفتوح را الف بدل کردیم اجتماع ساکنین شد میان الف و واو
الف را حذف کردیم یخشون شد بعضی دیگر بر اصل خود یخشیون را گویم
که مجهول هم روا بود کردیم یخشی ما قبل را فتح کردیم و حرف مضارع
را ضمه دادیم یخشی شد یای متحرک ما قبلش مفتوح را با الف بدل کردیم یخشی شد طریقه
صرفش این است که یخشی یخشیان یخشون تا آخر مجهول این را قیاس کن بر معلومش
خاش را قیاس کن بر رام یخشی را قیاس کن بر یرمی امر یخش فعل جحد نیز
چهارده صیغه می‌آید بر طریقه صرف و این است که لم یخش لم یخشیا لم یخشوا تا آخر نهی
لم یخش در اصل لم یخشی بود لم یخشی لم یخش لم یخشی تا آخر در همین سیح صیغه
یای متحرک ما قبلش مفتوح را با الف بدل کردیم بر او لم جازمه را آوردیم و در
دیم الف را لفظاً ساقط شد لم یخش تا آخر را که غیبت دیگر بر اصل خود باقی
کن بر فعل مضارع مجهول لن یخشی را نیز قیاس کن بر معلومش و فعل نهی را نیز قیاس
کن بر فعل مضارع امر که امر با لام است نیز چهارده صیغه می‌آید به طریقه صرف
او این است اخش اخشیا اخشوا اخشی اخشیا اخشین اخش در اصل اخشی بود

امر که فعل ساکن است واو را حذف کردیم اخش گفتیم اخشوا در اصل اخشیوا
یای متحرک ماقبل مفتوح را به الف بدل کردیم اجتماع ساکنین شد میان
الف و واو الف را حذف کردیم اخشوا گفتیم اخشی در اصل اخشیی یای متحرک
کذلک اخشی گفتیم دیگر شش صیغه امر با لام و آخر حاضر را قیاس کن
بر فعل مجهول مختار قیاس کن بر هر یک لخشینا اسم آنست بر که صیغه متأخر
را نعت و نفی ابن است که لخشیان نفی بای نفی نیز لخشیان در اصل لخشیان
ابدال نفی شان در بعضی دو صیغه واقع شده است بعد از الف یای را
بهمزه قلب کردیم لخشیان تا آخر مثل این با اصل خود است اسم تفضیل
نیز بر شش صیغه بر طریقه ظرف و اوست اخشیان تا آخر اخشی در اصل اخشی
یای متحرک ماقبل مفتوح را به الف بدل کردیم اخشی شد اخشون در اصل اخشیون
یای متحرک ماقبل مفتوح را به الف بدل کردیم اجتماع ساکنین شد میان الف
و واو الف را حذف کردیم اخشون شد دیگر شش صیغه قوی یقوی فعل
باب علم یعلم نظیر این باب بر طریقه شقاق واوی است که قوی ماضی

اخشی ۲

لفیف مقرون

يقوى مضارع قوة مصدر بمعناى قوى شدن قوة در اصل قوو بود بكسر عين را
نقل بكسرة واو را آخر اجتماع قوت شد واو ثانى ساكن ما قبلش را مكسور ميكنند و
ما قبل واو را از جنس حركت ما قبل واو قوت شد بيا واو ساكن را
... قوو انشد ... واو اولى را در واو ثانى
ادغام كرديم در آخر شد ... مصدرى الى ... قوة تفعيل ... اسم فاعل
مقوى اسم مفعول لم يقو فعل جحد لا يقوى فعل نفى اقو امر بلا لام ليقو امر
با لام لا تقو نهى ... مقوى اسم زمان و اسم مكان مقوى اسم آلت اقوى
اسم تفضيل اين مثال القيقوى قياس كن برين نقش ... فعل تعجب
... لفيف ... اين باب ... اين باب ... كه ...
يحيى مضارع حيوة مصدر بمعناى زنده شدن حى اسم فاعل محيى اسم
مفعول لم يحى فعل جحد لا يحى فعل نفى احى امر بلا لام ليحى امر بلام لا تحى نهى حاضر
محيا اسم زمان و اسم مكان محياة اسم آلت احيى اسم تفضيل اين لفيف
را قياس كن برين نقش و ... فعل تعجب باب ... نظير ...

قوى در اصل قوو
قوو يا قووا واو واقع
شد در طرف ما قبلش
مكسور واو را يا ساختيم
قوى قويا قووا ووو
واو واقع شد در طرف
واو را يا ساختيم
... قولو بشد ضم
... يا ثقيل
ضم يا را نقل ما قبلش
كرديم بعد از سلب
حركت ما قبل التقاء
ساكنين ميانه ياء
واو يا را حذف
كرديم قووا شد
...

ایدی باب بیان طریقه اشتقاق اودر اسم تصریف که وجی تا یوجی مضارع وجها
مصدر معناسی خرلانمق ... وجی اسم فاعل یوجی اسم مفعول لم یوج فعل جحد
لا یوجی فعل نفی اوج امر بلا لام لیوج امر بلام لا توج نهی حاضر موجا
اسم زمان و اسم مکان میجا اسم آلت اوجی اسم تفضیل و اعلم ا
سقطوا فیه الواو فی المضارع من مثال هذا الباب نحو وسع یسع و دع یدع
لطی ان فتحه عینه منقولة عن الکسر لحروف الحلق و انما ثبت فیه الواو من
ذلک نحو وجل یوجل و وبی یوبی و دنی یوفی لان الفتحه اصلیه و ما جاء
فعل یفعل نحو نعم ینعم و حسب ... یحسب ... فی المجرد فعل یفعل
مانند نعم ینعم تا نظیر صحیح است تا بیت طریقه اشتقاق اودر ... نعم تا
نعم ینعم مضارع نعمت مصدر یعنی نرم کور ... زمانی اسم فاعل
منعوم اسم مفعول لم ینعم فعل جحد لا ینعم فعل نفی انعم امر بلا لام
لینعم امر بلام لا تنعم نهی حاضر منعم اسم زمان و اسم مکان منعام اسم
آلت انعم اسم تفضیل درشت بودن ... درشت بودن التخییر

السعاتی ۹

مثال این باب سیم طریقه حروف ادای این است که ورث ماضی یرث مضارع و
ارثا مصدر بمعنای میراث مانند وارث اسم فاعل موروث اسم مفعول لم یرث
فعل جحد لایرث فعل نفی لیرث امر بلام لاترث نهی حاضر
مورث اسم زمان و اسم مکان میراث اسم آلت اورث اسم تفضیل ولی یلی
فعل یفعل آن ولی یلی نظیر ملتوی این باب طریقه اشتقاق و این است که ولی
ماضی یلی مضارع ولایة مصدر بمعنای صاحب کار شدن وال اسم فاعل مولی
اسم مفعول لم یل فعل جحد لایلی فعل نفی ل امر بلام لیل امر بلام لاتل
نهی حاضر مولی اسم زمان و اسم مکان میلاء اسم آلت اولی اسم تفضیل
این ملتوی بلفیف کن تو بر وجه محی لیکن ماضی این جمل ضو
فعل یفعل نحو شرف یشرف سادس از ابواب ثلاثی مجرد فعل یفعل
مانند شرف یشرف نظیر صحیح این باب طریقه اشتقاق ادای آن که
شرف ماضی یشرف مضارع شرافت مصدر بمعنای شریف بودن
شارف اسم فاعل مشروف اسم مفعول لم یشرف فعل جحد لا یشرف

ضعیفی

فعل نهی استشرف امر بلام لیتشرف امر بلام لاتشرف نهی حاضر متشرف اسم زمان
و اسم مکان متشرف و اسم آلت متشرف اسم تفضیل و تحبیب فعل تفعیل باب
تحبیب نظیر مصدر عربی این باب بطریقه اشتقاق ادام تسه حبّب ماضی یحبّب مضارع حبّب
مصدر بمعنای دوستی کردن حابّ اسم فاعل محبوب اسم مفعول لم یحبّب فعل جحد لا یحبّب فعل
نفی حبّب امر بلام لیحبّب امر بلام لا تحبّب نهی حاضر محبّب اسم زمان و اسم مکان
محبّب اسم آلت احبّ اسم تفضیل این مثال از قیاس کتن تو بر فزیو توجیح
فعل تفعیل باب وجّح یوجّح نظیر مثال این باب بطریقه اشتقاق و این است که
وجّح ماضی یوجّح مضارع توجیح مصدر بمعنای صادر کی واجح اسم فاعل
موجوح اسم مفعول لم یوجّح فعل جحد لا یوجّح فعل نفی وجّح امر بلام
لیوجّح امر بلام لا توجّح نهی حاضر موجّح اسم زمان و اسم مکان میجاح
اسم آلت اوجح اسم تفضیل این مثال بحل عمو سوای میعاج میتلاج
در اصل موعاج واو ساکن ما قبل مکسور را بیاء بدل کرده‌اند میعاج شد و
کذا ایسر ییسر مثال یائی و طال الطول فعل تفعیل باب طال یطول نظیرا

اجوف این باب سیم طریقه اشتقاق وی این است که طال ماضی یطول مضارع
طول مصدر بمعنای دراز بودن طائل اسم فاعل مطول اسم مفعول لم یطل
فعل جحد لا یطول فعل نفی طل امر بلام لیطل امر بلام لا تطل نهی حاضر
مطال اسم زمان و اسم مکان مطول اسم آلت اطال اسم تفضیل این مثال
را قیاس کن بر دام یدوم و رضو یرضو فعل یفعل از رخو یرخو نظیر ناقص
این باب طریقه اشتقاق وی این است که رخو ماضی یرخو مضارع رخوة
مصدر بمعنای سست شدن راخ اسم فاعل مرخو اسم مفعول لم
یرخ فعل جحد لا یرخو فعل نفی ارخ امر بلام لیرخ امر بلام لا ترخ
نهی حاضر مرخا اسم زمان و اسم مکان مرخا اسم آلت ارخی اسم
تفضیل این مثال را قیاس کن بر دعی یدعو و هذا آخر [illegible] بلا یکون [illegible]
الا الازمان و المرتبة الثلاثیة السوالم المزید فیه و هی اثنا عشر بابا احدها
فعل یفعل نحو اکرم یکرم یکی از مهمات دوازده باب ثلاثی مزید فیه افعل
ستة [illegible] تمام [illegible] تمت الکتاب بعون الملک الوهاب

این کتاب روز جمعه تمام شد بتوفیق خدای لاینام

قلم حقیر سراپا تقصیر آدم خاکی

محمد حسین ...

نالایق هیچکونه

خط نوشته شد ملا

حسین

شد

سنه ۱۲۹۹

بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible]

[illegible] دار دنیا و در دار آخرت [illegible]

[illegible]

[illegible] این کتاب [illegible] فارسی [illegible]

[illegible]